MATE ŽMAK-MATEŠIĆ
KRVAVA KRIZMA

Izdavač
JOSIP TURČINOVIĆ d.o.o., Pazin

Za izdavača
Nada Lakoseljac

Glavni urednik
Vladimir Žmak – Štutinov

Urednik
Ilija Jakovljević

Lektura
L. Veronika Banaš

Naslovnica i fotoprilog
Vladimir Žmak – Štutinov

Oblikovanje naslovnice
David Ivić

Priprema i tisak
vlastiti

Na naslovnici: Župna crkva Lanišće

CIP zapis nalazi se u računalnome katalogu
Sveučilišne knjižnice u Puli pod brojem 160111052.

ISBN 978-953-390-008-7

Ovu knjigu posvećujem svojem
rodnom selu Lanišću, u zahvalu
za sve što mi je pružilo i podarilo.

Mate Žmak - Matešić

KRVAVA KRIZMA LANIŠĆE 1947.

IV. IZDANJE

Lanišće, srpanj 2026.

MOLITVA BLAŽENOM MIROSLAVU BULEŠIĆU

Bože, Oče naš nebeski,
Ti si u svećeniku
Miroslavu Bulešiću
dao svome narodu revnoga pastira
i neustrašivog mučenika.
Po njegovu zagovoru
učvrsti u nama vjeru
i ustrajnu strpljivost
u teškoćama života
te daj da se spremno zalažemo
za rast i jedinstvo Crkve.
Po Kristu Gospodinu našemu.
Amen.

(Molim Te da mi po zagovoru bl. Miroslava udijeliš milost…)

Oče naš... Zdravo Marijo... Slava Ocu...

***

U Lanišću je 24. kolovoza 1947. tijekom napada na Crkvu i pokušaja sprječavanja podjele sv. Krizme ubijen svećenik Mi- roslav Bulešić.

Da bi prikrili istinu, vlasti su na montiranom sudskom procesu osudile nedužne; laniškog župnika Stjepana Ceka, mons. Jakoba Ukmara i skupinu Lanišćana, potom su sustavno, tijekom više desetljeća, sve do demokratskih promjena 1990. istarskom puku, hrvatskoj i svjetskoj javnosti plasirale neistine o Lanišćanima i njihovom župniku kao krivcima ubojstva svećenika Miroslava Bulešića, kao izdajicama svoga, a slugama drugih naroda.

Međutim, sustav vlasti u čijoj je osnovi neistina, laž i pri- jevara nije mogao opstati. Lanišćani i brojni župljani sela laniške župe naslutili su početak kraja te i takve vlasti već 1947. god- ine. U potrazi za pravom na život dostojan čovjeka, materijalni i duhovni, raselili su se širom svijeta. Sa sobom su ponijeli iskustvo laniškog vjernog puka u svjedočenju kršćanske zrelosti tijekom stoljeća, koje je potvrđeno i krvavom Krizmom u Lanišću 1947. godine.

ŽIVO SVJEDOČANSTVO

Upravo obilježavamo 60. obljetnicu mučeničke smrti Sluge Božjega Miroslava Bulešića. Možemo reći "slavne smrti", jer je mučenik Miro, upravo po uzoru na Krista, svojom smrću pokazao najveću vjernost, ustrajnost, ljubav prema Bogu i čovjeku, spremnost na žrtvovanje vlastitog života, i time proslavio Boga koji svojim Duhom osposobljava čovjeka za takva djela.

Bila je to "krvava krizma" u Lanišću, na blagdan sv. Bartola, u nedjelju 24. kolovoza 1947. Kod tog se događaja pokazala sva čvrstoća vjere župljana Lanišća a ogoljena je bila do kraja sva razorna mržnja Komunističke partije na Boga i Crkvu, na svećenike i vjernike. Ono što generacije Lanišćana, ali i drugih vjernika Istre, otada nose duboko utisnuto u pameti i srcu, a to je događaj "krvave krizme iz 1947.", sva bol i sav ponos i, osobito, živ spomen na mučenika Miroslava, sve je to u ovoj knjizi vjerno zabilježio svjedok očevidac, sad već pokojni Mate Žmak-Matešić te objavio pred 10 godina, u prigodi 50. obljetnice tih događaja.

Zahvalni smo g. Žmaku na knjizi koju nam je podario i koja ostaje kao živo svjedočanstvo o jednom vremenu izokrenutih vrijednosti, ali i vremenu kada je kršćanska vjera, povezana s ljubavlju i opraštanjem, u svjedocima vjere zasjala u svoj svojoj ljepoti. Neka ovo ponovljeno izdanje "Krvave krizme", što izlazi brigom našeg "J. Turčinovića" iz Pazina, bude na poticaj mnogima da, odazivajući se pozivu pape Ivana Pavla II., čuvaju živim spomen mučenika i svjedoka vjere XX. stoljeća, a posebno spomen Sluge Božjega Miroslava Bulešića čijoj se skoroj beatifikaciji nadamo.

U Poreču, na svetkovinu Srca Isusova,
15. lipnja 2007.

Mons. Ivan Milovan
biskup porečki i pulski

LANIŠĆE (Istra), 548 m nadmorske visine

SKROVITA RUKOPISNA I PREDAJNA SVJEDOČANSTVA

Pred nama je drugo izdanje knjige Mate Žmaka – Matešića "KRVAVA KRIZMA LANIŠĆE 1947." *Mate – Matešić preslio se u vječnost 2005. Da se knjiga ponovno tiska, zahvaljujemo dobrohotnosti njegove supruge i djece.*

Tijekom pripreme drugog izdanja, pregledavajući rukopis, navirala su mi sjećanja kako je Mate – Matešić skrovito zapisivao i dokumentima popratio svoja sjećanja kao neposredni svjedok mučeničke smrti Miroslava Bulešića. U posebnim prilikama, kada je bio uvjeren da nema opasnosti da bi netko nepoželjan doznao za rukopis, u svome domu u Rijeci iznosio ga je pred nas, djecu i roditelje. Mi bismo rukopis primali u ruke kao relikviju, s posebnom pažnjom prelistavali i pozorno slušali Matetova živa svjedočanstva. Sjećam se, zbivalo se to najčešće nedjeljom kada su se naše laniške obitelji predvečer sastajale, a stariji obnavljali sjećanja, najčešće na ratne i poratne godine. Nezaobilazna tema bila su zbivanja tijekom poratnih godina, posebice laniška krvava krizma 1947. U svakoj takvoj prigodi naši roditelji, kao neposredni svjedoci, govorili su o vlč. Miroslavu Bulešiću kao o mučeniku i svjedoku Kristove vjere, kojemu se utječu kao nebeskom posredniku u molitvama za olakšanje i rješenja životnih nedaća. Bili su to trenuci koje smo u skrovitoj atmosferi doživljavli gotovo mistično, doživljaji koji su se urezivali u naše pamćenje. Upozoreni na šutnju o doživljenom da ne bismo izazvali nove nevolje, izvan naših krugova o tome nismo razgovarali.

Padom komunističkog režima, izborenim demokratskim promjenama i uspostavom slobodne, neovisne Hrvatske države, 1991. stvoreni su uvjeti da se o poratnim zbivanjima slobodno i istinito progovori. Na moje nagovore da se rukopis sjećanja "KRVAVA KRIZMA LANIŠĆE 1947." *tiska i predstavi javnosti Mate Žmak – Matešić odgovarao je da vrijeme nije dozrelo da se njegov rukopis tiska. Ipak, 1997. godine, pedeset godina nakon nemilih događaja u Lanišću, Mate Žmak – Matešić, kao neposredni svjedok mučeničke smrti vlč. Miroslava Bulešića, dopustio je da se tiska i objavi rukopis njegovih svjedočanstava pohranjenih prije više godina, popraćenih fotografijama, dokumentima i ostacima Bulešićeve svećeničke opreme (komadić ovratnika i mučenikove okrvavljene košulje). Knjiga je bila predstavljena u Lanišću, 24. kolovoza 1997. prigodom obilježavanja 50. obljetnice mučeničke smrti vlč. Miro slava Bulešića. O knjizi je govorio prof. Katoličkog bogoslovskog fakulteta u Rijeci o. Marijan Jurčević, a njegovu recenziju prvoga izdanja donosimo ovom prigodom, u prilogu ponovljenog i dopunjenog izdanja.*

Ove godine, 24. kolovoza 2007., šezdeseta obljetnica mučeničke smrti vlč. Miroslava Bulešića bit će obilježena u obnovljenoj crkvi u Lanišću. Crkva je obnovljena zaslugom višegodišnjeg župnika vlč. Antuna Merlića i pokojnog mons. Josipa Šaine. Izvana, iznad ulaznog portala istaknut je Kristov lik u mozaik - tehnici, zatim iznad desnoga bočnoga portala, lik Sluge Božjega Miroslava Bulešića te iznad lijevoga bočnoga portala lik blaženoga kardinala Alojzija Stepinca. Unutrašnjost crkve je uređena tako da se centralno u prezbiteriju ponad oltara uzdiže laniško raspelo pred kojim je Sluga Božji Miroslav Bulešić posljednji put molio i pod kojim je služio svoju posljednju svetu misu, prije nego što će svoju dušu

predati Gospodinu i svojom mučeničkom smrću posvjedočiti Kristovu vjeru, nadu i ljubav vječnu.

U crkvi je pohranjen dio zida župnoga stana koji nosi mučenikov krvavi biljeg, kao i dio pokidanog ovratnika koji je u trenutku mučeničke smrti o vratu nosio vlč. Miroslav Bulešić, a što ga je sačuvao i laniškoj crkvi podario Mate Žmak – Matešić. U župnome stanu također je sačuvan i zaštićen dio zida natopljen tragovima mučenikove krvi kao nijemi svjedok njegovih posljednjih ovozemaljskih trenutaka. Ali taj krvavi trag je i trajni svjedok izopačene ljudske naravi oličene u mržnji komunističkog režima na sve što je sveto i Crkvi i narodu.

Imamo podatke da se neposredni izvršitelj paklenog naloga pokajao i izrazio žaljenje što je, zaveden bezbožnom komunističkom ideologijom prema Crkvi, svećenicima i vjernome puku bio sudionik planiranog zločinačkog poduhvata. Cjelokupni život mladog svećenika vlč. Miroslava Bulešića bio je usmjeren prema Kristu koji oprašta svojim mučiteljima: "Oče oprosti im jer ne znaju što čine". Vjerujemo da je i njegov ubojica, zagovorom mučenika Miroslava Bulešića spoznao Istinu i osjetio blagodat Kristova praštanja. Oprostili su mu i Lanišćani koji su podnijeli teške nepravde. Pokopan je u nazočnosti laniškog župnika koji je vodio crkveni pogrebni obred.

Prigodom obilježavanja pedesete obljetnice mučeničke smrti Sluge Božjega Miroslava Bulešića 24. kolovoza 1997. u Lanišću su postavljene dvije spomen-ploče. Prva pokraj ulaza u župni stan u spomen Sluzi Božjemu Miroslavu Bulešiću: "24. KOLOVOZA 1947. U OVOJ KUĆI UBIJEN JE SLUGA BOŽJI MIROSLAV BULEŠIĆ, SVJEDOK KRISTOVE

VJERE, LJUBAVI I NADE – O PEDESETOJ OBLJETNICI ŽUPLJANI LANIŠKE ŽUPE P." (*postaviše*)

Druga je postavljena na ogradnom zidu crkve u spomen Lanišćanima koji su tijekom podjele sv. krizme branili crkvu i svećenike svjedočeći vjekovnu vjernost svojih otaca Crkvi, svoj hrvatski narodnjački identitet i slobodu: "24. KOLOVOZA 1947. NA OVOJ POSVEĆENOJ ZEMLJI DOK SE DIJELILA SV. POTVRDA BRANILI SMO CRKVU I SVEĆENIKE, SVJEDOČILI VJERU SVOJIH OTACA, NARODNI IDENTITET I SLOBODU – LANIŠĆANI 24. KOLOVOZA 1997."

Ponad Lanišća, uz lijevi rub makadamske ceste Račja Vas – Veprinac, oko 1 km od Račje Vasi izgrađena je u kamenoj stijeni mala spomen-kapelica s brončanim odljevom lika Sluge Božjega Miroslava Bulešića. Kapelicu je izgradio Lanišćanin Mario Šverko – Grgačev.

Tijekom proljeća i ljeta 2007. godine u Lanišće hodočaste brojni vjernici istarskih župa, pridružujući se laniškome puku u molitvi za mirom i oprostom u crkvi u kojoj je svoju posljednju sv. misu služio vlč. Miroslav Bulešić, a svojom mučeničkom smrću u župnome stanu posvjedočio živu Kristovu vjeru, nadu i ljubav.

Vjerni puk hodočasti u Lanišće u nadi da će uskoro dočekati proglašenje blaženim mučenika Sluge Božjega Miroslava Bulešića, kome generacije već desetljećima upućuju prošnje i čiji zagovor kod Gospodina mole.

Lanišće, 25. lipnja 2007.

Vladimir Žmak – Štutinov
urednik

PREDGOVOR

Prije pedeset godina, 1947., tijekom teških vremena komunističke strahovlade, u danima, za Crkvu u Istri i laniški vjerni puk, teških i gorkih zbivanja "laniške krvave Krizme", kao sudionik tih događaja bilježio sam podatke nastojeći zabilježiti svaku pojedinost. Iz brižljivo čuvanih bilježaka odlučio sam opisati ondašnje događaje da bi, usprkos u medijima raširenim lažima, istina ostala zabilježena i pohranjena. Nadao sam se da će doći vrijeme kada će se moći i smjeti iznijeti je u javnost, na svjetlo dana.

Godina 1997., pedeseta obljetnica mučeničke smrti mladog svećenika Miroslava Bulešića, prilika je da brižljivo čuvani i pohranjeni podaci i svjedočanstva, kroz knjigu, javnosti progovore istinu o Lanišćanima. Oni su u obrani svojeg narodnog identiteta, svoje vjere, Crkve i svojih svećenika patnički, ali hrabro, podnosili muke "laniške krvave Krizme". Tijekom godina koje su slijedile nosili su breme neistina raširenih među istarskim pučanstvom, posredovanih režimski diktiranim sudskim procesima i lažnim prikazivanjem događaja u medijima. Danas, nakon sloma totalitarnog režima, u uvjetima slobodnog demokratskog razvitka, potrebno je, iznošenjem istine, isprati ljagu nanesenu laniškome puku.

Povijest je, kažu, učiteljica novih pokoljenja. Prepustiti tadašnje događaje zaboravu, pogotovo nagomilane laži tadašnjeg vladajućeg režima, bilo bi nepravedno prema generacijama Lanišćana, tadašnjim krizmanicima, braniteljima vjere i Crkve, a kasnije zatočenicima komunističkog režima. Prešutjeti istinu bilo bi nepravedno i prema Istranima, prema hrvatskoj i svjetskoj javnosti kojoj su posredstvom medija

podastrte neistine o Lanišćanima kao o narodu u kojem se napada Crkva i ubija njen svećenik. Upravo suprotno, oni sami bili su napadani kao dio Crkve u Istri, kao narodnjaci čiji je svjetonazor bio utemeljen na kršćanskim katoličkim načelima. Upravo su oni bili branitelji Crkve, svojih svećenika i svoje djece koju su pripremali za sv. Krizmu, sakrament kršćanske zrelosti. Bili su nedužni, a suđeni, bili su pošteni, a osramoćeni. Bili su ono što i njihovi očevi i djedovi bijahu, časni, pošteni i radišni ljudi, nepokolebljivi u obrani vjere svojih otaca, a u režiji protuvjerske ideologije popljuvani i zlostavljani kao najgore izdajice i sluge drugih naroda.

Još i danas, pedeset godina nakon nemilog događaja, nemoćni starci pokraj svojih vjekovnih ognjišta, a i Lanišćani mlađih generacija, raseljeni širom domovine i svijeta, o onim teškim danima nepravde i patnje, govore s tugom i boli jer su u njihovoj sredini ubili svećenika, župnika odveli na robiju, muževe i mladiće zatočili i mnoge župljane fizički zlostavljali i sramotili.

Zbilo se to u nedjelju, 24. kolovoza 1947. godine. Mučenička smrt mladoga svećenika vlč. Miroslava Bulešića bila je, mjesecima i godinama koje su slijedile, praćena nepravdama, zlostavljanjem, sramoćenjem, zatočeništvom i patnjama laniškoga župnika Stjepana Ceka i mnogih Lanišćana.

Poučeni vjerom mučenika i riječima pape Ivana XXIII., izrečenim 11. listopada 1962. pred narodom na Trgu sv. Petra "Oprostimo si!", "Fratres sumus", svima smo oprostili. Oprostili su im i oni koji su u one dane podnijeli najteže nepravde. Ali da bismo okrenuli stranicu, potrebno ju je najprije napisati, otrgnuti je zaboravu, a zatim s vjerom, nadom i s ljubavlju usmjeriti se prema "svjetlu koje svijetli svima u

kući" i pustiti da nam svima Učitelj pravde, mira i ljubavi kaže: "Mir vama!"

Ponoviti ću riječi velečasnog gospodina Stjepana Ceka, tadašnjeg župnika župe Lanišće, riječi pune oprosta i mira, koje je izrekao i napisao nakon izdržane kazne robije i šest godina prisilnog rada u Staroj Gradiški: "Što je bilo dobro neka svijetli, što je bilo naopako neka opominje!"

Mate Žmak-Matešić

Stara laniška crkva sagrađena zajedno sa zvonikom 1609.
- srušena 1926. radi izgradnje nove crkve
– zvonik je ostao sačuvan

LANIŠKA ŽUPA

Laniška župa je još od 14. stoljeća pripadala tršćanskoj biskupiji, kao što je razvidno u knjizi *"Pagine di Montona"*. U *"Codice Diplomatico Istriano"* Kandler navodi da je 15. 02. 1304. lanički župnik Pepone de Justinopoli posredovao u motovunsko – buzetskom sporu u svezi podjele doline uz rijeku Mirnu. Iz Koblerovih knjiga *"Storia della civica citta di Fiume"* poznato je da je Sveta Stolica, dana 18. 10. 1775., ovlastila laniškog župnika Girolama Agapita, da obavlja sve biskupske dužnosti, osim ređenja svećenika, na čitavom području tršćanske biskupije, koje je pripadalo pod Venecijansku Republiku. Laniška župa je toj staroj tršćanskoj biskupiji, a kasnije tršćansko-koparskoj pripadala i 1947., iako je tada politički bila pod vojnom upravom Jugoslavenske armije sa sjedištem u Opatiji.

Sela laniške župe: Lanišće, Podgaće, Prapoće, Brgudac, Račja Vas i Rašpor bila su 1940. godine napučena s 2. 390 stanovnika. Poratne, 1947. godine u župi je živjelo 2 206 župljana. Život tih ljudi, na škrtoj ćićskoj, kraškoj zemlji uvijek je bio težak. Tijekom stoljeća lanički župnici i kapelani gradili su u narodu u duhu kršćanskih katoličkih načela osjećaj poštenja, pravde, sloge i časti. Bili su ne samo pronositelji Kristove zapovijedi ljubavi već i prosvjetitelji, narodni zastupnici i zaštitnici svojih župljana.

Dugi niz godina, od 31. ožujka 1927. do 13. studenog 1946. služio je u župi Lanišće monsignor Josip Aničić, rođen u Poljanama kod Veprinca godine 1873. Bio je čovjek iz naroda. Župljani su ga voljeli zbog njegove neposrednosti. Odmah po dolasku u župu prihvatio se posla oko dovršenja grad-

nje nove velike crkve i nabavke mramornih oltara. U vrijeme drugoga svjetskog rata svojim zalaganjem spasio je Lanišće da ne bude spaljeno. Tješio je i štitio svoje župljane.

Nakon skoro 20 godina službovanja u Lanišću zamolio je biskupa da ga zbog starosti premjesti u neku manju, mirniju župu. Tako se 1947. preselio u Račice, a njegov pomoćnik, kapelan vlč. Božo Milanović – mlađi, rođen u Kringi, 1920., veoma omiljen među vjernicima, premješten je u Dolenju Vas. Na mjesto župnog upravitelja župe Lanišće imenovan je vlč. Stjepan Cek, rođen 1913. u Hrušici kod Podgrada. Za kapelana postavljen je vlč. Petar Matijašić, rođen u Zamasku, 1921., koji će bivati u Lanišću, a obavljati svećeničku službu u Slumu i Brestu, kamo će otići *"kada prilike budu povoljne"*.

Gospodin vlč. Stjepan Cek doselio se u Lanišće 14. studenog 1946. zajedno sa svojom već postarijom majkom. U svome dnevniku zapisao je tadašnja svoja razmišljanja:

Rat je završio.

Započinje doba obnove u miru i slozi.

Hoćemo li naći taj mir i slogu u novoj župi?

Na ulazu u selo pokraj kapelice susreo je skupinu žena.

Predstavio se: *"Ja sam vaš novi župnik"* i upitao ih: *"Hoćete li mi biti dobri?"* Jedna od njih spremno je odgovorila: *"Ako budete vi nama, bit ćemo i mi vama!"*

Ubrzo nakon njegova dolaska Lanišćani su oduševljeno govorili o njemu kao svećeniku *"poslanog od samoga Boga"*. Pun života, marljiv, inicijativan, blage i mirne naravi znao se približiti svakome: i starcu, i najmanjem djetetu. Svi su ga odmah zavoljeli jer je za svakoga imao prigodnu riječ. U kratko vrijeme upravljanja župom okupio je oko sebe sve, muškarce

i žene, djecu, mladiće i djevojke. Organizirao je crkveni zbor koji je poučavao u pjevanju novih crkvenih pjesama. Vodio je Lanišćane i vjernike okolnih sela na hodočašće Majci Božjoj na Maloj Učki. Budio je duh vjere i nade, toliko potreban ljudima u teškim poratnim godinama.

Zanimljivo je da se vlč. Stjepan Cek doselio u Lanišće na blagdan sv. Jozefata. U životopisu ovoga sveca može se pročitati kako je mučeničkom smrću posvjedočio svoju vjeru kada su krivovjerci provalili u crkvu i svetog biskupa ubili.

Cekov rad i plodovi njegove marljivosti smetali su lokalnim vlastodršcima i ljudima zadojenim protuvjerskom ideologijom. Zato su neprestano poticali neuke zanesene ljude na ometanje vjerskih obreda i napadaje na marljivoga i u vjernom puku omiljenog župnika.

Za ilustraciju stanja i odnosa lokalnih vlasti i političkih aktivista spram vjerske zajednice Lanišća i njezina župnika poslužit će dijelovi zapisa iz *"Kronike župne crkve Lanišće"*, koje se odnose na Badnju noć, Polnoćnicu, Božić i tzv. *"Historijski miting"* 1946. godine:

Božićna polnoćka 1946.

Svaka kuća imala je svoje božićno drvce s električnim svjetlom. Pjevali su "Prema gradu..." Roditelji su pjesmicu djeci tumačili. Tu večer je svaka kuća naličila na mali raj. Veselo su me očekivali, kao da im donosim maloga Isusa. Blažena božićna noć, kakvom radošću nas ona ispunjava; koliko mira, koliko sreće donosi ona ljudima dobre volje!

Polnoćnica. Po starome običaju, i ove godine su muževi i mladići pjevali božićni oficij. Kod "Slava..." veliki oltar se ražario – po prvi put u električnom svjetlu. Među narodom je vladao red i mir.

Kod ofra je bilo sila naroda. Kada najednom među najljepšim raspoloženjem nešto ishiti kao iz puške, staklo na strani oltara ode u 100 komada i u svijećnjak udari kamen, veliki kao dječja pest.

.....

Narod je bio vrlo žalostan i preplašen, mnogi su plakali. Drugi dan našli smo u košari od ofra zavijen u liru, ovaj listić:

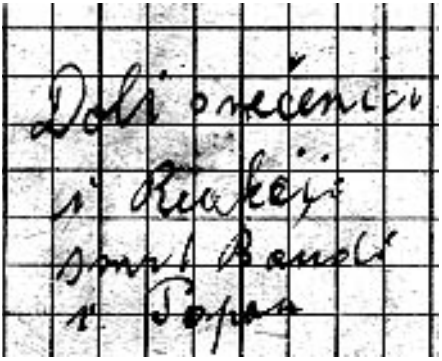

("Doli svečenici i Reakciji smrt Bandi i Popu") - faksimil papirića

Tada nam je bila veza s događajem još očitija. Kartica ubačena u košaru – nedostojno ponašanje nekojih mladića na povratku iz ofra – divlji urlik pred crkvenim vratima – kamen.

Sljedeći dan govorilo se mnogo o tome. Najviše sumnja pada na nekog mladića iz obližnjeg sela ...

Komandir narodne zaštite i neki iz (obližnjeg sela) su rekli da su to učinili sami Lanišćani; čulo se čak i to, da sam atentat pripremio ja sam. Svakako se taj pokušaj izjalovio i postigao protivan cilj. Narod je još bolje upoznao česa su sposobni neprijatelji Božji, pa zato Crkvu i svećenika još više voli.

29/12. Historijski miting. Predsjednik Kotara je došao da sasluša narod u pitanju božićnog atentata i da ublaži sukob među selima.

Kod mise ja sam kazao narodu ovo:

... "Ovaj rat i poslijeratno vrijeme je mržnju do svećenstva i opće do vjere samo povećalo. Dokaza ima dovoljno i kod nas. Javno se pogrđivaju najsvetije istine naše svete vjere: Boga da nema, ni duše, ni zagrobnog života. Ruglu se izvrgava najljepši kršćanski pozdrav; ismijavaju se vjernici koji vrše svoje kršćanske dužnosti; javno se Boga psuje i protiv njega govori.

Razumljivo, da, ko Boga ne poštuje, neće poštivati ni onih, koje on šalje. Pa su se zato nekoja lica više puta do mene ponašali, na način, koji jasno pokazuje, koliko nepovjerenja, da ne rečem mržnje, sakrivaju u svom srcu.

Ta je mržnja donesla svoj plod na svetoj božićnoj noći...

Naš narod je dobio svoju vjeru od svojih otaca, pa je čuva kao najdražu svetinju.

Za svoje svećenike znade, da su mu bili u vrijeme rata najjača a katkada sva jedina obrana.

Ovu crkvu je narod sagradio svojim krvavim žuljevima... pa zato trpi, silno trpi, kada vidi, da mu se vjera baca u blato, svećenici zlostavljaju, crkva razbija.

Do sada je trpio šutke, ali kada je bezbožna ruka oskvrnula samu svetu božićnu noć, nije mogao više da zadrži svoju bol, pa je briznuo u plač.

Narod je plakao jer se je osjećao pogođenim u svojoj najdražoj svetinji.

Ali i nakon zločina mržnja nije prestala. Usudili su se reći, da je ovo svetogrđe pripremljeno od samih dobrih kršćana, ili čak od samog svećenika. Gnjusna kleveta.

Nadamo se, da će viša narodna vlast izvesti o tome potanku istragu; nadamo se da će se krivci pronaći i da će se tako nedužni oprati od te sramote.

Naš narod hoće živjeti u miru, ali do toga mira ćemo doći samo uz uvjet:

a) da se poštuje naša vjera;

b) da se nikome više ne sprječava vršenje njegovih kršćanskih dužnosti;

c) da prestane razorno djelo onih, koji sve do sada siju među narod pakleno sjeme razdora i mržnje".

Na miting došlo je naroda iz svih sela. Međutim smo sa djecom molili pred Presvetim, proseći od Boga milost, da bi se sve pravo riješilo.

Lanišćani su se divno ponašali. Jedan za drugim je molio za riječ i došlo je na dan što im je srca pritiskalo.

- "Mi smo dvoranu gradili za školu a ne za ples, pa zato nećemo, da se u njoj pleše!"

- "Uzrok mnogih nemira, je komandir... zašto nije čuvao na polnoćnicu ... zašto nije uhapsio krivca....?"

-"Govore da smo reakcija i fašisti zato jer idemo u crkvu..."

-"Kada naše djevojke pjevaju, druge im se izrugivaju..."

-"Mi hoćemo da nam više nitko ne smeta, ako živimo kao kršćani..."

- "Mi hoćemo da se naša vjera poštuje!" 'Živjela kršćanska vjera, živjeli svećenici!" Sav narod je grmio: živio, živio!

Tada su se konačno oglasili neki i uzviknuli: "Živjela KP! Živela!"

Predsjednik Kotara (Jakov Cerovac) je Lanišćane pohvalio: sagradili su prvu školu, dali prve borce u NOB; te izrazio nadu, da će Lanišće opet postati kulturno središte Ćićarije.

Pošto je narod izašao, ostala je u dvorani laniška i gajska omladina. Dogovorili su se da će odonda živjeti u "bratstvu i jedinstvu" i kao vidljivi znak tog bratstva, organizirali su još istu večer – ples...

Tajnik od Fronte je izjavio, da takvog Mitinga još nikad nije vidio."

KRŠĆANSKA ZRELOST ISTARSKOG VJERNOG PUKA

Tijekom 1947., od lipnja do kolovoza, zbilo se u Istri nekoliko događaja koji su najavljivali nasilje militantnog i bezbožnog komunizma nad istarskim vjernim pukom i njihovim svećenicima.

Čitavo vrijeme Drugog svjetskog rata nije bilo Krizme u istarskom dijelu tršćansko-koparske biskupije. Tako da je 1947. godine mnogo djece spremano za primanje sakramenta sv. Krizme.

U tom vremenu biskupsku dužnost tršćansko--koparske biskupije, kojoj je pripadala i župa Lanišće obnašao je biskup Antonio Santin. Po starom, tradicionalnom običaju tršćansko-koparski biskup bi 19. lipnja, na blagdan svetog Nazarija, koparskog zaštitnika, pohodio Kopar. Na taj je dan, 1947. biskup Antonio Santin, unatoč upozorenjima da se sprema napad na njega, i savjetima da odustane od pohoda, došao u taj grad. Dočekao ga je ravnatelj koparskog sjemeništa dr. Marcello Labor. Odmah po dolasku napali su ih i isprebijali neuki i protuvjerskom propagandom manipulirani ljudi iz okolice Kopra. Rečeno im je da je biskup Santin fašist, da je neprijatelj naše slobode i da ga treba ubiti.

Da nisu to bile samo namjere uskoro su potvrdili i djelima. U susjedstvu laniške župe, na putu od Muna prema Vodicama ubijen je 14. kolovoza 1947. svećenik Alojz Kristan, župnik župe Golac i upravitelj župe Mune i Vodice.

Da bi se izbjegli daljnji neugodni slučajevi, Sveta Stolica je delegirala i ovlastila biskupskog zamjenika, mons. dr.

Jakoba Ukmara da djeci po Istri podijeli sakrament sv. Krizme. Mons. dr. Jakob Ukmar bio je tršćanski kanonik, rođen 1878. u Općinama pokraj Trsta. Njegovo rodoljublje bilo je poznato i narodu i vlastima. Bio je toliko cijenjen u narodu da se ni fašističke vlasti nisu usudile dirati ga zbog njegove "slovenofilije". Bojali su se reakcije naroda pa su se ograničili samo na prijetnju internacijom, koju nisu nikada ostvarili.

Mons. Jakob Ukmar, koji je među Slovencima i Talijanima uživao veliko poštovanje, s najvećom radošću putuje u Istru da bi obavio povjereni mu zadatak i dužnost. Kasnije će zapisati: "Otpravil sem se v Istro med svoje ljubljeno ljudstvo z največjim veseljem. Nadejal sem se, da bom tako mnogo otrokom posredoval obilne milosti Svetega Duha..."

Ali nahuškani neuki ljudi, vođeni i usmjeravani lokalnim vlastodršcima, koji su znali da umjesto Santina dolazi Ukmar, iskreni prijatelj naroda, ostali su pri paroli: "Nećemo dozvoliti da fašisti krizmaju našu djecu!"

U nedjelju, 17. kolovoza 1947. podijelio je mons. Ukmar sakrament sv. Krizme djeci u Pazinu. Uz nazočnost mnoštva istarskog vjernog puka sve je proteklo u najboljem redu. Sljedećih je dana mons. Ukmar nastavio dijeljenjem sv. Krizme u Starom Pazinu, Svetom Petru u Šumi, Žminju i Trvižu, također uz nazočnost mnoštva. Tako brojno okupljanje naroda svih naraštaja i staleža oko svoje Crkve pobudilo je u komunističkih ideologa bojazan za uspjeh njihove ateističke propagande. Odlučili su ometati okupljanje vjernog puka oko svojih svećenika i biskupskog zamjenika mons. Ukmar. Već iduću podjelu Krizme u Tinjanu omeli su i spriječili.

Sve do tada mons. Ukmara, prilikom podjele sv. Krizme pratio je ravnatelj pazinskog sjemeništa vlč. Leopold

LANIŠĆE – župna crkva sv. Kancijana sagrađena na mjestu stare crkve 1927.
– zvonik sagrađen 1609., obnovljen je zajedno s crkvom 2001.

Jurca. Daljnju pratnju preuzeo je dragovoljno podravnatelj sjemeništa vlč. Miroslav Bulešić, pošto je vlč. Jurca morao izvršiti prethodno dogovorene obveze u Kortama kod Izole.

U subotu, 23. kolovoza 1947. podjela sv. Krizme bila je predviđena u Buzetu. Dok je mnoštvo krizmanika, kumova i vjernog puka pratilo sv. Misu, provalila je velika skupina nasilnika u crkvu te urlajući istjerala vjernike. Neki kumovi su se suprotstavljali, govoreći da se nisu borili i trpjeli u šumi da bi doživjeli ovakvo nasilje. Njih su pretukli, a milicija ih je taj dan uhitila i pritvorila. Nakon što su nasilnici istjerali iz crkve vjernike, svećenici su i dalje misili. Jedan od nasilnika zapalio je i pušio cigaretu pokraj samog svećenika. Unatoč ometanja svećenici su i dalje misili. Po završetku sv. Mise počeli su na njih bacati jaja i paradajze, zatim su zaplesali kolo i prisilili svećenike da prekinu daljnje vršenje obreda i da se povuku u sakristiju. Istjerali su pjevače s kora vičući: "Van fašisti!"

Jedna je žena pristupila pred oltar do mladog svećenika Miroslava Bulešića i ironično, potežući ga za roketu, rekla mu: *"Ajde s nama, druže. Ti si lijep i mlad!"* On se otresao njezina povlačenja i odgovorio: *"Ići ću ja s vama, s narodom, ali ovako!"* pokazujući na svoje svećeničko ruho.

Nakon prekinutih obreda vratila se nekolicina krizmanika s kumovima u crkvu s namjerom i željom da se krizmaju, ali su ponovo istjerani. Toga dana, od preko 250 pripremljenih krizmanika, u Buzetu se nije krizmalo niti jedno dijete. Sovinjski župnik, Srećko Štifanić, nazočan u crkvi za vrijeme napada, budući da je tada bio narodni zastupnik za Buzet, zatražio je od predsjednika Općine Jakova Cerovca da posreduje kod milicije da uspostave red. Uzalud! Potporučnik Marko

Tomaša cinično je odgovorio da tu ne može ništa pomoći, jer da im je uredovanje zabranjeno, budući da se sve događa unutar crkve.

Kada su se svećenici vraćali u župni stan, čuli su za sobom zlokobne poklike: *"Bilo je lijepo danas ovdje. A vidjet ćete sutra u Lanišću, biti će još ljepše!"*

PRIPREMA ZA KRIZMU U LANIŠĆU

Župnik Stjepan Cek najavio je Krizmu za nedjelju 24. kolovoza 1947., kako mu je po rasporedu biskupskog ordinarijata javljeno iz Trsta.

Brižljivo je pripremao djecu za taj dan, a oni su se radovali zajedno sa svojim roditeljima. Roditeljska radost, u uvjetima poratnih nestašica i oskudica, bila je popraćena brigama i žrtvama u želji da svečanije obilježe taj dan potvrde kršćanske zrelosti njihove djece. Radost nekih bila je pomućena onim što su čuli o koparskom događaju, koji se je potiho širio i prepričavao među pukom, jer novine i radio nisu objavili niti jednu vijest o napadu i ranjavanju biskupa dr. Antonia Santina. Kada je župnik Stjepan Cek čuo za događaje u Kopru, krijući zabrinutost i u želji da ljude i djecu ne uznemiri, mirno je odgovorio: *"Da čuo sam, nažalost, ali to je tamo. Uvjeren sam da se ovdje toga neće dogoditi"*. Zlokobna najava iz Buzeta: *"Bilo je lijepo danas ovdje. A vidjet ćete sutra u Lanišću, biti će još ljepše!"*, nije još doprla do Lanišća. Unatoč sjenama sumnji, nitko ni iz daleka nije slutio na zlo, koje je prethodnim zbivanjima u Tinjanu i Buzetu najavljeno.

U ljudima je, uprkos sve učestalijim potvrdama povremenih sumnji u istinitost proklamiranih parola, još uvijek bio snažan osjećaj radosti zbog završetka rata. Još je u živu sjećanju starijih bio napad fašista iz Račje Vasi i Buzeta na Lanišće, 25. ožujka 1922., kada su silom i grubošću sve Lanišćane potjerali ispred crkve, prijeteći paljenjem sela zbog laniškog javnog antifašizma. Još su bile svježe rane i tuga laniških majki i očeva čijih je dvadesetisedam ponajboljih sinova položilo svoje živote za ideale slobode. Još su bila svje-

ža sjećanja tridesetijednog preživjelog na patnje i stradanja u njemačkim logorima. Među djecom koja su se spremala za Krizmu, bilo ih je dvadesetidvoje, sinova i kćeri u ratu poginulih očeva. Grobove svojih očeva neki od njih neće nikad pronaći. Nadu nakon ratnih strahota, zasjenio je novi teror, a sumnje su postale gruba stvarnost.

Dva tjedna prije najavljene Krizme, 10. kolovoza 1947., župnik Stjepan Cek je postavio na vanjsku stranu crkvenih vrata obavijest za kumove: *"Nitko neće moći biti kum ako nije vjenčan u crkvi, ili je javni proklinjavac ili javni grešnik"*. To će kasnije, na suđenju, biti uzeto kao krivično djelo protiv naroda i države uz lažno svjedočenje da nije dopustio da kum bude svaki onaj koji je bio u partizanima ili surađuje s narodnim vlastima. Da to nije istina, kazuje činjenica da su na Krizmi u Lanišću kumovali i muževi koji su bili u partizanima.

U subotu, 23. kolovoza 1947., dan uoči Krizme, došao je iz Račje Vasi u Lanišće Anton Cerin-Pavizić. Na Škalovom mostu oštro je raspravljao s Marijom Šaina-Grgorovom, ratnom udovicom s troje djece, od kojih se dvoje spremalo za Krizmu, Marijom Scala-Škalovom i s Kancijanom Poropat-Rižotovom. Iznerviran suprotstavljanjem nazočnih zaključio je raspravu riječima: *"Sutra će na Lanišće padati goruće kamenje"*. Te prijetnje dodatno su uznemirile ljude i pojačale sjene zlokobnih sumnji.

Pred večer stigli su u Lanišće, u starom crnom taksiju (automobilu), mons. Jakob Ukmar i mladi svećenik Miroslav Bulešić, profesor i podravnatelj pazinskog sjemeništa. Djeca su se odmah okupila oko mladog svećenika. Pridobio ih je svojom neposrednošću, jednostavnošću i dragošću. Nagura-

vali su se oko njega sve do ulaza u župni stan. Blago ih je zamolio: “Ajde, sada lijepo svi idite kući pa ćemo se sutra ponovo vidjeti”.

Na Placu, te večeri, skupilo se podosta muževa i mladića. Tihim su glasom pripovijedali o događajima u Kopru, Tinjanu i Buzetu. Komentirali su Pavizićeve prijetnje tog dana. Sve je to poticalo sumnje da se nešto slično, kao u Tinjanu i Buzetu, sprema i u Lanišću.

Kasnije, navečer, župniku Stjepanu Ceku, u punoj tajnosti pristupio je jedan čovjek, koji je bio nazočan na sastanku lokalnih komunista u jednom selu laniške župe, na kojemu su odlučili kako će ometati najavljenu Krizmu. Župniku je otkrio okrutni plan napadača: *“Oteti, u dubokoj noći, sva tri svećenika, ili ako im to ne uspije, onda sat vremena prije mise doći u masi na Plac ispred župnog stana, opkoliti ih i s njima tako dugo plesati kolo da im prođe volja za krizmu”*.

Nato je župnik Stjepan Cek, u dogovoru s vlč. Miroslavom Bulešićem, odlučio da će na dan Krizme, svećenici, djeca i kumovi ući u crkvu prije nego napadačke horde stignu u Lanišće. Vrata crkve će se zatvoriti i nastojat će se da nitko sumnjiv ne uđe. Svoj naum povjerili su mons. Jakobu Ukmaru, koji je problem nastojao umanjiti, ali je na posljetku pristao da sv. Misa i Krizma započnu jedan sat ranije od prethodne najave.

U Kupilovoj kući je iste večeri jednoj grupi muževa župnik priopćio zamisao da tu noć odrasli ljudi i mladići ostanu budni kako bi se osujetilo izvršenje zločinačkog plana otmice svećenika. Iako župnik Stjepan Cek nije muževima otkrio plan napadača, oni su osjećali potrebu i svoju obvezu da tu noć ostanu budni. Svi su se odazvali. Predhodni događaji po-

ticali su slutnje da se zlo i u njihovoj sredini sprema. Svi muževi i mladići ostali su budni. Dok su jedni tiho razgovarali i raspravljali, drugi su, naročito mladi, pjevali šetajući po selu.

Mladići su tako, šetajući i pjevajući, često, a naročito pred zoru, susretali Vašane, neke ljude iz okolnih sela, koji su se uglavnom kretali oko Placa i Pocrekve. Ništa nisu govorili, niti su izazivali, osim što je njihovo ponašanje ukazivalo na suprotno raspoloženje od laniških mladića. Bili su to ljudi koje su kreatori paklenog plana poslali u izviđanje. Svoje prave namjere pokazali su već istoga dana izjutra.

Rano ujutro stigla je iz Račije Vasi Radošćica Kata ČrnacJakominova i žurno potražila župnika. Sva uzbuđena i uznemirena ispričala je da u Račju Vas stižu skupine mladih aktivista naoružane kolcima i da uzvikuju parole protiv Crkve i svećenika. Rekla je još da su kamionima pristigle skupine nepoznatih ljudi koji nisu iz ovdašnjih krajeva.

Skup nasmijane laniške djece u nedjelju 30. III. 1947. Na slici ih je 134. Godišta: od 1934. do 1944. Većina je njih krizmana 24. kolovoza 1947. Pedeset godina kasnije (1997.) 12 ih je umrlih, samo četvorica ostaju u Lanišću, a svi su ostali raseljeni diljem svijeta: po Americi, Kanadi, Australiji, preko Soče i Alpa, po Istri i Kvarneru, a jedan i u Južnoj Africi.

KRIZMA
nedjelja, 24. kolovoza 1947.

Jutro je svanulo vedro, sunčano, čisto, kako Lanišćani vele: "kao zlato". Roditelji u žurbi spremanja. Osjeća se da nema mira i raspoloženja kako je to uvijek prije bivalo. Da djeca ne bi primijetila, kumovi i roditelji potiho pričaju o alarmantnim vijestima, da se Vašani spremaju činiti nerede i spriječiti Krizmu. Bistra djeca svejedno naslućuju da nešto nije u redu. Još su im svježa sjećanja i u njima usađeni strahovi ratnih godina, kada su odrasli šaputali, a razne vojske upadale u selo. Tek što su postojeće odnose u ratnim zbivanjima počeli razumijevati, sada ne shvaćaju ništa. Tim više jer sada se napada nešto što je namijenjeno njima, njihova sv. Krizma. Pogledom, u očima odraslih, traže odgovore, traže sigurnost i mir.

Manje zvono sa zvonika pozvalo je, u 8,30 sati, djecu i kumove u crkvu. Odmah nakon zvonjave začuli su se krikovi iz pravca Račje Vasi, približavajući se cestom kroz borovu šumu. Idući prema selu politički aktivisti pjevali su uz harmoniku *"Ej Titova, mlada armija, nepobjediva ..."* Iz kuće je izišla Marija Žmak-Korenova, koja je spremala svoje troje djece za Krizmu. Naslućujući zašto dolaze, kroz plač im je prigovarala i grdila ih. I druge žene grdile su ih i prijetile im, a starije su ih škropile blagoslovljenom vodom.

U isto vrijeme čula se galama iz pravca Brguca, a trenutak kasnije iz pravca Podgaća. Bili su to manipulirani ljudi iz Ćićarije, Lupoglavštine, Kastavštine, Rijeke i drugih krajeva predvođeni komunističkim aktivistima.

Okupili su se u gostionici Šimeta Poropat – Friketovega, nasuprot župnoga stana, točnije u Žutegove hiše. U prvi trenutak izgledalo je da će tamo i ostati, praviti galamu i ništa više. Majke krizmanika, vidjevši bukače i nasilnike, počele su plakati, očevi i kumovi blijedjeti, a djeca su se počela tresti od straha. U nekima je, osobito bivšim laniškim borcima, u tim trenucima toliko "zakuhalo" da su bili spremni na sve. (Bog im oprostio!).

Djeca su jedno za drugim ulazila u crkvu kroz sakristijska vrata jer su glavna i bočna bila iznutra zatvorena. U crkvi su već bili mons. Jakob Ukmar, župnik Stjepan Cek i vlč. Miroslav Bulešić. Ispred vrata sakristije stajali su stariji, ozbiljni muževi.

Zamolili su kumove muške djece da ne ulaze u crkvu, već ostanu ispred ako zatreba braniti ulazak napadača u crkvu, koji će vjerojatno koristiti već poznate scenarije sprječavanja Krizme u Tinjanu i Buzetu. U gostionicu i oko nje i dalje su pristizale manje skupine političkih aktivista s manipuliranim ljudima iz okolnih sela i udaljenijih krajeva stvarajući izuzetnu galamu i cinično promatrajući muževe ispred crkve. Uskoro ih se skupilo oko 400.

Nešto kasnije, oko 9 sati, pristigla je skupina krizmanika iz Muna i Žejana, koji nisu znali za raniji početak krizme, a nisu ni slutili što se sprema.

Mladi muževi, pretežno kumovi, mirno su stajali ispred sakristijskih vrata. Njima su se pridružili stariji muževi, mladići, pa i žene.

U jednom trenutku začuli su se jači poklici i pjesma, ona ista, od ulaska u selo stalno ponavljana. Pojavile su se horde koje su kao raspuštena vojska u širokim redovima, na-

glo nadirale na prostor pokraj Barčićeva korita. Razvili su veliko "kolo". Nije to bilo tradicionalno kolo kojim narod naše domovine izražava radost i veselje, već "kolo" mržnje i pakosti. Uzvikivali su: *"Tko je oslobodio Istru!"*, *"Dole reakcija!"*, *"Tko je prolivao krv!"* i *"Dole sa fašistima!"*. Histerija mase dostigla je vrhunac uz poklike: *"Na smrt fašiste!*", *"Na juriš!"*.

U tom trenutku počeli su skakati prema zidanoj crkvenoj ogradi htijući provaliti na sakristijska vrata u crkvu.

Jakov Puhalj-Drčulić i Kancijan Grbac-Šeketov odmah su zatvorili i iznutra zaključali vrata sakristije. Tako su oni pri obredu sv. Krizme ostali u crkvi i zamijenili kumove koji su ostali vani.

Muževi koji su do tada mirno stajali sada su se odlučno usprotivili napadačima. Nastao je opći metež. Napadači su izvukli ispod odjeće čekiće, željezne klinove i u drvu obrađene "keljce", nalik na fašistički "manganello", koji su laniški muževi dobro poznavali jer su njegove učinke, u ne tako davno vrijeme, osjetili na svojoj koži. Ovim sredstvima stali su udarati po braniteljima. Vidjevši to, pritrčale su hrabre žene, starci i mladići i počeli braniteljima dodavati kolce koje su uzimali u obližnjem Cankinovom dvorištu. Ratna udovica, Ivana Grbac-Šeketova, majka troje djece, također krizmanika, prihvatila je vile, dotrčala do Placa i plačući vikala onima koji su je nastojali "razoružati": *"Pustite me! Nisam mogla pomoći svome mužu, ali djecu ću njegovu čuvati pod svaku cijenu!*

Pošto druga skupina napadača nije bila snabdjevena "oružjem" kao njihovi drugovi, iza Škalove kuće razbili su zadružne bačve i dogama počela napadati.

Muževi, uz pomoć hrabrih žena i mladića, spriječili su nasilni ulazak napadača na sakristijska vrata u crkvu. Vidjevši da ovdje ne mogu ostvariti svoj cilj, napadači su navalili na glavna vrata. Tu su zatekli goloruke Joakina Grbac-Marčelju "Paroncina" i Blaža Buždon-Dihtora, koje su dogama isprebijali. Navalili su na ulazna vrata, lupajući po njima s istim dogama. Skupina branitelja, koja se ovdje prebacila, ubrzo ih je rastjerala. Ispred zapadnih vrata napadnut je Tončić Šverko-Šimoninov. Po glavi bio je ranjen Josip Grbac-Sirotić, a nastradali su još Petar Žmak – Korenov, Srećko Poropat-Kanonov i Josip Žmak-Barčićev. U odbranu su se uključili i starci i odrasla djeca.

Vidjevši da napadači uzmiču, Anton Cerin-Pavizić, onaj isti razbojnik koji je prethodnog dana prijetio Lanišćanima najavljujući ova događanja, izvukao je pištolj i ispalio nekoliko hitaca, u namjeri da zastraši branitelje. Hicima je porazbijao stakla na prozorima crkve iznad glavnih ulaznih vrata. Na prestrašenu djecu krizmanike i nazočne u crkvi padalo je razbijeno staklo i zidna žbuka. Vrisak djece, dozivanje majki, strah i opću uznemirenost, župnik Cek stišao je s nekoliko umirujućih riječi. Počeo je pjevati nabožne pjesme koje su djeca i nazočni prihvatili.

HRABRI STARAC
- susret mučenika -

Dok je "heroj" Pavizić pucao pištoljem, nemoćni ali hrabri starac Ivan Grbac-Zvanuc stajao je na jugoistočnoj strani crkve, oslonjen o zid. Patio je gledajući što se oko njega događa, nemoćan da se uključi u odbranu. Ipak, sa svojih 86 minulih ljeta, sakupivši svu svoju duhovnu i tjelesnu snagu, uhvatio je za tanji kraj svoj starački štap, prišao revolverašu i tako ga snažno udario da mu je izbio oružje iz ruke. Antun Pavizić, iako brutalan u napadu, nije se okomio na starca. Učinila je to grupa djevojaka, partijskih aktivistkinja iz Podgaća. Napale su starca kao ose. Uzele su mu štap iz ruku i počele ga tući po glavi. Starac kojemu se iz glave, niz lice i vrat slijevala krv i oblijevala bijelu košulju oko vrata i po prsima nije uzmicao sa svoga mjesta. Priskočili su laniški muževi, rastjerali razjarene djevojke, i ranjenog starca htjeli odvesti kući. Odbio je govoreći mirnim glasom: *"Meni nije ništa. Ne gubite vrijeme sa mnom. Vi koji ste mladi i jaki pazite da se ovi 'nečišnjaki' ne vrate!"*

Stajao je nepokolebljiv starac kao hrast kojega biju gromovi i oluje, ponosito i uspravno, braneći vjeru i korijene iz kojih je izrastao i stasao.

Tek kada je vidio da djeca izlaze iz crkve kroz sakristiju i da je Krizma obavljena, pristao je da ga odvedu njegovoj kući. Dok je prolazio pokraj sakristije opazio ga je župnik Cek, prišao mu i poveo ga u sakristiju gdje su mons. Ukmar i vlč. Bulešić svlačili rokete.

Mladi svećenik, Miroslav Bulešić, ganut prizorom okrvavljenog starca, privio ga je na svoje grudi, poljubio rane na njegovoj glavi i blago tapšući starca po leđima rekao mu: *"Dragi moj barba, budite sretni i ponosni da ste Vašu krv prolili za Krista. Bog dragi, sve će Vam to naplatiti! Da li Vas boli?"*

Starac se blago nasmiješi i odgovori svećeniku ganutom do suza: *"Dragi velečasni. Nije to ništa. To će mi brzo proći. Glavno je da oni 'nečišnjaki' nisu ušli u crkvu pa djecu i Vas istukli!"*

Je li svećenik, Miroslav Bulešić, ljubeći rane na glavi starca slutio što će se sat kasnije dogoditi?

U susretu sa starcem izrazio je uvjerenje, koje je tijekom teškog poratnog vremena vršenja svećeničkog poslanja, u njemu sazrijevalo, a koje je hrabri starac neposredno iskusio: da je sreća i ponos proliti svoju krv u odbrani i svjedočenju vjere i pronošenju Kristove nauke.

Od tog dana, uvijek zdravi starčić, Ivan Grbac-Zvanuc više se nije osjećao dobro. Inače, do tada dobrim pamćenjem, više se nije mogao služiti. Često ga je boljela glava. Vid mu je oslabio. Nakon devet mjeseci patnje, umro je 12. lipnja 1948. godine.

Taj čovjek, koji se uvijek osjećao Hrvatom, koji je desetljećima živio sa željom da se istarski napaćeni puk sjedini s matičnim narodom, umro je kao mučenik za vjeru svojih otaca, iz koje je crpio snagu za ideale kojima je težio i za koje je živio.

POVLAČENJE NAPADAČA

Zločinački napad na crkvu u namjeri da se spriječi Krizma ogorčio je sve Lanišćane. Svi su se digli na obranu. Uslijed brojnih udaraca kolcima i kamenjem napadači su u stisci stali bježati glavnom seoskom ulicom, ispod Škalove kuće, a neki su skakali u obližnje Berne vrte. Poslije kratke stanke, reorganizirali su se i napali sa četiri strane. Prva skupina od Korita Pocrekvo, druga od Šaliža, treća od Kapelanije i četvrta od Potpolače po Plovanovem mostu. Napali su u isto vrijeme sa svih strana. Dočekala ih je kiša kamenja. Kamenje su dodavali djeca, žene i starci. Isticao se Roko Žmak-Mašir, čovjek preko sedamdesete. Veoma hitro i spretno donosio je kamenje u sićima i sam vješto gađao i vikao: "Dečki, tucite po vragu!" Najgore su prošli oni koji su došli po Plovanovem mostu jer su iz Školanskega vrta bili zasuti kamenjem. I ostale skupine napadača bile su potučene i rastjerane. U obrani, ovdje se isticala Tonia Grbac-Žagova, mlateći drenovim kolcem, koji je kasnije dugo čuvala u svojoj kući kao uspomenu.

U općem metežu skoro je nastradao i Jože Vratović-Brus, jedini Gajac koji se borio zajedno s braniteljima. On je predugo trčao za napadačima, pa kad se vraćao, nisu ga odmah prepoznali, već su mislili da je i on napadač. Vikao je: "Ljudi moji, ja sam s vama, Jože Brus, mlinar!" Pojedinci su ga tada prepoznali jer je neko vrijeme bio omiljeni laniški mlinar. Neozlijeđen, priključio se braniteljima. I mnogi drugi župljani iz okolnih sela, a posebice iz Podgaća, rado bi se bili pridružili braniteljima, ali je strah od terora u njihovoj sredini bio takav da su se bojali posljedica.

Tijekom napada pristigla je u Lanišće iz Muna i Žejana skupina krizmanika, njihovi roditelji i kumovi. Kasnili su jer nisu znali za raniji početak Krizme. Vidjevši što se događa, sakrili su se u Krnjelovoj kući. Tu su presvukli djecu i bojeći se vratiti svojim kućama kraćim putem, preko Račje Vasi, krenuli su preko laniške šume. Iznenađenje i strah koji su doživjeli u Lanišću bili su putem još veći nakon neobična susreta. Anton Turković – Toškotov iz Žejana svjedoči da su na brijegu iznad Lanišća, zvanom Vrh Vrac, sreli dva civila koji su sjedili za mitraljezom "breda" uperenim prema Lanišću. Žejanci su ih pozdravili, ali odgovora nisu dobili. Još više prestrašeni ovim susretom, pohitali su preko laniške šume svojim kućama.

Nakon drugog napada nasilnika i njihova povlačenja, Krizma je bila završena. Preplašena i zaplakana djeca izlazila su iz crkve kroz sakristiju. Tu je bilo dirljivih scena. Djeca i majke ljubili su se i plakali. Radost svečanosti Krizme bila je pomućena dosadašnjim događajima i neizvjesnošću onoga što se još može dogoditi.

Dok su djeca izlazila iz crkve, pristupio je laniškim braniteljima Slavko Sanković-Bukalićev iz Brguca. Molio je da mu se dozvoli razgovor sa župnikom Cekom o važnoj stvari. Budući da nije bio viđen u skupini koja je izvršila napad, dobio je dopuštenje. Uz pratnju i budnu pasku laniških muževa dopušteno mu je ući u sakristiju. Upitao je župnika Ceka: *"Gospodine, u "Jesenju" imamo nekoliko djece za krizmu, ali se bojimo da nas ovi ne napadnu. Biste li vi došli tamo da ih krizmate?"*. Župnik je znao da je mjesto na koje ga Sanković poziva šumarak na pola puta od Lanišća prema Brgucu.

Shvatio je da je poziv dio plana o otmici svećenika pa mu se blago nasmiješio i odgovorio da je to nemoguće.

Bilo je očito da su napadači nakon neuspješnog napada, pokušaja upada u crkvu, neostvarene ideje o otmici svećenika i bijega pred neočekivanim otporom branitelja, a nakon sastanka ispod velike lipe u Bljušniku, naumili namamiti sva tri svećenika u Jesenje. Zato se Slavko Sanković-Bukalić vratio u Lanišće i župniku Ceku došao s pričom o "djeci za krizmanje u Jesenju." Dobivši negativan odgovor otišao je zlovoljno ne ostvarivši svoj pakleni naum. Tada je Alberto Šverko-Šimoninov opazio da ispod košulje za opasačem nosi nož u futroli.

Sva tri svećenika, u kratkim razmacima, izišli su iz crkve i otišli u župni stan. Prvi je izišao mons. Jakob Ukmar. Teškim ali sigurnim korakom, licem punim patnje i boli, prošao je zamišljeno i ozbiljno preko Cankinova i Kupilova dvorišta. Zatim je izašao mladi svećenik Miroslav Bulešić, blijed, blago se nasmiješio i preko Placa, pokraj lipe uputio se u župni stan. Župnik Stjepan Cek zadržavao se putem u kratkim razgovorima s ljudima.

Petnaest minuta kasnije, ugledali su kako napadači zbijeni jedan uz drugoga dolaze iz glavne seoske ulice. Stupaju odvažni, predvođeni Antonom Cerinom-Pavizićem, koji braniteljima prijeti pištoljem. Dolaze do lipe na Placu. Branitelji spremni i nimalo uplašeni puštaju ih da se približe na *"mjeru"*. Tada se kiša kamenja sruči na njih. Onako zbijeni svaki je bio pogođen. Pobjegli su glavnom bez obzira putem otkud su došli.

NAPAD NA ŽUPNI URED

Prvih dana po završetku Drugog svjetskog rata u Lanišću je postavljena stanica Narodne milicije. U početku je bila smještena u gornjoj Dihtorovoj kući, a kasnije, 1946. u bivšem dječjem vrtiću. Azilu. Osam dana prije najavljene Krizme, tj. 16. kolovoza 1947. iznenada su svi pripadnici milicije povučeni u Buzet, čitav Kras je ostao bez ijednog djelatnika organa reda.

Ipak, na dan napada, kada je Milicija zatrebala, nažalost, stigla je. Jer da Milicija nije stigla, laniški muževi i žene ne bi dopustili da se razbojnička banda približi Placu a kamoli da uđe u župni stan.

Dvadesetak minuta nakon odbijenog trećeg napada dojurio je na Pocrekvo otvoreni džip sa četiri milicionara i komandantom stanice Narodne milicije u Buzetu, potporuč-

LANIŠĆE - župni stan sagrađen 1851.

nikom Markom Tomašom. Bili su naoružani parabelom i revolverima.

Lanišćani, vidjevši ljude reda i zakona, poveselili su se u uvjerenju da se daljnji napadaji neće ponavljati, da će zlo biti spriječeno i da će mir biti osiguran. Mirno su milicionarima prepustili održavanje reda. Međutim, nisu otišli svojim kućama, već su ostali na Placu, Pocrekvo i drugdje po selu. Iako je svečani objed već, bio na stolu, nikomu nije bilo do jela. Taj dan jelo je ostalo netaknuto.

Napadači su se tada u malim grupicama počeli okupljati oko pojedinih milicionara i s njima razgovarati. Seoski odbornici, Grga Poropat-Fulj i Petar Krizmančić-Roketov prišli su komandiru milicije u želji da mu pojasne situaciju nastalu napadajima na crkvu. Tomaša ih je zlovoljno slušao.

Župnik Stjepan Cek, doznavši da su u selo stigli milicionari, poslao je usmenu zamolbu komandiru da dođe u župni stan na razgovor. Tek nakon pismene zamolbe, nevoljko je to prihvatio. S obzirom na nazočnost milicije, Lanišćani nisu više bili tako pozorni na kretanje napadača kao neposredno prije. Nakon što je komandir ušao u župni stan, napadači su se počeli okupljati na Placu u neposrednoj blizini župnoga stana. S njima su bili i milicionari. Počeli su lupati po vratima župnoga stana, vičući da ih otvore. Na upit župnika, što traže kada je u kući komandir, odgovorili su uzvikujući: “Borili smo se i još ćemo se boriti. Smrt fašizmu!” Nato su nasilno ušli u župni stan. Lanišćani su uznemireni nemoćno stajali, ne vjerujući da je moguće da milicija ne sprječava nasilnike. U tom trenutku, sluteći zlo, žene su stale plakati a djeca vrištati i zapomagati.

UBOJSTVO VLČ. MIROSLAVA BULEŠIĆA
- krvavi razbojnički pir -

U trenutku ulaska napadača u župni stan, mons. Jakob Ukmar se odmarao na krevetu u sobi iznad kuhinje, izmoren starošću i naporima posljednjih dana. Župnika Stjepana Ceka je njegova stara majka, protiv njegove volje, gurnula i zatvorila u malu prostoriju ispod stepenica, a vlč. Miroslav Bulešić je bio u župnom uredu u prizemlju.

Razbojnici su, uz psovke i urlanje, sve od reda razbijali: slike, posuđe, stakla, namještaj. Napali su mons. Ukmara, istukli ga i teško ranili. Krevet su raskomadali a njega okrvavljenoga bacili na pod. Misleći da je mrtav, Račan Elvio Medica-Jivanov otvorio je prozor i raširenih ruku zavikao: *"Gotovo je!"*. Njegovi na Placu, su odgovorili: *"Tako je!"*. Zatim su stali kroz prozor bacati svećenička odjela. Okrvavljeni Ukmarov talar triumfalno su dobacivali iz ruke u ruku. Na kraju je pao u Kupilovo dvorište. Tu ga je uzela i u svojoj kući pohranila Kata Žmak-Kupilova majka zvonara Josipa Kupile.

Drugi, u isto vrijeme, prišli su mladom svećeniku Miroslavu Bulešiću i stali ga tući, dok je on stajao mirno ne izbjegavajući udarce. Uto, jedan od njih, izvuče nož i sa dva uboda u predjelu vrata usmrti ga. Zid župnog ureda, taj nijemi svjedok njegove smrti, upijao je brizgajuću mučenikovu krv da bi je u sebi pohranio i sačuvao. Taj strahoviti prizor, pada na pod i umiranja vlč. Miroslava Bulešića, kroz prozor u prizemlju župnog stana, gledale su i to posvjedočile Marija Grbac-Pelegrinova "teta Ika" i Marija Poropat-Lesova "Marana".

U blizini se nalazio i dječak, Josip Buždon – Brajnetov, koji je, shvativši što se dogodilo i misleći da je ubijen njegov omiljeni župnik Cek, stao vikati: “Gospodin moj, gospodin!”

Razbojnici su zatim pretražili sve prostorije u potrazi za trećim svećenikom. Povicima i psovkama izišli su na stražnje dvorište župnoga stana. Tu su zatekli auto-taksi, kojim su prethodnu večer pristigli mons. Ukmar i vlč. Bulešić. Uz povike: “To je fašistički auto!” porazbijali su sva stakla i pokidali instalaciju. Vratili su se u kuću uz bjesomučnu viku: “Gdje je treći? Dajte da ga objesimo!”. Sve ovo slušao je župnik Cek iz svojega skloništa.

Da su imali ozbiljne namjere objesiti župnika Stjepana Ceka, svjedoči i činjenica da je pisac ovih stranica zajedno sa župnikom iz Dolenje Vasi, vlč. Božom Milanovićem, mlađim, peti dan nakon ubojstva, obilazeći prostorije župnoga stana, na tavanu, na škarici krova, našao privezan novi konop s pripremljenom petljom.

U potrazi za župnikom, jedan od njih otvorio je vratašca skloništa u kojemu se nalazio vlč. Stjepan Cek. Razbojnik ga u polutami nije vidio. Vratašca su udarila u jedan sanduk. Kvaka se razbojniku izvukla iz ruke. Vratašca su se ponovo zatvorila. Tako je župnik Cek ostao neotkriven u skloništu u koje ga je bila ugurala njegova majka.

Uz besramno odobravanje njegovih, na vratima župnoga stana, rukom okrvavljenom do lakta, dižući triumfalno krvavi nož uvis, pojavio se Slavko Sanković-Bukalić.

Vrisak, plač i zapomaganje žena, muškaraca i djece razlijegalo se selom.

Milicionari su tek tada iz župnog stana istjerali ostale. Jedan milicajac je iz pištolja ispalio dva hica u zrak. Pored

njih je bez zapreke, mirno prolazio do lakta okrvavljeni Slavko Sanković-Bukalić s krvavim nožem u ruci. Potrčao je po Placu za Lanišćicom Antonijom Grbac-Piolinom, koja mu je ogorčeno doviknula: “Grde razbojnek. Kaj si storev!?”. Vratio se, i na Barčićevu koritu oprao krvave ruke i nož. Razbojnici, pošto su barem djelomično ostvarili svoj naum, očito zadovoljni, otišli su pjevajući i galameći. Jezovito je zvučala njihova pjesma i galama praćena jaucima i zapomaganjem djece i žena. Odlazeći nosili su sa sobom biljeg počinjenog zločina i sramote kojom je obilježena cijela Ćićarija i njeni žitelji.

Istinu o počinjenom zločinu je već istu večer u 19,30 sati prenio svijetu Radio Trieste Prima. Vijest su primili od jedne kume na Krizmi u Lanišću Floriane Cumin-Marassi, koja se tijekom poslijepodneva, doznavši o ubojstvu vlč. Miroslava Bulešića vratila u Trst.

Vjernom laniškom puku ostalo je breme sadašnjih i neslućenih budućih patnji.

Svećenik Sluga Božji Miroslav Bulešić

“ZAPEČAĆENI GROB”

Milicionari su iz župnog stana istjerali zaplakanu i prestravljenu Cekovu staru majku, ne dopustivši joj da potraži sina. Zatvorili su sva vrata i prozore, a da nisu ni pokušali priskočiti u pomoć napadnutim svećenicima. Čak ni tada, kad su razbojnici napustili župni stan, nisu dopustili da im se pruži pomoć. Vjerojatno su mislili da su sva tri svećenika ubijena.

Lanišćani, okupljeni na Placu, stajali su ispred župnog stana, zaprepašćeni prizorima nasilja krvavih razbojnika i u nevjerici da milicionari ne reagiraju na razbojništvo napadača. Vidjevši da su milicionari pozatvarali vrata i prozore župnog stana i da ne dopuštaju prilaz, bili su uvjereni da su razbojnici ubili sva tri svećenika. Djeca su zapomagala: *“Aajooh. Se tri gospodine so ubili!”*

Milicionari su, po odlasku krvnika, postavili naoružanu stražu na prednjim i stražnjim vratima župnoga stana. U njemu je vladala potpuna tišina. S Placa su ljudi nijemo promatrali zastraženi župni stan koji je ličio na “zapečaćeni grob”.

Na podu župnog ureda ležalo je tijelo mladog svećenika Miroslava Bulešića. Stare daske poda upijale su nevinu krv mučenika i slušale posljednje otkucaje njegova mladog i dobrog srca, posvećena službi navještanja Kristove radosne vijesti i svjedočenja vjere, pravde, ljubavi i nade narodu iz kojega je poniklo i za koji je kucalo.

Kada je sve utihnulo, iz skloništa je izašao župnik Stjepan Cek i u polutami župnoga stana stao obilaziti prostorije tražeći svoju subraću svećenike. Najprije je naišao na mrtvog Miroslava Bulešića. Na katu, na podu pokraj polomljenog kreveta, u lokvi krvi, našao je teško ranjenog mons. Jakoba Ukmara. Pružio mu je prvu pomoć. Zaustavio mu je krvarenje i povio ga u plahte.

Kristov lik sa starog laniškog raspela

MOLITVA VELIKOG PETKA

Bat ure na starome zvoniku otkucao je dvanaest sati. Zvona koja su svakodnevno u podne pozivala na podnevnu molitvu *"Anđeo Gospodnji"* nisu se oglasila. Taj dan zvonila su samo ujutro pozvavši vjernike na sv.Misu i djecu na Krizmu.

Ljudi su stajali na Placu. Šutjeli su i u nevjerici gledali *"zapečaćeni grob"*. Djeca se taj dan nisu igrala kao obično, stajala su tu pored svojih roditelja, prestrašena, tužna i zamišljena. Nije im ni do hrane na svečano priređenim stolovima.

Oltar laniške crkve na kojem je svoju posljednju sv. misu služio vlč. Miroslav Bulešić.

Hrana je ostala netaknuta i hladna. Vatra u štednjacima ugasla. Djeca, gladna i žedna, ali ne hrane i pića već pravde, sigurnosti i mira, traže u pogledu svojih roditelja zaštitu i smiraj. Dan koji su očekivala s najvećim veseljem pretvorio se u moru sjećanja nedavnih ratnih zbivanja. Stišćući se pokraj svojih roditelja vapila su prestrašeno, kao za vrijeme racija njemačkih vojnika: *"Tata, mama, bježimo u šumu!"* Očevi i majke u boli i tuzi plaču sa svojom djecom. Sumnje, začete još tijekom rata, da borba za pravednu stvar poprima protuvjerski karakter, a time i protunarodni, dobivaju sada svoju krvavu potvrdu. Dok još svježa, prijeratna i ratna sjećanja naviru, stoje muževi stisnutih zubi i zgrčene pesnice.

Jelica Buždon-Urehova, žena u Lanišću i okolici svima poznata po svojoj dobroti i plemenitosti, pozvala je žene, djecu i muževe s Placa u crkvu na krunicu i molitvu za pokojne. Odazvao se veliki broj nazočnih.

U crkvi kao da je Veliki petak. Svijeće ugašene, samo Vječno svjetlo titra ispred Svetohranilišta. Molitva. Zvona utihnula. "Pilatovi" stražari čuvaju župni stan u kojemu leži ubijen sudionik Kristove muke Velikog petka. Ljudi u uvjerenju da su sva tri svećenika ubijena mole za njih. Mole i za oprost onima koji ne znaju što su učinili. Usrdno mole i za nadu koja gasne.

Bat staroga zvona otkucavao je sate. U ponedjeljak ujutro i on je utihnuo.

NAPADNUT SLUMSKI KAPELAN

Na putu za Lanišće, putujući iz Sluma biciklom, nakon odsluženih misa u Slumu i Brestu, slumski kapelan vlč. Petar Matijašić zatekao je blizu rašporske jame, između Rašpora i Račje Vasi skupinu oko stotinjak ljudi neobična ponašanja. Vikali su, galamili i drečeći pjevali. Bila je to skupina koja se nakon razbojstva u Lanišću vraćala svojim kućama. Budući da je kapelan boravio u tom kraju odnedavno nije ih poznavao, a niti oni njega. Pošto je tijekom jutra služio sv. mise u Slumu i Brestu nije mu bilo poznato što se sve zbivalo u Lanišću. Međutim, kada je već prošao pokraj zadnjih u skupini neki su ga prepoznali. Stali su trčati za njim i vikati; *"Zaustavite ga, pop je!"*. Shvatio je da su im namjere zle te je svom snagom potjerao bicikl i utekao im.

Na samom ulazu u Lanišće doznao je za strahote dopodnevnih zbivanja. Župljanka Roža Buždon-Štrokova "Rožina", koja se tu zatekla nije ga pustila da ide dalje do župnoga stana, već ga je sakrila u svojoj kući. Pred noć povela ga je do susjede Rože Ivančić-Mišove, gdje je tu noć bio pritajen. Sutradan je došao do Placa, prišao komandiru milicije i zamolio ga da mu dozvoli ulazak u župni stan. Dobio je dozvolu i u župnom stanu pohodio mrtvo tijelo svoga subrata vlč. Miroslava Bulešića.

ŠTO BI REKLI VELIKANI

Što bi rekli naši pokojni velikani – svećenici, Dobrila, Mandić i Spinčić da su doživjeli to što istarski vjerni puk doživljava nakon obećane i toliko očekivane slobode.

Danas, kada su težnje i nadanja tih rodoljuba, poznatih hrvatskih velikana ostvarene, kada su se njihova voljena braća Istrani priključili zemlji matici, kada bi nakon ostvarenih težnji trebao vladati mir, ljubav i sloga, slijedi nasilje, a u Lanišću je izvršen zločin. Zločin kakvog povijest njihove voljene Istre ne pamti. Ubijen je čovjek koji se opredijelio za stalež koji je stoljećima bio stožer održanja identiteta hrvatskog življa u Istri.

Zaplakali bi.

Zaplakao bi Vjekoslav Spinčić, kojemu je Istra bila na srcu i usnama do zadnjega daha. Trenutak prije smrti na Sušaku, 28. svibnja 1933. uputio je nazočnima riječi koje su kasnije zapisane na njegov nadgrobni spomenik: "Braćo, molite i radite za spas porobljene Istre".

Gorko bi plakao i Jakov Marčelja, laniški župnik u razdoblju od 1845. do smrti 1874., taj poznati rodoljub i veliki prijatelj biskupa Dobrile. Upravo oko njegova groba koji je smješten uz crkvu, ispred zvonika odvijale su se borbe za odbranu crkve od upada razbojnika. U kući, koju je on dao 1851. sagraditi, ležao je ubijeni svećenik.

Zaplakao je, tada još jedini živući pripadnik te stare garde; Viktor Car-Emin koji je Istru nazivao "Bijela Nevjestice". On je od svojih đačkih dana, još iz kastavskih školskih klupa, posebno volio istarske svećenike. Bili su mu najbolji prijatelji jer, kako je i zapisao, disali su njegovim duhom, sudjelovali

u istoj borbi i radili na istom polju. Njegovi osjećaji su i sada isti kao i 1905. kada je ispjevao stihove svom prijatelju, mošćeničkom mladomisniku Franji Peršiću:

"Moli, Frane, Višnjeg moli Boga,
Za to tužno rođeno nam mjesto,
Među braću da se vrne sloga,
Boga moli – moli – moli često.
A sad brate na koljena niče
Da se moliš i za izdajice ....
Teška molba – jere nema nade
Da Bog za nje milosti imade".

KOMISIJA

U pet sati poslijepodne stigla je iz Buzeta neka komisija zajedno sa ročkim liječnikom dr. Albertom Argentierijem. Pozvali su dva čovjeka iz seoskog odbora i zajedno s komandirom milicije Tomašom, ušli su u župni stan. Tek tada je bilo jasno da su vlč. Stjepan Cek i mons. Jakob Ukmar živi. Vijest se ubrzo proširila po cijelom Lanišću. Mnoštvu muževa koji su stajali na Placu uskoro su se pridružili ostali župljani. Svi su dotrčali na Plac: i žene, i djeca, i starci. Mlade žene nosile su u naručju nejaku djecu isto tako hiteći na Plac. Tu su se već skupila djeca koja su toga dana krizmana. Svi su htjeli zagrliti župnika Ceka, koji je tada izašao iz župnoga stana. Međutim,

Tršćanski kanonik mons. dr. Jakob Ukmar

ubrzo ga je komandir milicije pozvao natrag u župni stan. Uspio je još samo reći majci: *"Mama, budite hrabri. Ja idem sa ranjenim svećenikom u Pazin, ali brzo ću se vratiti."* Obratio se nazočnima: *"Ljudi, čuvajte mi majku! Zbogom!"*

Doktor Argentieri je u župnom stanu ustanovio smrt pokojnog Miroslava Bulešića i povio ranjenog mons. Jakoba Ukmara. Tada je komisija napustila kuću. Milicionari su ponovo pozatvarali sva vrata i prozore i dalje stražarili.

RASTANAK SA ŽUPNIKOM

Na stražnjoj strani župnoga stana, pokraj mosta, dovezli su mali kamion u želji da bez nazočnosti ljudi ukrcaju preživjele svećenike. Ali uzalud, svi su dotrčali na tu stranu.

Teško ranjenog mons. Ukmara postavili su u kabinu, a župnika Ceka u pratnji dvaju naoružanih milicionara u sanduk kamiona.

Gospodin župnik Cek bio je blijed i strašno utučen. Na njegovu licu se očitavala neizmjerna patnja i bol. Tužno je gledao svoje drage župljane dok su mu htjeli prići. Plakali su tu i žene i mnogi muževi, a on ih je tješio govoreći: *"Dragi moji ljudi, ne plačite. Sve je volja Božja. Samo se molite za nas, a osobito, molite se Bogu za pokojnog svećenika"*.

Trenutak prije odlaska jedna je djevojčica skočila na kotač kamiona, prihvatila je njegovu ruku i uz plač ponavljala: *"Bog, Gospodin!"* Dok je vozilo nestajalo iza Polače, rastuženi župljani mahali su ponavljajući riječi djevojčice. Kao da su predosjećali da se njihov voljeni župnik Stjepan Cek više neće vratiti.

Odvezli su svećenike najprije u pazinsko sjemenište gdje su župnika Ceka pustili slobodnog. Poslije ponoći odvezli su mons. Jakoba Ukmara u Riječku bolnicu uz pratnju dvojice milicionera i ekonoma pazinskog sjemeništa vlč. Josipa Pavlišića, unatoč obećanjima da će biti prevezen u Trst na liječenje. Naime, kada su već kola hitne pomoći pristigla iz Trsta, nadležni su promijenili prethodno odobrenje. U Riječkoj bolnici tijekom mjesec dana liječenja bio je stalno pod strogom milicijskom paskom. Bolničarka, časna sestra Klementina Škropeta potajno je kod milicionara isposlovala da

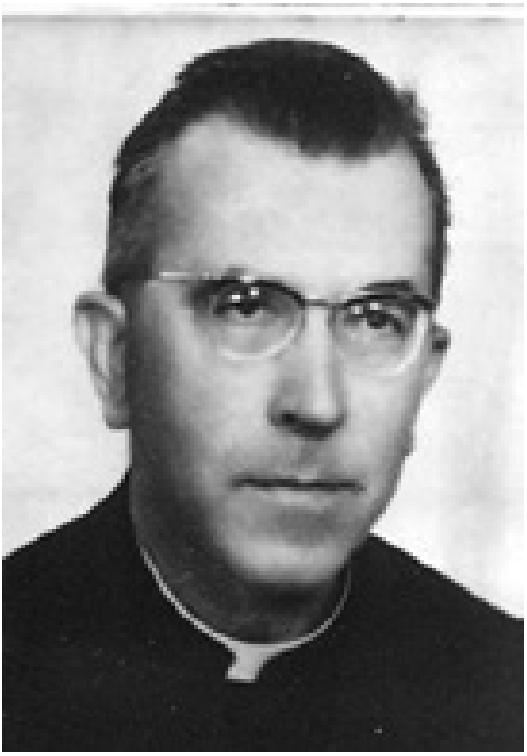

Župnik laniške župe
vlč. Stjepan Cek

može hraniti ranjenog mons.Ukmara i zahvaljujući najviše njezinoj brizi i njezi preživio je i oporavio se.

Tri dana kasnije u Pazinu su uhitili župnika Stjepana Ceka i početkom rujna zatočili u Buzetu.

Laniška župa je ostala bez župnika. U godinama koje su slijedile započinje pravi eksodus Lanišćana, ali i ostalih iz okolnih sela. Napuštaju rodne kuće, gase ognjišta i odlaze u svijet tražeći materijalno blagostanje, ali i neki drugi svijet slobode i vladavine prava. Laniška župa koja je 1947. imala 2206 župljana, pedeset godina kasnije ima ih jedva desetinu toga broja.

MUČENIK

Navečer, po "Zdravomariji" pisac ovih stranica, Mate Žmak – Matešić, vraćao se kući od svoje rodbine, kada su ga iza Markove kuće presrela dva civila i naredila mu da ide s njima. Poveli su ga prema Placu gdje su, u nazočnosti milicije, pod lipom, na okupu već stajali Petar Krizmančić-Roketov, Tone Žmak-Matešićev, Frane Kancijanić-Fugin, Jelica Buždon-Urehova, Marija Grbac – Lukica i Ivana Grbac – Zvanucova. Iz kuće su doveli i zvonara Josipa Žmak-Kupilu. Nisu znali zašto su pozvani i što ih očekuje.

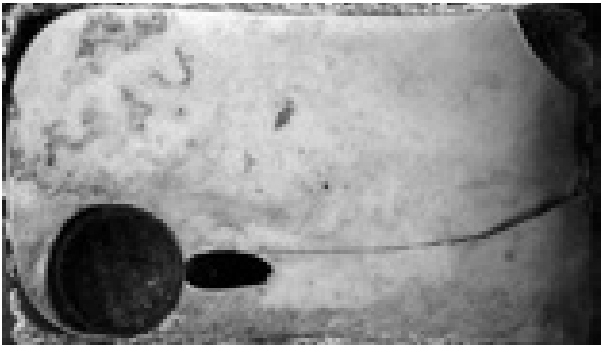

Komad okrvavljena ovratnika Miroslava Bulešića
(najveći sačuvani komad dužine 71 mm)

Prišao im je komandir milicije i potiho rekao: *"Drugovi, vi ćete sada urediti i presvući tog mrtvog popa, a također urediti prostorije, jer će još ove noći doći komisija."*

Nakon ulaska u župni ured preko porazbijanog stakla i posuđa, upalivši električno svjetlo, ukazao se pred nazočnima strašan prizor okrutnog zločinstva. Nasred prostorije, na podu, u lokvi krvi, ležalo je ispruženo mrtvo tijelo mladog svećenika, iznakaženo u predjelu vrata i lica ubodima noža, a

po tijelu udarcima nogom. U ovom prvom susretu sa svjedokom vjere, nazočni Lanišćani stajali su kao ukopani, drhtali su i u strahopoštovanju promatrali mučenika.

Vidjevši da ih u prostoriji ne treba toliko, komandir milicije je naredio da ostanu Jelica Buždon-Urehova, Frane Kancijanić-Fugin, zvonar Josip Žmak-Kupilov i Mate Žmak-Matešić, a ostali da odu kući. Ubrzo su milicionari u pratnji jednog civila iz prostorije odvezli zvonara Josipa Žmak-Kupilovega. Komandir je ponovio prijašnju naredbu i nadodao *"Pokupit ćete svu tu krv po podu i presvući ga u čisto odijelo, barem košulju, koju ćete naći u garderobi vašeg popa"*.

Jelica je zatražila dozvolu da u susjednoj Kupilovoj kući potraži pribor za čišćenje. Donijela je lavor, sapun, četkicu, dva ručnika i četku za pod. Komandir milicije potporučnik Tomaša, sjedeći pokraj kancelarijskog stola i pušeći cigarete jednu za drugom, pomno je pratio rad oko pokojnika i pospremanja prostorije.

Kolet vlč. Miroslava Bulešića bio je isjeckan na komadiće. Najveći komad sa dugmetom pričvršćenim za petolin dužine 71 milimetar, s tragovima mučenikove krvi, sakrio je i pohranio Mate Žmak-Matešić. Spremio je i komad okrvavljene košulje mučenika Miroslava Bulešića. Osim malog komadića koji je zadržao za sebe, djeliće mučenikove okrvavljene košulje podijelio kao relikviju mnogim Lanišćanima i drugima.

Jelica mu je dala najteži zadatak; da pokupi mučenikovu krv. Drhtavom rukom, pun strahopoštovanja prihvatio je zadatak ponavljajući u sebi: *"Bože, nisam dostojan, ali Ti znaš da nije moja volja!"*

Skupljenu mučenikovu krv, spretno izbjegavši nadzoru komandira milicije, odnio je preko Placa i izlio je na blagoslovljenu zemlju iza crkve gdje je do 1877. postojalo groblje. Pritom je s osjećajem štovanja, uzdrhtao pred činom pohrane mučenikove krvi na posvećenu zemlju u sebi izricao riječi koje su tijekom povijesti kršćanstva već mnogo puta izgovorene: "Tvoja krv mučeniče, neka bude sjeme novih kršćana!"

Kad se vratio, komandir milicije mu je naredio da četkom oriba pod. Stare daske, postavljene prije 96 godina, sada natopljene mučenikovom krvlju, poprimile su na tom mjestu tamno crvenu boju. Mrlje se nisu mogle pranjem ukloniti, unatoč višekratnim naredbama milicionara da se speru, pa su više godina svojom tamno crvenom bojom označavale mjesto zločina i mučeničke smrti mladoga svećenika.

Komandir milicije je i dalje sjedio u kancelariji župnog ureda i šuteći promatrao rad oko pospremanja. Povremeno su navraćali neki civili i milicionari. S njima je u hodniku potiho razgovarao. Nazočnim Lanišćanima ništa nije govorio. Dok su prali svećenikovo lice ipak je progovorio, onako nabacujući: "Šteta, tako krasan mladić!". Mate Žmak-Matešić, još uvijek uvjeren da će krivci, a pogotovo ubojica biti uhićeni i pravedno kažnjeni, nato je reagirao malo povišenim glasom: "E, 'dragi' poručniče, nije to samo šteta. To je ogromna sramota za sav naš narod. A biti će i za čitavu Zemlju. To se moglo lako spriječiti, a samo da je bilo dobre volje!" Nato je komandir ustao i viknuo: "Kako smo mogli spriječiti, kada je navalio sav onaj narod!". Pošto nije znao što se vani po selu događa, Mate je ljutito uzvratio da se oružjem koje su milicioneri držali u rukama potpuno sigurno mogao spriječiti zločin. Dijalog je prekinut jer su taj čas u prostoriju ušla dva

civila i jedan milicioner. Od nazočnih su zatražili osobne podatke. Da traže Mateta Žmak-Picarela "Matića" bilo je jasno po tome što nisu vjerovali Matetu Žmak-Matešiću da stanuje na kućnom broju pedesetitri, kako im je on tvrdio, a ne na broju dvadesetipet, kako su oni inzistirali da prizna. Naime na kućnom broju dvadesetipet živio je Mate Žmak-Picarel, a ne Mate Žmak-Matešić. Ovakvo ispitivanje je u nazočnih pobudilo sumnju da se nešto događa, ali još nisu znali da u selu već ima uhićenih i odvedenih muževa.

U pratnji milicionara Jelica i Matešić ušli su u sobe na katu da bi potražili košulju i nešto zavoja. Najprije su ušli u sobu u kojoj je mons. Ukmar bio teško ranjen. Prizor je bio tako grozan da se i milicionar nad njim zgražao. Krevet je bio u potpunosti rastavljen na komade, koji su pomiješani s plahtama i okrvavljenim madracem stajali posred sobe. Na podu vidljivi su tragovi obilnog krvarenja. Ormar zajedno sa staklenim i porculanskim posuđem razbijen, stolice raskomadane. Na podu nalazi se zdrobljeni sat, budilica, vlasništvo i draga uspomena mons. Ukmara, a pokraj sjekira. Na zidu izbodena i izrezana slika, ulje na platnu, portret mariborskog biskupa Antona Martina Slomšeka, utemeljitelja Družbe sv. Mohora. I druga soba na katu bila je u potpunosti devastirana.

S ponešto pronađenog zavoja Frane Kancijanić-Fugin i Mate Žmak-Matešić povezali su izmrcvareni vrat pokojnog svećenika Miroslava Bulešića. Obukli su ga u odjeću koju je Jelica pronašla na katu. Potom su ga položili na jedan stol dopremljen iz susjedne sobe. Jelica je od nekud donijela dva lumina, ali ih, na nagovor Matešića, nije zapalila. Naime, postojala je bojazan da bi mogli zapaliti kuću, a lumini bi bili navodni uzrok požara. Osim toga nastojao je da se s poslom

ne odugovlači da ih ne bi komandir zadužio prati i skidati mučenikovu krv sa zida koji je bio djelomično zaklonjen stolom na kojem je bilo položeno mrtvo tijelo ubijenog svećenika. Želio je da tragovi ostanu za uspomenu. Tako je do danas, taj biljeg mučeničke smrti mladog svećenika Miroslava Bulešića, sačuvan na žbuki zida župnog ureda. Nakon konzervacije jedan dio je pohranjen u Lanišću, a drugi u rodnoj župi u Svetvinčentu.

Miroslav Bulešić u veselom društvu prvopričesnika u Rukavcu 15. VI. 1947. (Na kraju stola torta - janje s crvenom vrpcom.)

JANJE S CRVENOM VRPCOM

Mladi svećenik Miro Bulešić, profesor i podravnatelj pazinskog sjemeništa odlučio je da će za vrijeme ljetnih školskih praznika 1947., poći u misiju po mjestima Kastavštine. Tako je tijekom mjesec dana boravio u Klani, Veprincu, Rukavcu, Matuljima i drugim okolnim mjestima. Posvuda, već nakon prvih susreta s ljudima, posebice s djecom, prihvaćen je s ljubavlju i poštovanjem.

U to vrijeme u Rukavcu, župnik vlč. Anton Surina pripremao je djecu za prvu sv. Pričest. U nedjelju, 15. lipnja, pozvali su i mladog misionara Miroslava Bulešića da taj dan bude njihov gost. Nakon sv. Pričesti priredili su za prvopričesnike malu zakusku. Domaćice su u čast gosta napravile od slatkiša bijelo janje koje su ukrasile s crvenom vrpcom oko vrata. Kada je vlč. Miroslav Bulešić, koji je do tada s prvopričesnicima bio veseo i razdragan, primio taj poklon, naglo se uozbiljio, zamišljeno za trenutak zastao, i zatim progovorio: *"Hvala vam svima. Lijep je to dar, ali nije dobar znak!"*.

Istinitost ovog događaja potvrdio je piscu ovih stranica sam vlč. Anton Surina, tadašnji rukavački župnik.

Nazočni, koji su poznavali njegovu veselu narav, zatečeni njegovim riječima ostali su začuđeni i iznenađeni. Nitko nije ni slutio da će sedamdeset dana kasnije njihov gost Miroslav Bulešić postati Kristov mučenik.

NOĆ I HAPŠENJE

Oko 24 sata komandir milicije je Jelicu, Matešića i Fugina poslao svojim kućama. Zaključao je župni stan koji je i nadalje bio pod stalnom stražom naoružanih milicionara.

Kada su Jelica i Matešić stigli u Kupilovu kuću, našli su uplakane, ženu Rožu i majku Katu zvonara Josipa Žmak-Kupile. Majka plačući veli: *"Mate, bježi kuda znaš, jer sve muškarce hapse i odvoze ih u nepoznato. I našeg su Josipa odvezli i nisu nam dozvolili iz kuće da vidimo kamo ga vode."* Sada je bilo jasno čemu ono propitivanje u župnome stanu. Te noći gotovo nitko u Lanišću nije spavao. Prozori su bili zastrti, zamračeni, da ne prodre niti tračak svjetla iz kuća, kao tijekom zamračivanja u vrijeme ratnih dana. Muževi za stolovima sjedili su zamišljeni, žene zaplakane, a djeca uznemirena.

U dnu duše bol zbog zbivanja prethodnog dana. I zebnja što će se još dogoditi.

Noć je bila tiha i vedra. Noćnu tišinu remetila je povremena buka kamiona i automobila koji su neuobičajeno učestalo navraćali u selo. Pred zoru, dugu tišinu isprekidao je pjev pijetlova.

DAN POSLIJE

Ponedjeljak, dan iza nedjeljnog počinka i molitve u crkvi, posebice u ljetno doba, obilježen je živom aktivnošću na seoskim poslovima koji su dan ranije, a možda i puno prije planirani. Međutim taj ponedjeljak, 25. kolovoza 1947. ostao je neuobičajeno miran. Nitko se izjutra ne sprema na rad u polju ili sjenokošama. Vrata domova su zatvorena. Posvuda tišina. Jedino pastiri, ovčari i kravari, sa svojim stadima u tišini napuštaju selo. Nema uobičajene galame, dozivanja i pjesme.

Ujutro se doznalo koje su muževe kroz noć uhitili i odveli u nepoznato. U domovima uhićenih vlada tuga, žalost i strah za njihovu sudbinu. Neke žene, pomišljajući na najgore, plaču i ponavljaju da njihovi najmiliji nisu više među živima. Prisjećale su se slučajeva kada su u ovo poratno vrijeme neki bez povratka nestali.

Tijekom noći uhićeni su i odvedeni Lanišćani: Josip Žmak – Kupilov, Josip Baroga-Žutinov "Bepo", Mate Buždon-Luketinov, Mate Žmak-Picarel "Matić", Jovakin Grbac–Paroncinov "Marčelja", Pero Žmak-Korenov, Tone Grbac–Gržanov, Anton Šošić–Lajketov "Nino", Josip Krizmančić-Krizmanov "Bepo", Ivan Grbac-Zvanuc mlađi, Alberto Šverko-Šimoninov, Roža Buždon-Štrokova "Rožina", Rikardo Grbac-Rikardov "Riko", Josip Žmak-Barčićev, Guštin Poropat-Rižotov, Kancijana Poropat-Rižotova, majka troje djece i dva Gajca, mlinar Josip Vratović "Jože Brus", i Ivan Vratović-Šeten. Sljedeći dan uhitili su i odveli Antona Grbac-Marčeljevega "Toneta Berta" i Ivana Puhalj-Cankinovega koje su putem tukli, a treći dan Ivana Grbac "Jivića Pelegrina". U strahu za sudbinu uhićenih, osim žena koje su pomišljale da su ubijeni, ljudi su

po selu svašta nagađali. Jedni da se nalaze u Pazinu, drugi da su u Buzetu, a treći da su zatvoreni u lupoglavskom kaštelu. Raspitivati se kod nadležnih, o sudbini uhićenih i odvedenih bio je nepoćudan posao. Pokušala je to, kod isljednika tajne policije, OZNA-e u Mjesnom uredu Lanišća Roža Žmak-Kupilova, žena zvonara Josipa Žmak-Kupile. Izašla je još tužnija nakon drskog odgovora: "Kako se usuđuješ ispitivati za sudbinu zločinaca. Što su zaslužili to će i dobiti!" A raspitivala se za sudbinu svoga supruga Josipa, koji je tijekom rata bio zatočen u njemačkom logoru.

Još dvojica uhićenih, Ivan Grbac-Zvanuc i Ivan Grbac "Jivić Pelegrin" također su bili bivši zatočenici njemačkih logora. Ovaj zadnji, "Jivić Pelegrin", mladić od tek navršenih sedamnaest godina bio je tijekom rata, jedini sa cijelog Krasa odveden u zloglasni logor smrti Dachau gdje je bio zatočen šesnaest mjeseci. Zato je njegova majka Marija, "teta Ika", tada već petnaest godina udovica, ponavljala: "Kada su mi Nijemci odveli sina, mislila sam da nikada više neću doživjeti teži dan. A sada je svršetak. Za mene je danas sudnji dan!"

Danas, nakon proživljenih strahota i povratka iz njemačkih logora, kada su se njihovi najmiliji ponadali da će sa svojima mirno živjeti u svojim domovima, oni ponovo bivaju uhićeni i odvedeni u nepoznato.

Muževi i žene koji su ostali u svojim kućama strahuju kada će ponovo pristići kamion, i njih, kao i prethodne uhititi i odvesti. Selom, duž glavne seoske ulice, Pocrekvo i na Placu prolaze i zlurado promatraju utučene ljude poneki iz okolnih sela koji su u nedjelju bili u napadačkoj hordi.

U Škalovoj kući, u kojoj je bio smješten ured Mjesnog narodnog odbora, isljednici su tijekom sljedećih tjedan dana

ispitivali muškarce i žene koje su milicionari prema popisu privodili iz njihovih kuća.

U početku ispitivanje je bilo uljudno. Nastojali su iznuditi svjedočenje da su župnik Stjepan Cek i neki od uhićenih organizirali da se spriječi ulazak u crkvu bivšim borcima iz okolnih sela. Htjeli su da priznaju i potpišu da su župnik i ostali pripremali napad na te ljude. No kada su vidjeli da ljudi ostaju pri svojim tvrdnjama, promijenili su ton, postali grublji, počeli napadati i vrijeđati. Neki ispitanici, pošto nisu pristajali na iskaze koje su im sugerirali ispitivači, primili su od njih udarce i pljuske po licu. To je iskusio i pisac ovih stranica. Nekima su gurali glavu u otvorenu ladicu u kojoj se nalazio pištolj, prijeteći pri tom uhićenjem i prisilnim radom ako ne priznaju da su prethodno, u zvoniku i sakristiji, bili pripremljeni kolci i kamenje za napad.

Lanišćani su se časno ponijeli. Odoljeli su svim pritiscima, vrijeđanjima i udarcima. Bili su hrabri, neustrašivi i pri tom iskreni. Među brojnim Lanišćanima koji su bili ispitivani posebice su se isticali mladići, Tončić Šošić-Lajketov, Ivan Poropat-Fuljev i Tone Žmak-Matešićev koji su, iako mlađi od dvadeset godina, odvažno i sigurno odgovarali isljednicima. Na grube upite istražitelja oni su odgovarali istim oštrim tonom kao što su i ispitivani. Nakon što su primili pljuske po licu stajali su odlučno pred isljednicima, svjedočeći istinitost slijeda događaja i ostajući pri svojim tvrdnjama.

Istoga dana, u ponedjeljak uvečer, pristigla je liječnička komisija koja je obavila autopsiju. U sastavu komisije bili su dr. Alberto Argentieri i dr. Ivan Matijašić, student medicine Grabar, dva “druga” i pisar. Autopsijom je ustanovljeno da su dva uboda nožem u predjelu vrata bila smrtonosna.

POGREB

Tijekom dana, sa svojim prašnim i istrošenim biciklom, stigao je u Lanišće vlč. Božo Milanović mlađi, župnik u Dolenjoj Vasi. Pozdravio je okupljene Lanišćane na Placu ne upitavši ih za prošle događaje. Očito mu je bio poznat slijed događaja. Rekao je samo da bi trebalo nabaviti daske za lijes i da bi trebalo mrtvog pokopati. Pripomenuo je da će valjda ipak netko izdati dozvolu za pokop.

Tijekom razgovora s vlč. Milanovićem stigao je iz Sluma bogoslov Josip Matijašić. Tražio je svojega brata Petra najprije u Slumu. Budući da ga tamo nije našao, a čuo je da se priča o ubojstvu sve trojice svećenika, prestrašen i vrlo zabrinut pošao je potražiti svoga brata u Lanišće. Bio je ohrabren kada je doznao da je brat živ, a tek kad ga je ugledao, utješio se i umirio.

Dok su po selu tražili daske, neki ljudi iz okolnih sela, koji su slušali razgovor o pripremama za pogreb, napali su vlč. Milanovića, prijetili mu i potjerali ga. Tako je prošao i drugi dan, a mrtvo tijelo mučenika ležalo je u župnom stanu. Nitko se nije smio približiti jer je ispred ulaza stajao naoružani stražar.

Utorak poslijepodne, 26. kolovoza, ponovo je u Lanišće stigao vlč. Milanović s viješću da će tijekom dana iz pazinskog sjemeništa kamionom dopremiti lijes i da će pokopati pokojnika. Vratio se u svoju župu prije no što je lijes prispio.

Ni taj dan u Lanišću nitko nije obavljao težačke poslove.

Kasno poslijepodne dovezli su iz Pazina s malim kamionom majku pokojnog Miroslava Bulešića, njegove dvije sestre i brata. Pratio ih je svećenik Ivan Pavić. Sa sobom su dovezli lijes za pogreb pokojnika. Nitko drugi iz pokojnikova rodnoga kraja ni iz ostalih krajeva Istre nije stigao.

Tog dana vlakovi koji su prometovali na pruzi Pula – Divača nisu se zaustavljali na usputnim stanicama od Pule sve do Lupoglava. Putnici su dobili obrazloženje da su posrijedi tehnički razlozi. Naime, vlasti su se pobojale da će masa ljudi iz južne Istre, gdje je vlč. Miroslav Bulešić u narodu bio veoma omiljen i voljen, krenuti na njegov pogreb u Lanišće. Nisu se prevarili, jer su stanice bile prepune ljudi. Pored njih su prolazili vlakovi bez zaustavljanja.

Na cesti Lupoglav – Lanišće na odvojku puta za Brgudac postavljena je straža milicionara i političkih aktivista predvođenih brgučkim učiteljem koji nisu dopuštali prolaz za Lanišće onima koji nisu imali propusnice. Tako su i svećenika vlč. Ante Cukarića vratili sa tog mjesta natrag. Velečasni Ratislav Udovičić, župnik iz Roča, prispio je u Lanišće zajedno sa svojom sestrom Slavom pješke putem preko Gajske krasi.

Odmah po dolasku, komandir milicije dopustio je ulazak u župni stan svećenicima Paviću, Matijašiću, Udovičiću i majci pokojnog svećenika. Na Plac, gdje su se okupili gotovo svi Lanišćani dopirao je iz župnog stana krik plača rastužene majke. Plakale su s njom i sve žene na Placu.

Djevojke, mladići i djeca hitro su obukli bijelu odjeću i stali ispred župnoga stana da bi sprovodili Mučenika.

Kada su se na vratima pojavili mladići u bjelini noseći bijeli lijes prekriven ljubičastom stolom, kaležom i hostijom na njemu, svi nazočni na Placu su zaplakali. I stariji, čvrsti muževi. Samo neki koji su stajali po strani nisu spustili ni suze. Bili su to sudionici nedjeljnog napada. Poprijeko su gledali ljude ne shvaćajući zašto taj narod plače za *"zločincem"*.

Nakon tri dana oglasila su se zvona.

Povorka je krenula duljim putem do crkve: lijevo ispred lipe na Placu, ispred sakristije, Pocrekvo i pored korita kroz zapadni ulaz preko starog cimitera u crkvu. Tu su svećenici zajedno s

pukom, koji je dupkom ispunio crkvu, ispjevali *"Oslobodi me"* i druge molitve. U crkvu, među vjerni puk, ušla je i grupa ljudi koji su prije dva dana sudjelovali u razbojničkom napadu. Stajali su nasred crkve pozorno slušajući, rukama na leđima ili u džepovima.

Sunce se već spuštalo prema zapadu i njegove su zrake slabile kada je povorka krenula iz crkve put groblja. Jelica Urihova zajedno s djecom predvodila je molitvu krunice. Sa strane je stajala nekolicina mladih partijskih aktivista čije drsko i ironično ponašanje nije ublažio ni gorki majčin plač, ni sestrin jecaj, niti glasovi djece koja su molila krunicu. Ni otužni zvuk zvona sa staroga zvonika, na čiji zvuk su njihovi preci s poštovanjem skidali šešire, nije dirnuo njihova srca.

Starac, Vicenzo Klarić, teško bolestan, iako do tada nikada nije vidio ni čuo vlč. Miroslava Bulešića, molio je ukućane da ga iz postelje prinesu bliže prozoru da bi ispratio mučenika kada je sprovodna povorka prolazila ispred njegove kuće. Drhtavom i iznemoglom rukom mahao je sve dok mu povorka nije iščezla iz vidika. Molio je mučenika da mu pripravi mjesto spokoja i mira. Sedamdesetipet dana kasnije Vicenzo je pokopan na laniškom groblju s njegove desne strane.

Oko groblja stražarili su milicionari.

Vjerni puk zapjevao je: *"Hoćemo Boga..."*

Na groblju su bili nazočni i neki sudionici nedjeljnog

razbojničkog napada na župni stan, u kojem je umoren Miroslav Bulešić. Kada je s lijesa, neposredno prije polaganja u grob, skinut pozlaćeni kalež, oni su se istoga časa okrenuli i otišli.

U smiraj dana, dok je sunce crveno kao krv tonulo i nestajalo za brijegom, položili su tijelo mučenika u grob, uz molitvu i gorki plač majke i nazočnih vjernika. Dok je tijelo mučenika primala zemlja, na Nebu je ostalo zapisano: "Ti si svećenik do vijeka!"

MUČENIKOV GROB

Laniške djevojke i žene redovito su uređivale mjesto ukopa mučenika na laniškom groblju. Grob je stalno bio posjećivan i kićen cvijećem. Političkim aktivistima i to je smetalo pa su u proljeće 1948., u noći 18. travnja devastirali mučenikov grob. Nadgrobni križ razbili su na komade i zajedno s vazama i cvijećem bacili preko zida. Mučenikova slika s nadgrobnog križa nije nađena. Tada su razbili i nadgrobnu ploču Liberata Scala, laniškog trgovca. Kasnije se doznalo da autori te barbarske "bravure" nisu došli izdaleka.

Mučenikova majka Lucija Bulešić, tijekom idućih deset godina redovito je posjećivala grob svoga sina svećenika uoči blagdana Svih Svetih i nekoliko puta prigodom obljetnice njegove smrti. U pratnji svojih kćeri putovala je vlakom do Lupoglava ili Ročkog Polja, a zatim pješke do laniškog groblja. Tu bi uvijek našla uređen i okićen sinovljev grob. Iako joj je mala utjeha bila očita skrb i briga Lanišćana na uređenju groba, nikada nije prolazila selom već zaobilazno preko laniškog polja do groblja i istim putem natrag. Njena velika želja da se njezin pokojni sin prenese na groblje u Svetvičenat uslišana je nakon jedanaest godina molbi i žalbi nadležnim organima vlasti. Ekshumacija, prijenos i ukop morali su biti izvršeni bez znanja javnosti, strogo privatno i uz nazočnost službenih osoba.

Upravo na mučenikov rođendan, 13. svibnja 1958. obavljena je u Lanišću ekshumacija u nazočnosti nekoliko ljudi, rodbine, službenih osoba i laniškog župnika vlč. Petra Matijašića. Većoj skupini Lanišćana nije dopušten pristup grobu. Morali su ostati izvan zidina groblja. S njima je tu stajala i mučenikova majka koja je prije zatvaranja novog lijesa pozvana na uviđaj.

Mladi istarski svećenici na Bulešićevu grobu s tadašnjim laniškim župnikom vlč. Petrom Matijašićem na dan mlade mise vlč. Josipa Šajine u Lanišću 27. IV. 1958.

Ploča na laniškom groblju - mjesto ukopa i počivalište Miroslava Bulešića do 13. V. 1958. kada su posmrtni ostaci preneseni u Svetvinčenat

Vlasti nisu dopustile da se posmrtni ostaci mučenika Miroslava Bulešića prenesu u župnu crkvu Svetvičenat, nego neposredno na groblje. Unatoč zabranama zvono župne crkve oglasilo se u trenutku povratka mučenika u župu iz koje je ponikao. U crkvici na groblju mjesni župnik izmolio je kratke obredne molitve. Lijes je položen u kamenu grobnicu, desno ispred drevne crkve bivše benediktinske opatije, u kojoj su pokapani svetvičenski župnici. Time je ispunjena majčina želja da njezin sin, mučenik, bude pokopan na djedovskom groblju u Svetvičentu. Njena žudnja da mu se pridruži ispunjena je devetnaest dana kasnije. U svojoj kući u Čabrunićima, 2. lipnja 1958. blago je u Gospodinu preminula.

Lanišćani su suosjećali s majkom Lucijom pa su s razumijevanjem prihvaćali njene želje. Mjesto svećenikova ukopa nakon ekshumacije na laniškom groblju nisu zanemarili. Tu su postavili željezni križ i tako ga učvrstili da se rukama ne može istrgnuti. Kao i prije to mjesto i dalje uređuju i tu nikoga ne ukapaju. Brigom i skrbi vrijednog laniškog župnika vlč. Antona Merlića na tom mjestu postavljena je spomen-ploča koju je 24. kolovoza 1995. u nazočnosti brojnih svećenika i mnoštva vjernika iz cijele Istre blagoslovio biskup Antun Bogetić. Na ploči je zapisano:

"U OVOM GROBU POČIVALO JE TIJELO
SVEĆENIKA – MUČENIKA
MIROSLAVA BULEŠIĆA
OD 26.8.1947. DO 13.5.1958.
SADA MUČENIKOVO TIJELO POČIVA
U RODNOJ ŽUPI SVETVIČENAT
MIROSLAV BULEŠIĆ ROĐEN 13.5.1920.
U ČABRUNIĆIMA
UBIJEN JE ZBOG VJERE 24.8.1947. U LANIŠĆU
LANIŠĆE, KOLOVOZA 1995."

VELIKA EKSPLOZIJA

Od utorka, 26. kolovoza 1947., svima Lanišćanima bilo je ograničeno kretanje samo unutar laniškoga teritorija. Taj dan pokupili su od ljudi osobne karte s izgovorom da se prave nove. Pravi razlog bio je ograničenje kretanja ljudi koji bi mogli kazivati istinu o minulim događajima *"krvave laniške Krizme"*.

U srijedu, ljudi su se polako vraćali svojim težačkim poslovima. Tema razgovora na koju su stalno navraćali bila je nedjeljna sv. Krizma i nemili događaji minulih dana. Ispitivanje i saslušavanje je i dalje trajalo. Neke su u više navrata privodili i iznova preispitivali. Od svakoga su tražili jedno te isto. Neka priznaju da je pop Cek organizator nereda i krivac za sve što se je zbivalo. U optužbe uključeni su i tisak i radio. Novinari, po diktatu iz partijskih komiteta širili su o župniku Stjepanu Ceku i uhićenim Lanišćanima neistine i bezočne laži.

Strah laniškog vjernog puka zbog nedjeljnog terora, zatim uhićenja, odvođenja u nepoznato i stalnih saslušanja poprimio je toga dana razmjere nevjerojatnih priča. Nakon snažne eksplozije koja je u četiri sata poslijepodne odjeknula iza brda Kras, nasuprot Lanišću, u području zvanom Štefanoc, digla se uvis ogromna kolona crnog dima. Na Ikinoj štriki, pokraj Lišinova dolca eksplozija je iskopala ogroman krater. Vremenska podudarnost sa svim dosadašnjim zbivanjima pobudila je među ljudima sumnje da je proširena vijest o namjeri rušenja crkve, možda istinita. Naime, među ljudima je kružila vijest da je eksploziv pohranjen na Krasu u području Štefanca bio namijenjen ili rušenju crkve ili postavljanju na

Plac u blizini crkve tijekom noći od subote na nedjelju. Pošto su muževi i mladići tu noć bili budni nije im bilo moguće izvršiti zamišljeno kriminalno djelo te je u srijedu eksploziv detonacijom uništen. Sumnje su bile poduprte svjedočenjem pastira kako su tijekom tri do četiri dana prije Krizme viđali civilne osobe koje su na tom mjestu Krasa stražarile i nisu dopuštale pristup. Po smrti Jakova Žmaka-Bosa, 9. ožujka 1996., jednoga od četvorice tadašnjih laniških partijaca, Lanišćanin Rikardo Grbac-Riko, rođen 1913., nastanjen u Kanadi pismeno je potvrdio da je pokojni Jakov Žmak-Bos bio taj koji je spriječio pakleni naum upotrebe eksploziva.

TAMNICA

Žene čiji su muževi uhićeni i odvedeni u nepoznato nisu se obazirale na ograničenje kretanja. Bez osobne karte krenule su u Lupoglav, Buzet i Pazin, da bi nešto doznale o sudbini njihovih najmilijih. Nakon mnogih neprilika, doznale su, ali još uvijek ne posve sigurno, da se nalaze u buzetskom zatvoru.

U isti zatvor su tri dana kasnije priveli i župnika Stjepana Ceka. Njega su nakon odlaska iz Lanišća odveli u pazinsko sjemenište i ostavili na slobodi. Preko novina i radija odmah su otpočeli s optužbama okrivljujući ga za minule događaje u Lanišću. Zato su ga neki od njegove subraće svećenika savjetovali da zatraži okrilje Saveznika u Trstu ili u Puli. Nije prihvatio njihove savjete. U svom dnevniku je zapisao:

"G. Ante Cukarić ispripovjeda mi kako me terete, za sve što se dogodilo i savjetovao mi da se maknem.

Mogu ići odmah s njime u Pulu – tamo su Englezi.

Ne, dragi, Ante, ne mičem se ja nikuda. Nemam ja nikakave krivnje zbog toga. A da pobjegnem pokazao bi se krivim, a što bi onda bilo s ljudima?'

Ostao sam u Pazinu."

Kako se nije ostvarila zamisao vlasti da će iz pazinskog sjemeništa pobjeći u inozemstvo, tri dana kasnije su ga uhitili. Nije htio napustiti svoje uhićene župljane. Da je pobjegao, vlast bi svu krivicu svalila na njega i tako bi najjednostavnije riješila nastalu neugodnu situaciju, posebice s obzirom na predstojeću ratifikaciju ugovora o priključenju Istre Jugoslaviji, koji je trebao biti potpisan 15. rujna 1947.

Žene i majke nedužnih zatvorenika tijekom cijelog mjeseca rujna pješke su iz Lanišća odlazile u Buzet da bi svojima donijele čistu odjeću i da bi dobile po koju informaciju o njima. Pošto su bili pod strogom istragom, nisu im dopustili da se viđaju s njima. Tako su im jednoga dana rekli da ih ovdje više nema i da su odvedeni u pazinski zatvor. Tog dana je i Cekova majka zajedno sa laniškim ženama i majkama pohodila zatvor u kojem je bio zatočen njezin sin.

U Pazin bili su odvedeni: Joakin Grbac-Paroncinov "Marčelja", Ivan Grbac-Pelegrinov "Ivić", Ivan Grbac-Zvanuc, Anton Grbac-Gržanov, Josip Krizmančić-Krizmanov "Bepo", Petar Žmak-Korenov i Josip Žmak-Kupilov. S njima je odveden i njihov župnik Stjepan Cek. Ostale koji su do tada s njima bili zatočeni pustili su kućama uz zabranu da ne pričaju o zlostavljanjima tijekom boravka u zatvoru pod prijetnjom da će u suprotnom ponovo dospjeti u zatvor.

Tijekom saslušanja, Lanišćane i njihova župnika, lažni svjedoci su teretili s najgorim izmišljotinama i lažima. Prema tim svjedočenjima i optužbama očekivalo se najgore.

Za župnika Stjepana Ceka govorili su s velikim sažalijevanjem: *"Njega će prema optužbama, sigurno osuditi na smrt!"*

On, onako plemenite duše i dobra srca, iako je bio lažno optužen za najteža djela protiv naroda i države, da ublaži težinu optužbi protiv svojih župljana, nagovarao ih je da svu navodnu krivicu svale na njega. Nitko od njih nije to prihvatio, već je svjedočio samo istinu.

PORUKA I OPORUKA ŽUPNIKA STJEPANA CEKA

Još za boravka u buzetskom zatvoru župnik Stjepan Cek uspio je s buzetskim župnikom, dekanom Natalijem Silvanijem, zamijeniti svoj osobni brevijar njegovim. Ne nadajući se dobrom, već u uvjerenju da će biti osuđen na smrt, na prednjim i zadnjim bijelim stranicama svojega brevijara zapisao je materinskim slovenskim jezikom oporuku. Prevedena na hrvatski jezik glasi:

Ovu oporuku sastavio sam u očekivanju svoje presude. Potpuno sam miran, upravo veseo. I za mene vrijede Isusove riječi: "Blaženi, kada vas budu proganjali i govorili protiv vas laži radi mene; veselite se, velika je vaša plaća na nebesima!"

Ako živim, živjeti hoću za tebe, Gospodine! Ako umrem, rado ti darujem, o Gospodine, moj život, koji si mi ti podario. Primi me u svoje Srce, koje sam tako ljubio i budi mi milostiv sudac.

Moje tijelo neka počiva na laniškom groblju. Lanišćani dragi, primite me k sebi, ljubio sam vas... među vama želim čekati Sudnji dan, s vama želim pristupiti presvetom Srcu Isusovu i Marijinu.

Cijelu moju imovinu ostavljam svojoj dragoj mami. Majko, uvijek sam Vas ljubio, u Nebu ću Vas još više. Bog neka Vam plati za veliku ljubav, koju ste uvijek iskazivala sinu – svećeniku. Oprostite mi ako sam Vas kada uvrijedio i premalo ljubio.

Preporučujem Zori i Milanu, da uzmu mamu k sebi. čuvajte ju, tješite ju – sveticu.

Od moje imovine platite mise za mene. Iz neba ću Vam vraćati.

Svima, koji su me progonili, od srca opraštam.

Također i za njih ću moliti.

Sve koje sam ja uvrijedio, ponizio molim da mi oproste.

Djeco iz Lanišća budite pobožni!

Djevojke i mladići, budite čisti i snažni u vjeri.

Vjerujete, Bog je s vama!

Muževi i žene, ostanite vjerni Bogu. Velika plaća vas čeka na nebesima.

Svi vi, koji ste za Krista krvi prolijevali, veselite se, jer vam se mučenici na Nebu dive, a budući rodovi sjećat će vas se s ponosom.

Zbogom, mama, zbogom braćo i sestre, zbogom moji dragi Lanišćani, zbogom i vi, prijatelji svećenici.

Doviđenja kod Boga. Amen!

Napisao u Buzetu, dne 29. 8. 1947.

Stjepan Cek, upravitelj župe Lanišće.

SUĐENJE

U nedjelju, pročulo se po Lanišću da će sljedećeg dana, na blagdan svetog Mihovila, 29. rujna, u Pazinu, u "Narodnom domu" započeti suđenje.

Ponedjeljak rano izjutra stigao je kamion kojim su partijski aktivisti bučno, uz galamu i pjevanje otputovali u Pazin. Tamo su im na raspolaganju bile dozvole za ulazak u dvoranu i prisustvovanje raspravi.

Lanišćani, većinom žene, išli su pješke do Lupoglava, zatim vlakom do Pazina gdje su se morali zadovoljiti da ispred zgrade, preko zvučnika, prate sudsku raspravu. Samo neke žene spretno su iskoristile mogućnost da dobiju ulaznice preko trećih osoba.

Sudsku raspravu vodio je predsjednik suda Ivan Motika, rođen 1907. u Hreljima kod Žminja, bivši partizanski borac i povratnik u Istru. Bio je učen čovjek, znao je za patnje istarskog čovjeka i znao što je istina, ali nažalost postupio je kao Poncije Pilat. Glavni tužitelj bio je Andrija Grbac, rodom iz nekog mjesta Kastavštine.

Na optuženičkoj klupi sjedili su župnik Stjepan Cek, mons. Jakob Ukmar i sedam Lanišćana. Mons. Jakoba Ukmara doveli su na suđenje nakon jednomjesečnog liječenja u Rijeci.

Sudili su i četvorici napadača: Slavku Sankoviću-Bukaliću, Srećku Brajkoviću, oba iz Brguca, Josipu Božiću iz Rašpora i Elviu Medici iz Račje Vasi. Ove je branio odvjetnik Mate Tafra, Lanišćane Boris Lukež, a svećenike Vio iz Rijeke.

Javni tužitelj za Istru, Andrija Grbac, u Optužnici broj 50/47, od 22. rujna 1947. razlikuje dvije skupine optuženih: "A." i "B."

Glavne teze iz opsežne optužnice protiv skupine "A":
"JAVNO TUŽIOŠTVO ZA ISTRU"

Krivično odelenje
Broj: K. 50/47
Pazin, dne 22. Rujna 1947.
Javni tužilac za Istru podnosi Okružnom sudu za Istru Optužnicu protiv slijedećih lica:

A.
I. OPT. CEK STJEPAN
1.Za vrijeme neprijateljske okupacije naše zemlje održavao je prisne veze sa Komandom njemačke okupatorske armije u Istri..., zloupotrebljavao vjerske osjećaje masa..., vršio propagandu protiv NOP-a..., vršio agitaciju protiv partizana....

Ovim svojim radnjama optuženi je za vrijeme rata, koji se vodio protiv naše zemlje, pomagao okupatora, t.j. stranu državu koja se nalazila u ratu protiv naše zemlje, – čime je izvršio krivično djelo iz čl. 3 tač. 5 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

2. U toku 1946. i 1947. godine... vršio agitaciju protiv društvenog uređenja države..., protiv prosvjetnog i kulturnog izdizanja narodnih masa..., nastojao da narodne mase otuđi od narodne vlasti... sabotirajući time privredne mjere naše države, njenih zakona i uredba....

Ovim svojim radnjama optuženi je, dakle, išao za ugrožavanjem našeg novog državnog i društvenog poredka, za ometanjem sređivanja prilika i privredne obnove, unoseći uznemirenje u narodne mase širenjem lažnih glasova, – čime je izvršio kri-

vično djelo iz čl. 9. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države".

Nadalje, optužnica tereti župnika Ceka da je:

"smišljeno i planski, vršeći pripreme za krizmu, ljeti 1947. godine svojim radom i držanjem na vještački način izazivao neraspoloženje u narodu protiv Jugoslavenske Armije sa namjerom da između naroda i Jugoslavenske Armije načini jaz, da ih odjeli i na taj način našu Armiju oslabi...

Navedenim djelovanjem opt. je dakle, organizirao udruženje sa ciljem da se izvrše radnje kojima se ide za tim da se ugrozi spoljnja sigurnost države, odnosno osnovne tekovine oslobodilačkog rata, – čime je izvršeno krivično djelo iz čl. 3 tač. 8 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

II. opt. UKMAR Dr. JAKOB

...umjesto da opt. Ceka odvrati od naumljene provokacije i da spriječi i zabrani, on se je sa time potpuno suglasio i rad opt. Ceka u cijelosti odobrio. Time je ovoga ohrabrio i podstaknuo da ustraje u pripremljenom zločinu provokacije i nasilja nad patriotskim stanovništvom okolnih sela.

Ovim radnjama opt. Ukmar izvršio je krivično djelo iz čl. 3. tač. 8 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

III. OPT. GRBAC IVAN zv. "Zvanuc",
IV OPT. ŽMAK JOSIP,
V. OPT. GRBAC JOAKIM,
VI. OPT. GRBAC ANTON,
VII. OPT. ZMAK PETAR,
VIII. OPT. KRIZMANČIĆ JOSIP i
IX. OPT. GRBAC IVAN zv. "Ivić"

su najizrazitiji predstavnici onog fašistički reakcionarno raspoloženog dijela mještana sela Lanišća, koji je I. opt. Cek

uspio povesti sa sobom i učiniti ga oružjem u svom zločinačkom radu protiv Jugoslavenske Armije, narodne vlasti i naše države.

.....

K ranije smišljeno provađanoj provokaciji opt. Ceka,

pridružila se je po njemu organizirana profašistički raspoložena grupa Lanišćana, koja je naoružana kolcima i kamenjem izvršila nasilje prema građanima susjednih sela, tvorno udarivši na njih i izazvavši time još veće njihovo ogorčenje i gnjev protiv inspiratora i podstrekivača zločinačke agitacije i izazivača nereda, tako da je usljed toga nastala tuča i nered, pri čemu je više lica bilo lakše ili teže ranjeno, a jedno usmrćeno.

Ovim djelima su optuženi: opt. Grbac Ivan "Zvanuc", Žmak Josip, Grbac Joakim, Grbac Anton, Žmak Petar, Krizmančić Josip i Grbac Ivan "Ivić" aktivno pomagali opt. Ceka u izvršenju njegovog zločina a provokacije označenog pod tač. 4 dispozitiva te su se udružili u svrhu ugrožavanja temeljnih demokratskih tekovina oslobodilačkog rata, pa su time počinili krivično djelo iz čl. 3 tač. 8 Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

Međutim, montirana optužnica ne štedi ni mrtve. U obrazloženju optužnice na stranici 11. najgrubljim lažima tereti onoga kojega više nema među živima, kojega su ubili, pa se ne može braniti:

"Primjeri te djelatnosti ne nalaze se samo kod opt. Ceka. Svećenik Miroslav Bulešić, raniji tajnik i povjerljiva osoba odbjeglog fašističkog porečkog biskupa Radosija i miljenik drugog poznatog fašiste tršćanskog biskupa Santin-a, također je djelovao u istom pravcu. On je imao sve preduvjete da mu se povjeri ta uloga".

Svećenik Miroslav Bulešić i tršćanski biskup Santin nisu se nikada osobno susreli.

Tužitelj na istoj stranici Optužnice lažno tereti pokojnog Miroslava Bulešića da je bio za vrijeme rata njemački agent, špijun i krivac za jedanaestoricu ubijenih partizana. Dalje slijedi lažna optužba ubijenog svećenika: *"Vršio je agitaciju protivu organizacije narodne omladine i drugih antifašističkih organizacija, i odbijao je od kumstva borce i osobe koje su članovi organa narodne vlasti. Takav svećenik, Bulešić, bio je određen za pratioca biskupovom zamjeniku za vršenje krizme, optuženom Ukmaru. Za vrijeme te pratnje on je u Lanišću podstrekivao na organiziranje seljaka u svrhu pravljenja nasilja nad seljacima okolnih sela."*

Kakve li su, monstruozne laži pripisali svojoj žrtvi, umorenom svećeniku Miroslavu Bulešiću, koji je svoju vjeru svjedočio u svakom trenutku, ljubav prema narodu iskazivao i u najtežim ratnim i poratnim vremenima.

Optužnica protiv skupine B u cijelosti glasi: "B".

I. OPT. SANKOVIĆ SLAVKO,

II. OPT. MEDICA ELVIO,

III. OPT. BOŽIĆ JOSIP i

IV. OPT. BRAJKOVIĆ SREĆKO

su utvrđeni pojedinci, koji su izazvani, nasiljem i izvršenim zločinom nad narodom od strane po opt. Ceku organizirane bande nasilnika iz Lanišća, zajedno sa ostalom masom do krajnosti ogorčenog i razdraženog naroda, provalili u župni dvor, u kome su se u tom času nalazili opt. Cek, opt. Ukmar, svećenik Bulešić, te komandir narodne milicije potporučnik Tomaša Marko. Gomila naroda, koju su komandir milicije i 4 prisutna milicionara bezuspješno pokušali da zadrže i koja nije ustuknula ni pred hitcima iz revolvera koje je potporučnik Tomaša ispalio u zrak u namjeri da rastjera nadiruću gomilu, razbila je pokućstvo u sobi na I katu, istukla opt. Ukmara nanjevši mu povrede lakše

prirode na obe strane glave, te povrede na desnom boku, koja su uzrokovala ozledjenje desnog bubrega,

Opt. Sanković Slavko, tukući zajedno sa drugim lično ne ustanovljenim učesnicima gomile svećenika Bulešića, nanio je ovome sa dva uboda nožem u vrat teške tjelesne povrede od kojih je nastupila smrt.

Opt. Medica Elvio, tukao je opt. Ukmara nanjevši mu time tjelesne povrede.

Opt. Medica Elvio, Božić Josip i Brajković Srećko su na taj način kao učesnici sudjelovali u gomili, koja se skupila i zajedničkim silama učinila nasilja prema ljudima i oštetila tudje stvari, dok je opt. Sanković Slavko kao učesnik gomile posebice učinio nasilje prema licima, čime su optuženi počinili krivično djelo protiv javnog mira i poredka.

Pošto su sva djela za koja su optuženi tuženi ovom optužnicom u cijelosti dokazana materijalom koji se nalazi u spisima, to predlažem da sud, razmotrivši pojedine inkriminirane radnje, njihov značaj i uzroke pravilno ocjeni težinu krivičnih djela i društvenu opasnost njihovih počinitelja, te da im izrekne zasluženu na zakonu osnovanu kaznu.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Javni tužilac za Istru:

Andrija Grbac"

U sudnicu su doveli mnoge lažne svjedoke koji su trebali potvrditi navode optužnice. Najviše ih je svjedočilo protiv župnika Stjepana Ceka. On je na optužbe mirno odgovarao: *"Moja je savijest čista, iako protiv mene govori mnogo svjedoka"*.

Na pitanje suca mons. Ukmaru da li želi nešto kazati u svoju obranu, on je u nevjerici da može biti napadnut, teško ozlijeđen, a zatim nevin optužen i suđen, odgovorio: *"Ne mogu za-*

misliti da bi mi se to moglo dogoditi u jednom od najzapuštenijih krajeva u Africi, a kamoli u jednoj Jugoslaviji, i to među mojim narodom!"

Kada je uzeo riječ branitelj optuženih u kategoriji "A", skupina političkih aktivista kojima je dozvolama osigurana nazočnost u dvorani "Narodnog doma", gdje je proces održavan, bučila je i ometala ga. Govor branitelja napadača, optuženika kategorije "B", aktivisti su pljeskanjem i povicima odobravali.

Lanišćice, žene, majke i sestre optuženih, koje su tih dana odlazile u Pazin ostajale su ispred "Narodnog doma" ponižene i prezirane od onih koji su imali osigurane ulaznice. Da nađu malo utjehe, odlazile su u crkvu sv. Nikole i tu su plačući molile.

Svakoga dana, pred noć stizale su te skrbne žene iz Pazina sve žalosnije i uz plač pričale kako njihove muževe i sinove, a ponajviše župnika okrivljuju i terete krivicama koje nisu učinili.

Na dan svetkovine Anđela čuvara, 2. listopada 1947. proces je bio završen.

Taj dan dojurili su kamionima iz Pazina u Lanišće politički aktivisti uz triunfalno klicanje *"Dole fašizam!"* Neke od njih, sada komunističke aktiviste, Lanišćani pamte kao zadrte fašiste tijekom talijanske vladavine. Na njihove provokacije nisu reagirali, ostali su u svojim kućama i sa zebnjom, uperenih pogleda prema brdu Vrh, očekivali povratak svojih. Uskoro su pristigle iz Pazina žene, majke i sestre laniških zatočenika. Mnogi Lanišćani pohrlili su im u susret.

Prvo pitanje, optočeno zebnjom i strahom bilo je: *"Kako je završilo"*.

PRESUDA

Tijekom suđenja Lanišćani su se herojski ponijeli; strpljivo, bez straha odgovarali su na optužbe. Nisu prebacivali navodnu krivicu jedan na drugoga. Krivnja nije ni postojala. Svjedocima koji su ih optuživali i koji bi po pravdi morali sjediti na njihovim mjestima blago su se podsmjehivali i sažalijevali ih. Mirno su čekali konačnu odluku suda i riječ predsjednika.

Okružni Narodni sud za Istru donio je dana 2. listopada 1947. sljedeću presudu:

Stjepan Cek osuđen je na šest godina zatvora s prisilnim radom i dvije godine gubitka političkih i građanskih prava nakon izdržane kazne.

Dr. Jakob Ukmar na jedan mjesec zatvora.

Ivan Grbac-Zvanucov na deset mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Josip Žmak-Kupilov na osam mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Joakim Grbac-Paroncinov na osam mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Josip Krizmančić-Krizmanov "Bepo" na osam mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Petar Žmak-Korenov na sedam mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Anton Grbac-Gržanov na sedam mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Ivan Grbac-Pelegrinov "Ivić", na šest mjeseci zatvora s prisilnim radom.

NEVINO OSUĐENI ŽUPNIK CEK, MONS. UKMAR I SKUPINA LANIŠĆANA

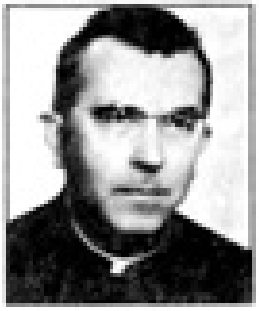

Župnik Stjepan Cek

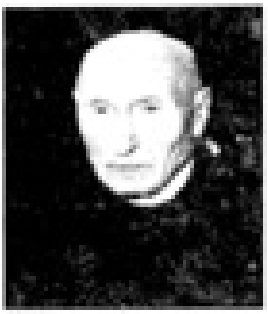

Mons. Jakob Ukmar

Ivan Grbac Zvonac

Josip Žnuk Krupka

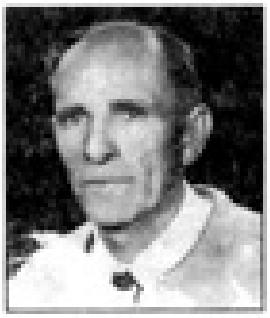

Jovakim Grbac Paronc, Marcelja

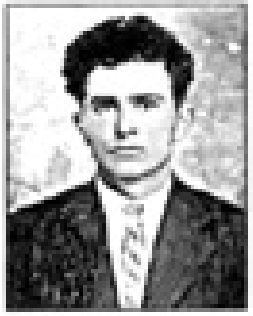

Petar Žnuk Koren

Josip Krizmanić Krizman

Anton Grbac Grižon

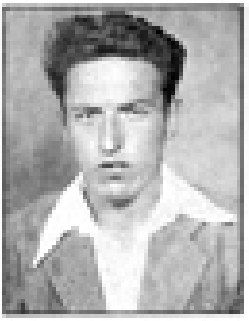

Ivan Grbac Jirsić Pelegrin

Nevino osuđeni župnik Cek, mons. Ukmar i skupina Lanišćana

Osuđeni su i napadači:

Slavko Sanković-Bukalić i Elvio Medica-Jivanov na pet mjeseci zatvora s prisilnim radom.

Josip Božić i Srećko Brajković na tri mjeseca zatvora s prisilnim radom.

Oni koji su kažnjeni na zatvorsku kaznu preko šest mjeseci odvedeni su na izdržavanje kazne izvan Istre. To nisu znale tri žene koje su se uputile iz Lanišća u Pazin da bi svojima donijele neke potrebite stvari. Svoje muževe nisu tamo zatekle a nisu mogle ni doznati kuda su i kamo odvedeni. Tužne i zaplakane vratile su se kućama. U daljnjem traženju pomogao im je Lanišćanin Mate Krizmančić, brat osuđenog Josipa Krizmančića. On je bio nastanjen u Zagrebu od 1928. kada je ne htijući podnositi fašističke nepravde napustio rodni kraj. Posredovao je kod mons. Svetozara Rittiga, pa su konačno žene od njega doznale da su župnik Stjepan Cek i Josip Žmak-Kupilov u Staroj Gradiški, da je Ivan Grbac-Pelegrinov ostao u Pazinu, a ostali da se nalaze u Lepoglavi, mjesto za koje su prvi put čule.

Posjete zatočenicima bile su dozvoljene samo članovima obitelji i to jednom mjesečno. Tako su žene, sestre i majke redovito putovale u Lepoglavu ili Staru Gradišku. Obitelji zatočenika u uvjetima poratnih oskudica bile su izložene velikim troškovima tijekom suđenja i izdržavanja kazne. Svi Lanišćani su u tim prilikama smatrali svojom dužnošću materijalno pomagati obiteljima nedužno zatočenih. Pomagali su bilo u novcu ili drugim materijalnim dobrima. Svakako nije izostala ni moralna podrška.

PRISILNI RAD

U Pazinu svezali su ih kao robove, lisicama dva po dva, jednog za lijevu drugog za desnu ruku i tako pod pratnjom milicije vodili na željezničku stanicu. Prolazeći ulicama Pazina bili su pljuvani i ponižavani od slučajnih prolaznika koji su danima preko novina i radija slušali montirane laži o njima. U vlaku bili su izloženi prezirnim pogledima i pogrdama putnika koji su se redali da vide te *"zločince"* onako okovane. Lisice na rukama bile su im tako stisnute da su im pesnice poplavile. Na stanici Zidani Most, Josip Žmak-Kupila više nije mogao izdržati pa se obratio milicioneru: *"Ma dobro, druže, jesmo li životinje ili smo ljudi?"* Tek tada su njemu i svima ostalima popustili stegnute lisice.

Oni koji je odvedeni u Lepoglavu, radili su u jednom kamenolomu. U tom teškom poslu bio je najspretniji, i čovjek sa iskustvom, Ivan Grbac – Zvanucov koji je isti posao radio dvije ratne godine kao zatočenik njemačkih logora.

Josip Žmak – Kupilov je u Staroj Gradiški radio posao svog zanata. Bio je postolar.

Tijekom robijanja u Lepoglavi i Staroj Gradiški trpjeli su ne samo zbog teškog prisilnog rada, nehigijenskih uvjeta i loše prehrane već i zbog svakojakih poniženja.

Župnik Stjepan Cek radio je težačke poslove. Svoje robijaške dane opisao je u zapisima svojih uspomena:

Mislim da je bila srijeda. Javili su mi, neka se spremim jer ćemo otići. Vrata ćelije ostavili su otvorena; na hodniku kraj prozora stajala su dva Brgučana, koji su bili uzrokom sve te naše nevolje. Bili su kažnjeni na par mjeseci zatvora, ne radi

ubojstva jer se ubojica "nije mogao pronaći" već radi provale u tuđi stan.

Nikada se više nećemo vidjeti, pomislih. Isus je za svoje ubojice molio... što da ja učinim? Pristupio sam k njima na dva do tri koraka i rekao: "Ja odlazim. Možda se nikada više nećemo vidjeti. Ako sam vas ja u čemu uvrijedio, oprostite mi. Ja vam opraštam što ste vi meni učinili".

Ostali su nijemi. Ja otišao...

Vezali su me za nekog drugog kažnjenika (zvonara Josipa Žmak-Kupila) *i odveli neobrijanog posred Pazina na stanicu, na vlak za Lepoglavu.*

U Lepoglavi je boravio na izdržavanju robije zagrebački nadbiskup, Alojzije Stepinac. Bio sam veseo zbog toga. Međutim, ta je radost trajala 1/2 sata.

Uprava je izjavila, da u Lepoglavi nema mjesta za svećenike – osim za Stepinca. Što sada?

Natrag u Pazin. Pratilac nije bio loš.

Nakon nekoliko dana spremili su drugu ekipu kažnjenika i odveli me (*nas*) *definitivno na izdržavanje šest godišnje teške robije u Kazneno popravni dom Stara Gradiška.*

Stigao sam u Staru Gradišku fizički iscrpljen, ali vedar i miran. Bio sam doduše rob, ali duhovno sasvim slobodan, i te slobode mi zidovi Marije Terezije ne mogu oduzeti (zgrade su građene u vrijeme Marije Terezije).

Na matičnim uredu morali smo dati otiske prstiju i našto smo morali napisati, bilo što, da prepoznaju kaligrafiju. Ja sam napisao: "Oče naš, koji jesi na nebesima. Sveti se ime Tvoje dođi kraljevstvo Tvoje".

Prvi moj boravak bio je u kuli, u hali 30 m dugoj, 4 m širokoj, sa jednim samim prozorom. Bilo nas je unutra oko 70,

spavali smo na cementu, podložio je svaki što je imao, plašt, maju, cipele. Nuždu smo pravili unutra u kiblu koju su dvojica iznosili ujutro i navečer. Moje ležište bilo je jedan korak od kible. Hranu smo primali u kutiju od konzerve, koju je svatko morao potražiti negdje u smeću. Pošte nije bilo, paketa nije bilo. Niti znao ja za svoje, niti moji za mene. Tako sam bio fizički propao da sam jedva hodao.

Iz tog podruma bio sam nakon mjesec dana premješten na II. odjel. Tri sobe, u svakoj prična na 3 kata, na svakome katu po 20 svećenika. Došlo je ljeto, vruće, samo jedan prozor, zraka nema, postajemo nervozni, noću nas muče stjenice.

Bilo je vrijeme, kada nisi mogao imati kod sebe niti najmanji komadić papira, ni za kiblu.

Godine 1949. Mlađi i zdraviji poslani smo na pustaru. Štampali i pekli ciglu. Kada smo premašili normu mogli smo se odmarati na suncu i u vodi. Radili smo i na ekonomiji, kopali zemlju, obrađivali na žestokom suncu, bez tračka hladovine, ni u vrijeme ručka. Nedjelja je bila prosta. Sprovodili bi ih u baraci ili na dvorištu. Disciplina nije bila tako stroga kao u logoru.

Najesen vratili se u logor. Hrana G.= voda (gola voda).

Negdje početkom decembra ponovno na posao. A Božić? Ja za Božić ne radim.

Dođe Božić. U stroj! Kreni! Ja ne krenem i J. Visković sa mnom. Ostali idu na posao. Nas dvojicu prijave za raport. Primili smo po 8 dana samice: duboko pod zemljom, gotovo bez svjetla, hladno, dasku sa jednom dekom, hrana = voda, hladna. Leći smiješ samo noću, inače uvijek na nogama. Paket stigao upravo ovih dana, ali se vratio, pisma isto tako. Majka u sto muka što se to desilo. Ima ipak i tračak radosti u tom moru žalosti, da trpiš za svoj ideal.

Početkom 1951. Izabrali me za sobnog starješinu. Taj ima dužnost da pazi na čistoću, da odredi ko će ići po kruh i da raportira, kada dođe koji od komande.

Prvog maja nekoliko svećenika su pomilovali, otpuštena im kazna na temelju lijepog vladanja, ali najviše jer su obećavali da će "surađivati".

Kao sobni starješina pozdravio sam predvečer te "sretnike". Kazao sam, da služimo istim idealima, mi na frontu, oni u pozadini. Ostati ćemo i ubuduće povezani u tijesnom prijateljstvu.

Oni otišli. Par dana iza toga otišao i ja, sa svojim stvarima, ali kuda?

Saznao sam sat vremena kasnije. – U štraf-bataljon! Zašto? Toga nisam nikada saznao. Mogu samo nagađati.

Smješten u posebnu sobu, među najgore kriminalce. Uza me leži čovjek iste dobi kao ja. Došao je u zatvor jer je ubio strica, da se domogne njegovog novca.

Sutradan na radilište. Tačkama prevozimo pijesak iz Save na radilište; odanle ponovo pune tačke neupotrebivog materijala u jamu, opet na Savu po pijesak. Na čelu grupe nekolicina mladih, pokraj nas mitraljez i neprestana vika stražara, sve trčećim korakom – kroz osam sati – prevaljujemo danomice sa onim teretom oko 30 km. Ruke su pokrite žuljevima; sretan onaj koji je našao komad žice, da si je vezao tačke oko vrata; cipele su nas žuljale, pa sam trčao bos, pa se znojim. Ako je samo moguće, kad prolazim kraj bunara oblijem se hladnom vodom. Oni mladi na čelu povorke budu izmijenjeni svakih 10 dana, drugi podaju po putu – možda i glume – ali uspijevaju, vraćaju se u odjel. Ja ustrajem. Dakle? Svibanj – Marijin mjesec. Neka

bude njoj na čast. Ali, Majčice, ne daj da bi to dulje trajalo od mjesec dana.

Maj je prošao – ali kazneni bataljon traje. Jurnjava se produljuje istim tempom kroz čitav Junij. Osim jednog svećenika, koji je bio isto tako suđen na tu kaznu, nije bio s nama nitko od onih, koji su s nama započeli. Uvjeravan sam, da mi je iz srca Marijina i Isusova dopirala duhovna i tjelesna snaga, da sam izdržao.

Došli su visoki funkcioneri iz Zagreba i pozvali svećenike na razgovor.

Pozvali jednom franjevačkog provincijala Grabića. Vrati se on miran, staložen kao uvijek. Mi pak radoznali što su oni njega pitali, što je on njima kazao. Ispričao taj sveti franjevac kako je on njima govorio o Božjem sudu, na koji ćemo biti mi svi pozvani, htjeli to ili ne. Neka misle na taj sud, neka zato ne čine zla.

Pozvali na razgovor i mene. "Kako ide g. Cek? Koliko imate da izdržite? (Bio je taj razgovor u prvoj godini robije!) Hoćete li izdržati? Hoćete li još stignuti vidjeti majku?... "Sumnjam" Možete je vidjeti za 15 dana!" – "Kako?' Kazna će vam se brisati' 'A kako? 'Lako, ako samo vi hoćete'. Što to znači? ' Evo što: Vi poznajete sve svećenike u vašoj sobi. Vi slušate njihove razgovore. Vi si lijepo zapišite na cedulju i kad se pruži zgoda, da drugi ne primijete predajte cedulju stražaru!" – "To da činim? Špijun svoje braće da budem? Nikada!" – "U redu onda ćete ostati ovdje do kraja. Možete ići".

Bilo je među nama velikih duša. Da spomenem samo neka imena.

Nikola Soldo – Hercegovac. Bio župnik neke župe kraj Zagreba. Uređivao je za vrijeme NDH neki vjerski list. Bio osu-

đen na smrt, pa na doživotnu robiju. Poslan već '45. u Staru Gradišku. Miran, staložen, inteligentan, za svaki posao sposoban. U to vrijeme snizili mu bili na 20 godina. – Jednog ljetnog dana, tukli mi kamenje na žarkom suncu, bez tračka sjene. Soldo pozvan matičaru. Nakon sat vremena vrati se Nikola, sjedne na svoje mjesto i nastavi svoj posao. Jedva smo izvukli iz njega što se desilo

kod matičara: "Ah ništa! sestra učinila molbu za mene. Htjeli da potpišem suradnju. Ja ne htjednem. Oni: Jesi li ti lud? Imaš još 16 godina robije, pa nećeš? – Neću. Bit ću pop – robijaš!"

Mislim da sam u šest godina upoznao preko 200 (dvije stotine) svećenika robijaša.

Kada je istekla polovica robije, počela se buditi nada, da ću izdržati, da ću se vratiti, da ću ponovo zagrliti svoje, da ću moći majci nadoknaditi tolike gorke ure što ih je poradi mene propatila.

Počeo sam brojati mjesece, onda tjedne, a napokon dane. 24. augusta 1953. izveli me iz sobe sa svim stvarima. Srdačno se rukovao sa mnogima – bili smo braća, prijatelji i otišao u posebnu sobu. Spremili mi dokumente i točno 26. augusta 1953. – na 6. godišnjicu hapšenja otvorili mi kapiju. Čekala me sestra, brat i svak. Ali ja se nisam mogao uvjeriti, da idem kući. Imao sam neugodan osjećaj, da će me negdje sačekati i ponovo uhapsiti.

U Okučanima ukrcali se na vlak i negdje kasno u noći stigli na Rijeku – k sestri Dragici, gdje me je čekala i nakon 6 godina ponovo zagrlila, moja draga majka, koja je tako junački sa mnom podnosila teški križ moje 6 godišnje robije.

Mili Bože, da, na svemu ti hvala!

ISTINA I LAŽ

Već prve vijesti o ubojstvu svećenika Miroslava Bulešića u Lanišću, 24. kolovoza 1947. bile su popraćene bestijalnim lažima vladajućeg režima. Odmah je započeto s medijskom kampanjom protiv župnika Stjepana Ceka i njegovih župljana Lanišćana. Novine i radio pod kontrolom vlasti i izvorima informacija iz Komiteta, uključujući i one *"strogo povjerljive"* stvarali su sliku o laniškom puku kao fašistima, izdajicama i slugama drugih naroda. U tome imale su vodeću ulogu dnevne novine: "Glas Istre", "Riječki list" i "Vijesnik". I talijanske novine pod kontrolom komunista, jedine strane novine koje su bile dostupne čitateljima u Istri, donosile su iskrivljene činjenice prilagođene njihovoj ideologiji. Tako je dnevni list *"Il Lavoratore"* 3. listopda 1947., nakon presude objavio članak pod naslovom *"Severa ma umana la giustizia popolare"* (*"Stroga ali humana narodna pravda"*). Ovu *"humanu narodnu pravdu"* najbolje su osjetili Lanišćani tijekom Krizme, hapšenja, suđenja, zatočenja i prisilnoga rada. Svu humanost i strogoću *"narodne pravde"* osjetili su tijekom sljedećih desetljeća i mnoge generacije onih koji su ostali živjeti u Lanišću i raseljenih diljem svijeta.

Da bi prikrili istinu, vlasti su sustavno istarskom puku, hrvatskoj i svjetskoj javnosti plasirale neistine o župniku Stjepanu Ceku i Lanišćanima kao krivcima ubojstva svećenika Miroslava Bulešića.

Nakon što su župnik Stjepan Cek i njegovi župljani odvedeni na robiju i prisilan rad, medijska kampanja donekle je splasnula. Ali ubrzo nakon toga, 1948. g. tiskana je knjiga *"U KRVI ROĐENO"*. Pod naslovom *"GORDI BRĐANI"*, opi-

sujući događaje “krvave laniške Krizme”, iznose se ne samo laži, već pogrde najgore vrste. One su upućene Lanišćanima, koji su tada kao i vazda branili vjeru svojih otaca, čuvali Crkvu koja je kroz stoljeća sačuvala njihov identitet i samosvijest, branili svećenike koji su narodu pronosili poruke vjere, ljubavi i nade.

Pisac navedene knjige, Zvane Črnja na stranici 236. je zapisao:

“Razumijete li sada zašto se zbio incident u Lanišću? Došli su gore u brda neki zločinci. Predhodno su obukli popovske haljine, da bi njima pokrili svoje prave namjere. Ali bistrom oku brđana ništa ne može da izmakne. Brđani poznaju vjetrove, oni poznaju snijegove i led. I znaju brđani fijuk mitraljeskog metka, a isto tako mogu da raspoznaju i svakog zločinca. Dovoljno je da on učini jedan pokret ruke i da izusti samo jednu riječ.....

Došli su tako zločinci i stali da propovijedaju razdor. I stvorili su razdor, što to znači? Oko brđana vidi daleko. To znači da bi sela ponovo morala gorjeti, da bi ponovo došla avijacija, da bi Kras ponovo postao pretijesan za žive brđane.... Da li brđani mogu dopustiti, da do toga dođe? Da li Kras može pustiti, da takva krvava priča započne?

Zato je u Lanišću potekla krv .... “

U njoj se, na sljedećim stranicama, ne samo ignoriraju sve patnje koje je laniški puk pretrpio za vrijeme rata već se baca ljaga na muževe i njihove sinove koji su pali u antifašističkoj borbi, na njihove žene i djecu. Nazivaju se fašistima oni isti ljudi koji su uvijek bili protivnici fašizma jer su u sebi nosili kršćanske ideale svojih otaca i djedova. Optužuju se za ustaštvo ljudi koji nisu ni poznavali ustaški pokret. Obilježa-

vaju se izdajicama naroda i tuđinskim plaćenicima oni koji su bili njemački logoraši, a sada su robijaši u komunističkim kazamatima.

Ni umoreni vlč. Miroslav Bulešić nije zaobiđen. Dapače, prikazan je kao *"rimski đak i zakleti neprijatelj partizana."*

Zatim slijedi:

"I tako je taj Bulešić naglo napredovao u svojoj svećeničkoj karijeri! Pošteni svećenici čudili su se njegovu uspjehu. Za tri godine Bulešić je od kapelana postao biskupovim tajnikom i profesorom sjemeništa. Za tri godine Bulešić je postao tamna gvozdena ruka koja upravlja svim nitima reakcije u Istri...".

I zaključuje:

"Eto, to je bio Bulešić, i takav je došao među brđane onog dana u kolovozu 1947."

Kada je pisac ovih stranica u pismu piscu knjige *"U KRVI ROĐENO"*, Zvani Črnji, uputio prigovor u svezi njegovih napisa o *"krvavoj laniškoj Krizmi"*, on je u pismu od 30. srpnja 1990. odgovorio:

"Tekst o kojem govorite napisao sam kao novinar 'Vjesnika' po nalogu redakcije, a sve potrebne informacije, uključujući 'strogo povjerljive', dobio sam od dra Vladimira Bakarića i Dine Zlatić. Tek nekoliko godina kasnije s užasavanjem sam shvatio da su svi podaci bili neistiniti, odnosno da sam prevaren, no kada sam pisao spomenuti članak nisam posumljao u njihovu točnost..

Zvane Črnja"

Mnogo godina kasnije, 1986. u točnost informacija nije posumnjao ni Mario Mikolić, kada je u *"Glasu Istre"* od 24. lipnja 1986. u feljtonu *"Istarsko svećenstvo u narodnoj borbi za slobodu i nezavisnost"* a pod naslovom *"Sukobi i zloupotrebe",* opisujući događaje u Lanišću 1947. prenio do tada objavljene informacije na način koji sugerira krivnju župnika Stjepana Ceka i osuđenih Lanišćana. Medijski ukorijenjena neistina i laž i nakon četiri desetljeća korištena je u održavanju protuvjerskog i protunarodnog sustava vlasti.

Sustav u čijoj je osnovi neistina, laž i prijevara nije mogao opstati. Lanišćani i brojni župljani sela laniške župe su početak njegova kraja naslutili već 1947. godine. U potrazi za pravom na život dostojan čovjeka, materijalni i duhovni, raselili su se širom svijeta. Sa sobom su ponijeli iskustvo laniškog vjernog puka u svjedočenju kršćanske zrelosti tijekom stoljeća, koje je potvrđeno i krvavom Krizmom u Lanišću 1947. godine.

PRILOZI

Vlč. Stjepan Cek

Nakon izdržane robije 1953. biskup Nežić imenovao ga je upraviteljem župe Karojba, gdje je ostao nešto manje od godine dana. Vlasti mu nisu dopustile daljnji boravak radi blizine granice zone B. Premješten je u Pićan gdje je zamijenio pićanskog župnika kojega su vlasti zatočile. Iz Pićna poslan je u Lindar gdje ostaje četiri godine, zatim u Novigrad daljnjih sedam godina. Sve vrijeme bio je pod stalnom paskom UDBE.

Godine 1965. biskup Jenko ga je pozvao u koparsku biskupiju. Nije drage volje otišao iz hrvatske Istre. Na kraju svog dnevnika je zapisao:

Istro moja ljubljena. Istro napojena znojem i suzama i nevinom krvlju, zbogom! Nije mi žao što sam te upoznao. Na rastanku zazivam na te more Božjeg blagoslova...

Granicu Slovenije prelazim – s pouzdanjem: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

U Šmarju ostaje punih 12 godina, potom prelazi u župu Dekani gdje ostaje do smrti 22. siječnja 1985. Za vrijeme zatočenja u Buzetu, kada je bilo izgledno da bi mogao biti osuđen na smrt, u oporuci je naveo želju da bude pokopan u Lanišću. Pokopan je u župi Dekani, u kojoj je proveo svoje posljednje godine života.

Na pogrebu, koji je vodio biskup Jenko zajedno sa 60 svećenika (među kojima su bili i svećenici porečko-pulske biskupije), bilo je nazočno mnogo ljudi. Prigodne govore održali su predstavnici omladine i kotarske vlasti. Svi govornici spominjali su njegov marljivi rad u župi i nepravde koje

je pretrpio on i njegova obitelj u vrijeme fašizma, a ni riječi spomena o krvavim događajima i o godinama teške robije u Staroj Gradiški.

Mons. Jakob Ukmar

Umro je 2. studenog 1971. Pokopan je u Trstu, u predgrađu Servola (Škedenj) na mjesnom groblju. O njemu su izjavili:

Dr. Škerl kod pogrebne je mise rekao:

"....Bio je skroman i ponizan... Kod njega niste vidjeli talar s crvenim dugmetima, a brižljivo je čuvao talar, okrvavljen njegovom krvlju kada su ga 1947. u Lanišću pretukli protivnici vjere.... "

Njegov kapelan Dušan Jakomin:

"Mrtvog se svećenika odjene u misničko odijelo ljubičaste boje. Mons. Ukmar je to već imao pripravno. Izrazio je vruću želju da bi počivao u onom talaru kojega je nosio kada su ga napali u Istri."

Vlč. Petar Matijašić

U vrijeme događanja laniške krvave Krizme, bio je slumski kapelan. U studenom 1947. imenovan je laniškim župnikom, na dužnosti kojoj ostaje sve do smrti. Umro je u Lanišću 2. srpnja 1991. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u rodnom Zamasku.

Ivan Grbac – Zvanucov

Osuđen na 10 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Lepoglavi. U vrijeme Drugog svjetskog rata bio je zatočen u njemačkim logorima 22 mjeseca. Umro je u Lanišću 16. prosinca 1969. Tu je i pokopan.

Josip Žmak – Kupilov

Bio je dugogodišnji lanišći zvonar. U vrijeme Drugog svjetskog rata bio je dvije godine zatočen u njemačkim logorima. Osuđen je na 8 mjeseci zatvora s prisilnim radom koji je izdržao u Staroj Gradiški. Umro je kod djece u Freiburgu (Njemačka) 9. ožujka 1985. Pokopan je u Lanišću.

Jovakin Grbac – Paroncinov

Osuđen je na 8 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Lepoglavi. Umro je u Puli 30. rujna 1974. gdje je i pokopan.

Josip Krizmančić – Krizmanov

Osuđen na 8 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Lepoglavi. Umro je u Kućelima (Kastavština) 26. ožujka 1962. Pokopan je u Lanišću.

Petar Žmak – Korenov

Osuđen na 7 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Lepoglavi. Umro je u pulskoj bolnici 7. rujna 1955. Pokopan je u Lanišću.

Anton Grbac – Gržanov

Osuđen je na 7 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Lepoglavi. Umro je u Savudriji 23. prosinca 1983. Tu je i pokopan.

Ivan Grbac – Pelegrinov "Jivić Pelegrin"

Osuđen je na 6 mjeseci prisilnog rada koji je izdržao u Pazinu. U vrijeme Drugog svjetskog rata s još ne završenih sedamnaest godina odveden je u njemački logor smrti Dachau u kojem ostaje 16 mjeseci. Nastanjen je u Santiago de Chile.

Lanišćani koji su bili zatočeni i pod istragom:

Josip Žmak – Barčićev umro je u Savudriji 31. prosinca 1966., gdje je i pokopan.

Mate Buždon – Luketinov umro je u Rijeci 16. prosinca 1978. Pokopan je u Lanišću.

Anton Šošić – Lajketov umro je u Lanišću 24. prosinca 1982., gdje je i pokopan.

Roža Buždon "Rožina" umrla je u Umagu 7. travnja 1991. Pokopana je u Lanišću.

Guštin Poropat – Rižotov umro je u Riječkoj bolnici 8. lipnja 1991. Pokopan je u Lanišću.

Mate Žmak – Picarel "Matić" umro je u Rijeci 17. studenog 1996. Pokopan je u Rijeci na zametskom groblju.

Anton Grbac – Marčeljev "Bert" umro je u Lanišću 15. veljače 1997., gdje je i pokopan.

Kancijana Poropat – Rižotova rođena je 1908. Umrla je u Sidneju (Australija).

Rikardo Grbac – Riko rođen je 1913. Umro je 1999. u Torontu (Canada).

Josip Baroga – Žutinov "Bepo" rođen je 1914. Umro je u Juricanima kod Umaga.

Ivan Puhalj – Cankinov rođen je 1920. Umro je u Cipianima kod Umaga.

Alberto Šverko – Šimoninov rođen je 1923. Umro je u Basaniji kod Savudrije.

PRILOZI – FAKSIMILI

Faksimil stranice Kronike župne crkve Lanišće sa zalijepljenim papirićem prijetećeg sadržaja, koji je bio ubačen u košaricu prigodom ofra

Preslika stranice rukopisa Mateta Žmaka-Matešića na kojoj je nalijepljen djelić okrvavljene Mučenikove košulje i mali komadić njegova ovratnika

FAKSIMIL PRVE, DRUGE I POSLJEDNJE STRANICE OPTUŽNICE

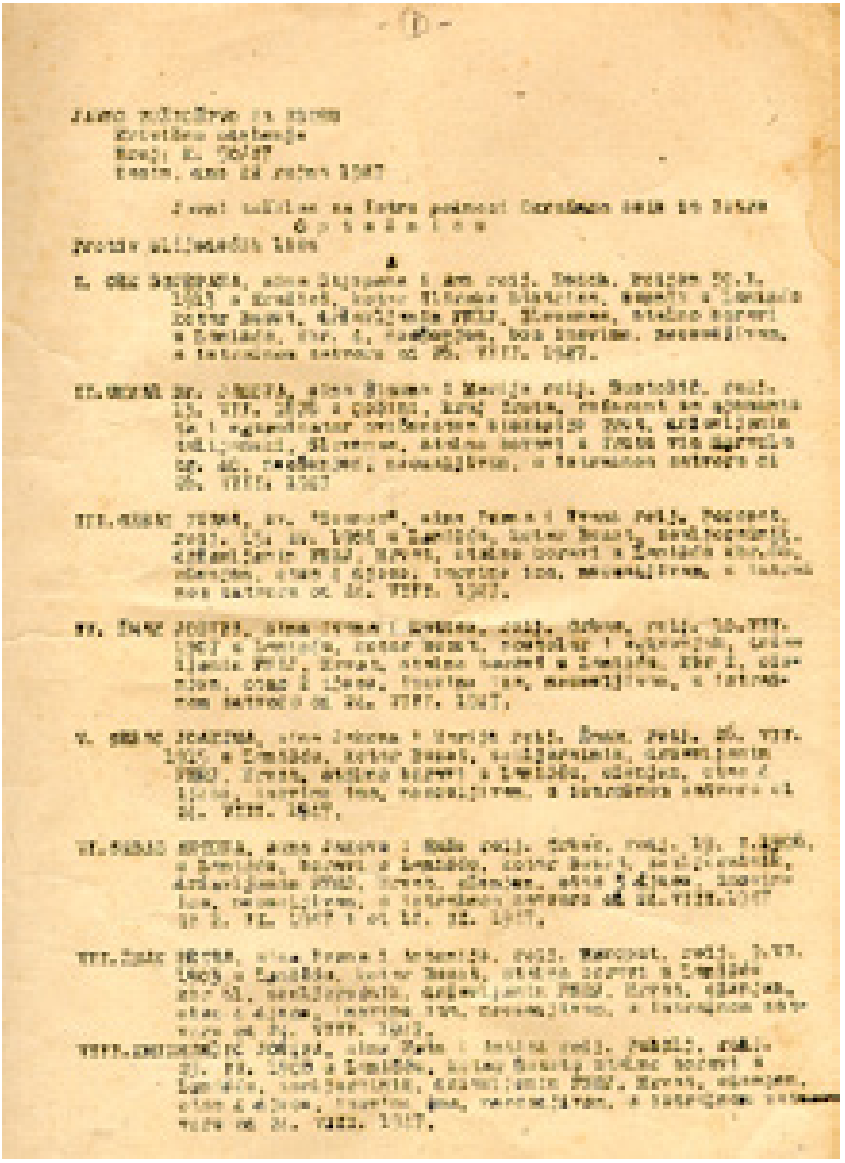

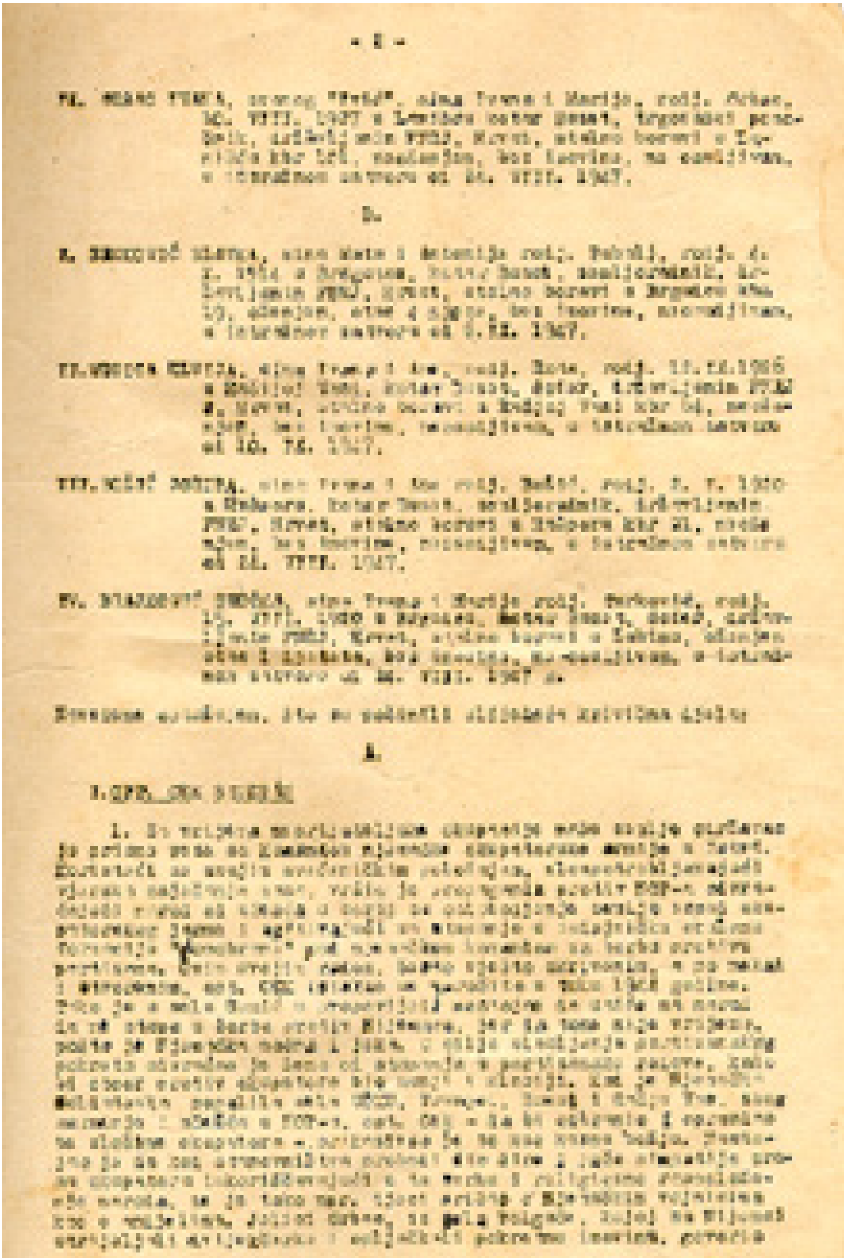

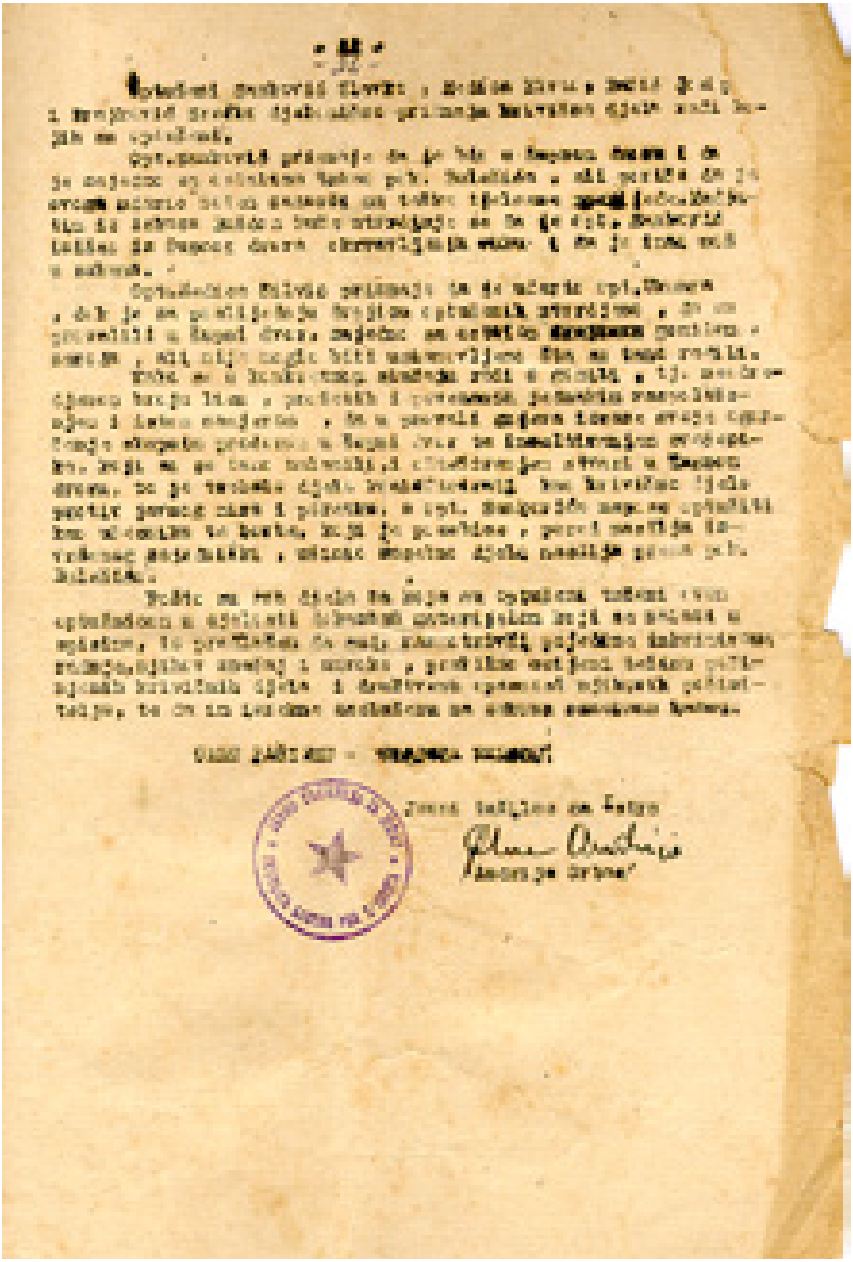

FAKSIMIL PRESUDE

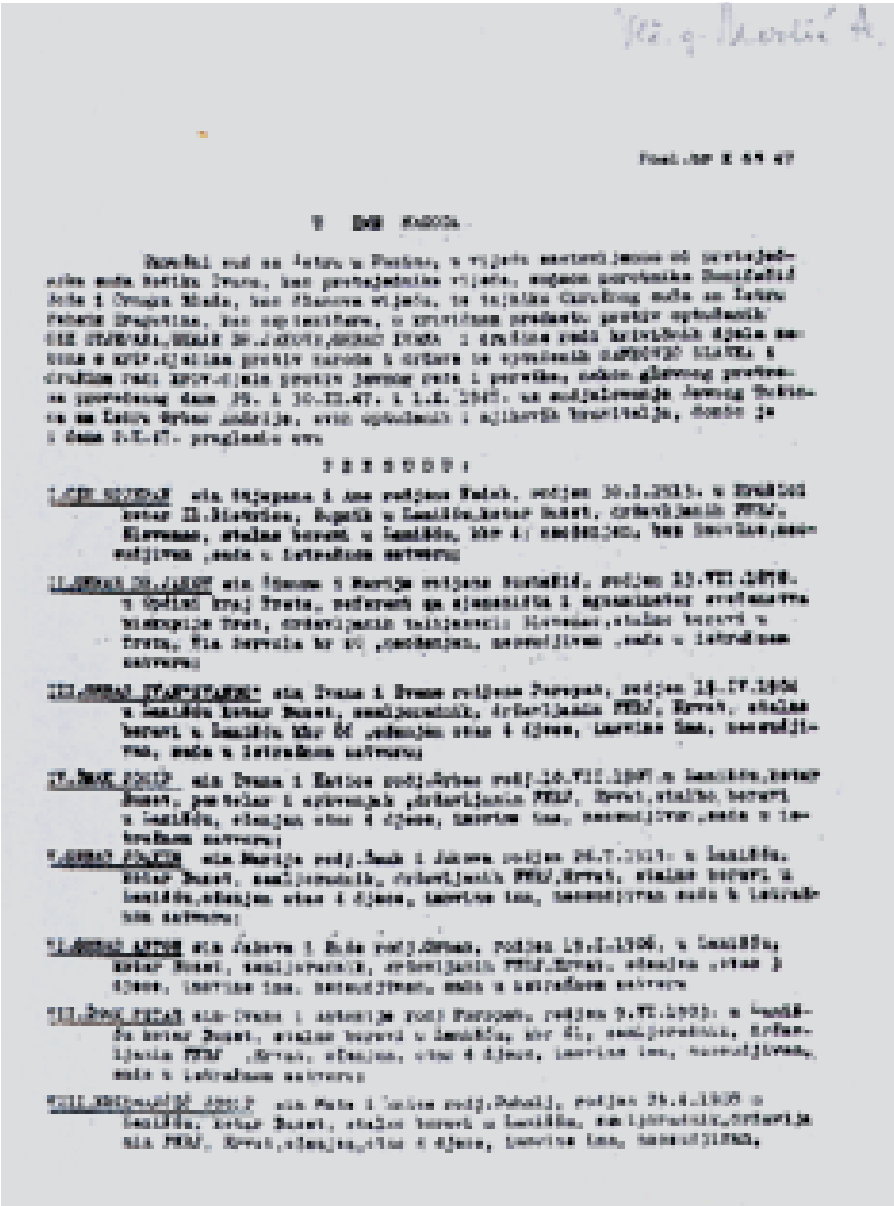

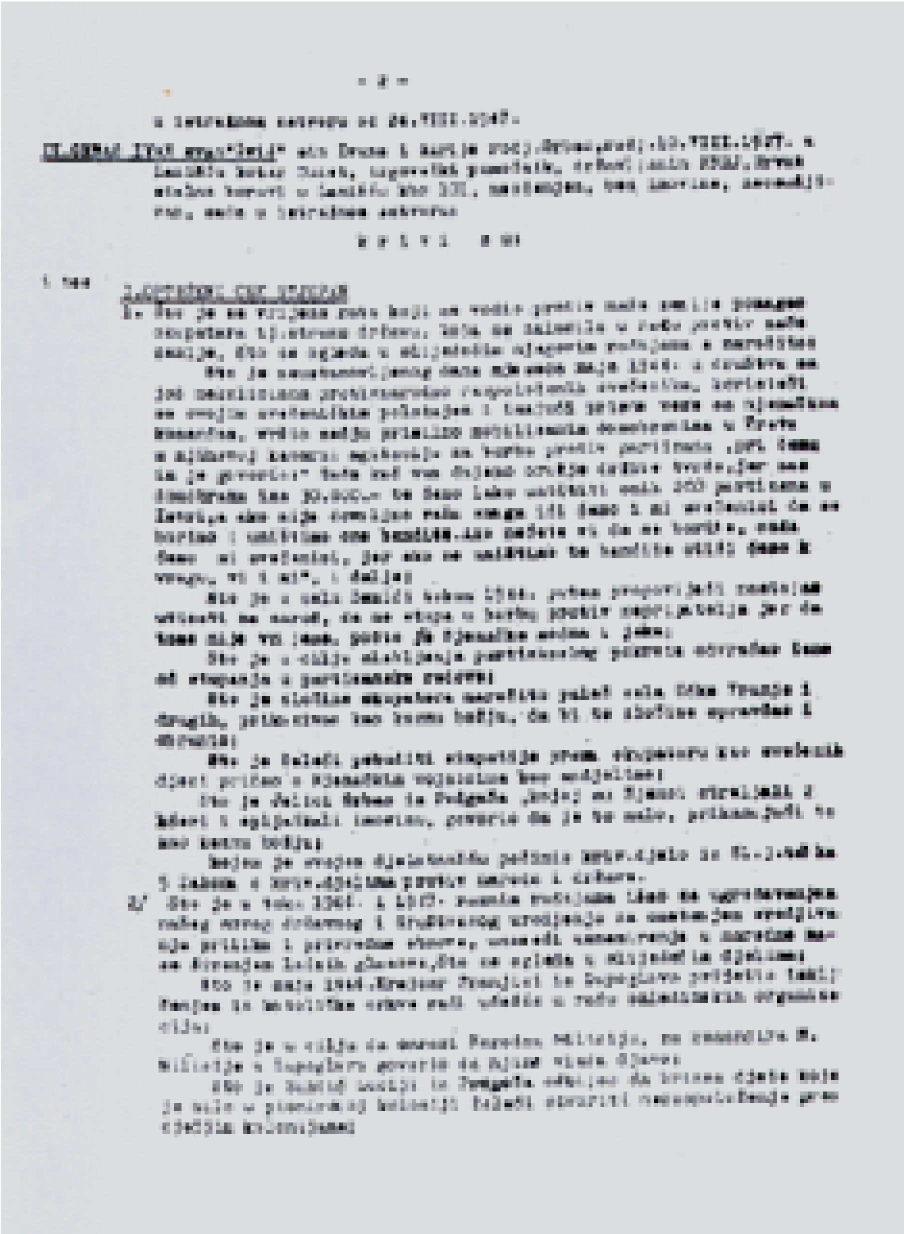

Kao je kulturno prosvetne nacionalne organizacije korisno vršilac pro-
svetnog

Kao je naše Knjižne udžbenike primenjivao kao čitanke knjigu

Kao je Ante Matica iz Bosanske primenjivao rad na nacionalnoj pesmi
Šumar-Banjalučanin kao pogrešan za narod, a mark Orkan rad na lošoj prvoj
kao tekst i beskrvitak,

Kao je Orkan Bubi iz Bačke Pasi marljivo da se ne jede u dizanje
ve stvari, jer da Đe ne uživati, nevrednjeli je time od rada u nar.ni
zaštitnik i narodni vlasti;

Kao je stoup vaše jedinstvene podrugljivi

Time je počinio krivičnje iz Zk.5.Zakona o krv.djelima protiv
naroda i države.

3/ Kao je vršio svoju krivicu na osnovu Ustava Vojnoj upravi i ustavno-
bezbjednosnoj upravi države i ugrožavanje njihove nezavisnosti i nezavisnosti
Nikada Narodnosti, kao se ogleda u njegovom radu kroz je time da izbornici
izborni vjerski obred krizma u Ujedno 1947.g. na kaj mašin, da izazove ne-
raspoloženje u narodu protiv J.A. i nacionalnih jedinstvenih vrijednosti i narodne
na kaj mašin,kao je pod pretnjom izgovorima nošnjom da prisili na krizma u
krizmi vrednje i nosenje prijedloga J.A. Ovo je narušilo vjerjive iz Bi-
ajnicima kao je ugrožena vojnja 1947. na uobičajenim vrijednostima u nošnji Lasnikka
ulaziš oglas. Da krizmi na krizmu da mogu biti nosne uspomene u protivnja
ama drugova da koga je oglasom bilo lako nošnjuštiti. Da se time ošili na
nošnjom i borbe prijedloga J.A. nosioci narodne vlasti i prijedloga na-
rodnih organizacija.Ovo je ponovio i u prosjeđnji od 21.Filim ovaj u
Lasnikku, a nešto koga izrazio u raznim sklopkama u nalgovoru na pojedinim
Bajnicima. Tako je Dragić Nešić iz Prgudne rekao da prisi Ivanišić
Bogdana, pošto je Nic da je bio u borbi i da je bio komandir milicije,
od Lasnika Turković je rekao da su Bunc mašin Novjeka,koji nije bio i
nijen u Vojsci, Nešić ustvrdio je nekoje da bude kum na krštenju sina Đurđa
Ilića kada je saznao da je bio u borbi. Ako Nešić pitao je da li je bio
koje je krijeli na kum bio u partizanima. Gdjer Nešić kazao je da
se Đurđi da mnje pošteli u nikakvoj organizaciji i nepo- nekoje je
gotovo ove Bogdana; nešić Bogdan;Prapuđe i Kasnjer od nosioca na krizmi
ni , a koja nešić mu se nazivlje nekoje- nosioci uloženim u S.O.P. i NOO'
V.-4

Time je počinio krivičnje iz Zk.5.člana 2.Zakona o KRV.djelima
protiv naroda i države.

4/ Kao je kolovoz 1947. g.djelovao tako,da je organizirao nezadovolja-
nje siljanja,da se izvrše nošnje nošnjom na kada mašin da se ugrozi nošnjom
nošnjom drugim, odnosno nosenje takvim nošnjuštiljnog rada na nar-
ima ,kao je pred krizmu, koja se kada obrdoš u Lasnikku 24.VIII.t.g.
poštrebavao nošenje organizacije, koja je obred krizme izbornicima
na Bajnicima prosvjedi je protiv potrebnih nošnjuštiljnog i izazvao incidente, a ove u
nikoj. Da se ne prisuđe kao napad na vjerski nošnjuštiljnog obreda, a nošnjuštiljnog
nošnjuštiljnog kao drugog nošnjuštiljnog i narodu.Ovo je Ilinac konzervativno na tej nošnjuštiljnog
Kao je obrdu nošnjuštiljnog u Lasnikku i to u kući nošnjuštiljnog Đorđa Pavlica,
na kojima su nošnjuštiljnog i jedi u nošnjuštiljnog Đorđa "Đorđa" Đorđa Pavlica
i Mihajla Ne Đr.Lasnikku Pavlica gdje je po nošnjuštiljnog Đorđa nošnjuštiljnog

[illegible]

[illegible]

[illegible]

I/

I. [illegible] sin Mate i [illegible] rodj. [illegible], [illegible] 4.X. 1924. u Bogodu kotar Bihać, nezaposleni, drželjanin FNRJ, Srbat vlaštan boravi u Bogodu kbr 15, nešćenjen, otac 4 djece bez imovine, neosuđivan, nema u ustaškom ustrojstvu;

II. [illegible] sin Ivana i ane rodj. [illegible] rodj. [illegible] u Bo[illegible] kotar Bihać, [illegible], drželjanin FNRJ, Srbat, vlaštan boravi u Bogodu kbr [illegible], nešćenjen, bez imovine, neosuđivan, nema u ustaškom ustrojstvu;

III. [illegible] sin Ivana i Ane rodj. [illegible] rodj. [illegible] u Bogodu kotar Bihać, nezaposleni, drželjanin FNRJ, Srbat, vlaštan boravi u Bogodu kbr [illegible], nešćenjen, bez imovine, neosuđivan, nema u ustaškom ustrojstvu;

IV. [illegible] sin Ivana i Marije rodj. [illegible] rodjen [illegible] u Bogodu, kotar Bihać, [illegible], drželjanin FNRJ, Srbat vlaštan boravi u Bihaću, nešćenjen, otac 1 djeteta, bez imovine, neosuđivan, nema u ustaškom ustrojstvu;

K r i v i s u

Iako su izvanredni napori i preduzimanja od nadležnih organa na pronalaženju ustaškog a izjavom na ustaškom masovnom zarobljenog naroda pronašli u Bogodu dvoje ustaroga naročito poznatih Ivanka Marka i i pribavila saslušanja da naši ustaše, te nakon provele u Bogodu saslušanje na ustaše zarobl. pukovnika i u sporu Bihać opt.dr Ukmara, te vrši i ustanovljuju svedoci Bihać pri čemu je isti od napomenutih lica i put ubedan mučen u vrst od bijeda je poveda nastupile smrt, čak je vykonjaj Ukmar ustaše pravda lakše prirode po glavi i dranje bolu, koje potvrđuje na ustanovnik saslušanja ranog bolnog:

[illegible] su kao ustaši [illegible] i ubili koje se skrivala i najzatvorene mjesta u ustaši nastiže prema [illegible] koje [illegible] ustaši, čime su počinili krivičnje protiv javnog mira i poretka,

pa se na osnovu gore navedenih podataka i propisa ne donosim u sredstvu mera:

R e š a v a j u

I. Ustaši [illegible] sin [illegible] na jedinstvenu kazna lišenja slobode na prisilnim radovima u trajanju od [illegible] [illegible] godine, te gubitak prav. i građ. prava u trajanju od [illegible] [illegible] godine, nakon izdržane kazne. [illegible] se uračunava pritvor i istražni zatvor od [illegible]. do 2.2.1947.

II. Ustaši [illegible] Dr. [illegible] presjednika [illegible] kazna na kaznu lišenja slobode u trajanju od [illegible] [illegible] godine [illegible] u koju kaznu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 26.8 do 2.X.47. [illegible] da se [illegible] smatrati, da je [illegible], kojeg nad [illegible].

III. Ustaši [illegible] "[illegible]" na kaznu lišenja slobode na prisilnim radovima u trajanju od [illegible] [illegible] u koju kaznu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 26.8. do 2.X.47.

IV. Ustaši [illegible] na kaznu lišenja slobode na prisilnim radovima u trajanju od [illegible] [illegible], u koju kaznu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 26.8. do 2.X.47.

I.Ortakçı Ömer Ersoy na mesto lišenja slobode se priključio radom u trajanju od (5) sedam mjeseci, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.8. do 2.I.47.i

II.Ortakçı Ömer Avşar na mesto lišenja slobode se priključio radom u trajanju od (7) sedam mjeseci, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.VIII.- 3.IX. do 24.II. do 2.X.47.i

III.Ortakçı Şeyh Ömer na mesto lišenja slobode se priključio radom u trajanju od (7) sedam mjeseci, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.8.- 2.X.47.

IV.Ortakçı Osmanoğlu Ziyo na mesto lišenja slobode se priključio radom u trajanju od (5) sedam mjeseci, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.8. do 2.X.47.i

V.Ortakçı Ömer Cevat Şeyh na mesto lišenja slobode se priključio radom u trajanju od (4) četiri mjeseca, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 28.8.- 2.X.47.

I.Ortakçı Sadıkoğlu Sinan na mesto lišenja slobode u trajanju od (3) pet mjeseci, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 6.IX. do 2.X.47.

II.Ortakçı Kalan Ziya na mesto lišenja slobode u trajanju od (3) mjeseca, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 10. IX.- 2.X.47.

III.Ortakçı Şekil Ziya na mesto lišenja slobode u trajanju od (3) tri mjeseca, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.VIII.-2.X.47.

IV.Ortakçı Mustafoğlu Sevgi na mesto lišenja slobode u trajanju od (3) mjeseca: tri, u koje kazne mu se uračunava pritvor i istražni zatvor od 24.8.-3.IX. i od 11.IX. - 2.X.47.

Rukovodi kriv.postupka i istražnog kazne su sve optužene pregledali sa nezadovoljstvom i optuženi su odobravanje plaćanja parničnog troška uračunava krivičnog postupka.

I.Ortakçı Sadıkoğlu Sinan ,upućen kao pod R/Z

OBJAŠNJENJE PO ZAKLJUČKU!

Da bi vjerski sujetne na drugim lišenje neustanovljenja u Islamskim gnosis uvažavanje Dalpfifa ubo nalaze u vrsti, i nemir su takva kijamet potrebe od koji je nastupila smrt, iskla da bi kao ubrzanik gnosis poseban ukinio nasilje prema lišenu.

O B R A Z L O Ž E N J E

Ova je Narod Istre kao i narodi radi narodi nakon borbe na fašizmu i ustanovljenje na Sivos i smrti. Nakon od je u Istri jedna grupa odvoda i Islamskim koji su u svoj borbi stali na stranu okupatora a protiv svog Vlastitog naroda,i Istri je to bio bez jasnog dio nemrednog uvažavanja koji su kontinuiti svoj uvažavanje prilaži i pri platnom religije vrtili

[illegible]

[illegible]

[illegible]

kod naroda, optuženi Ček nastavlja na borbom protiv snaga narodu i to baš onim potmuglim metodama, koje i na vrijeme bacio. On u toku 1946. i 1947. godine vrši agitaciju protiv partizanskog i demokratskog uređenja naše države, koja je uređenje stekao gubitak naših naroda u borbi protiv fašizma i okupatora i to baš, kako je opisano napred u dispozitivu u tački 3. Osim agitacijom on ide toliko daleko, da nastoji onemetati uređivanje politike i privredu zbornu saslje i ometati upućivanje u narod direktnih izbornih glasaca. Činjenice ove agitacije, koje su utvrđene u dispozitivu optužbe, Ček je u potpunosti priznao, a to je još i dobrano olakšalo, pa stoga ih je sud uzeo kao dokazane.

Imajući u vidu veličinu ovoga djela i da je ovakvo djelovanje optuženog Čeka uvijeno i planski zastavnik njegove izdajničke rabote sud ga je kaznio za ovo djelo na kaznom lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od jedne godine i deset mjeseci.

Optuženi Ček ostaje i nadalje na liniji lažnja i nastoji da zamoći State vojnej snazi naše države, našoj J.A. neijeno i slovenačkoj, a priklanjajući se pregnućima vjera na ustaštvo bivše i sadašnje pripadnike J.A. i narodnih vlasti, kao i raznih narodnih organizacija od Kosovra kod Drime. Cilj mu je bio da na taj način stvori nezadovoljstvo protiv naše slovne Armije, da nastoji jaz između Armije i naroda i na taj način oslabi našu Armiju. Optuženi Ček priznao je činjenice „kako su napred u dispozitivu opisane, te kako je svaj sud veći i njegove sakrivanje na vjerske propise proviđeno je i kažnjen, ali bio takvih propisa nije ni bilo.

Za ovo teško djelo sud je imajući u vidu ustrajanje optuženog Čeka na uvijek istoj izdajničkoj liniji kaznio lišenja slobode sa prisilnim radom u trajanju od 3 godine.

Kažnjen uporno i dalje vršeći svoj prijavt i izdajničku ponašanje optuženi Ček vrši organizaciju mešju mešto Kupljenice u Lazišu kotarstvi Ajdovšna profašističko raspoloženje, koje je tamo na cilj da izvrši provođenje pokrštenog slamovrstva njegove Kupe i onemogućenje prilikom vršenja otrada žetve u Lazišu tendiranje na dovoz kaga bi se mogla vršiti sloganjerne i lažne propagande. Da u našoj zemlji ne postoji sloboda vjeroispovijesti i vjerskog djelovanja za katoličku crkvu. Osim toga je i dalje on gomilao incidente u Lazišu dana 24.VIII.1947. g. pri čemu je došlo do tuče i nereda, u kome je vršio lažno vjerskog propisivanja u jedno te isto vrijeme.

Za ovo teško kriminalno djelo, koje je optuženi Ček po naređenju svojih gospodara i međunarodne reakcije, koje su njima i na njihovi slepski organizacija [illegible] u cilju da dade potpirivanja nedjelovanja [illegible] u propagandu protiv naše države, u momentu, kada nedjelovanje reakcije [illegible] vrši opšu ofenzivu protiv naše države i svih mirnodopskih i demokratskih snaga u svijetu, sud je opt. Čeka

[illegible]

[illegible]

[illegible]

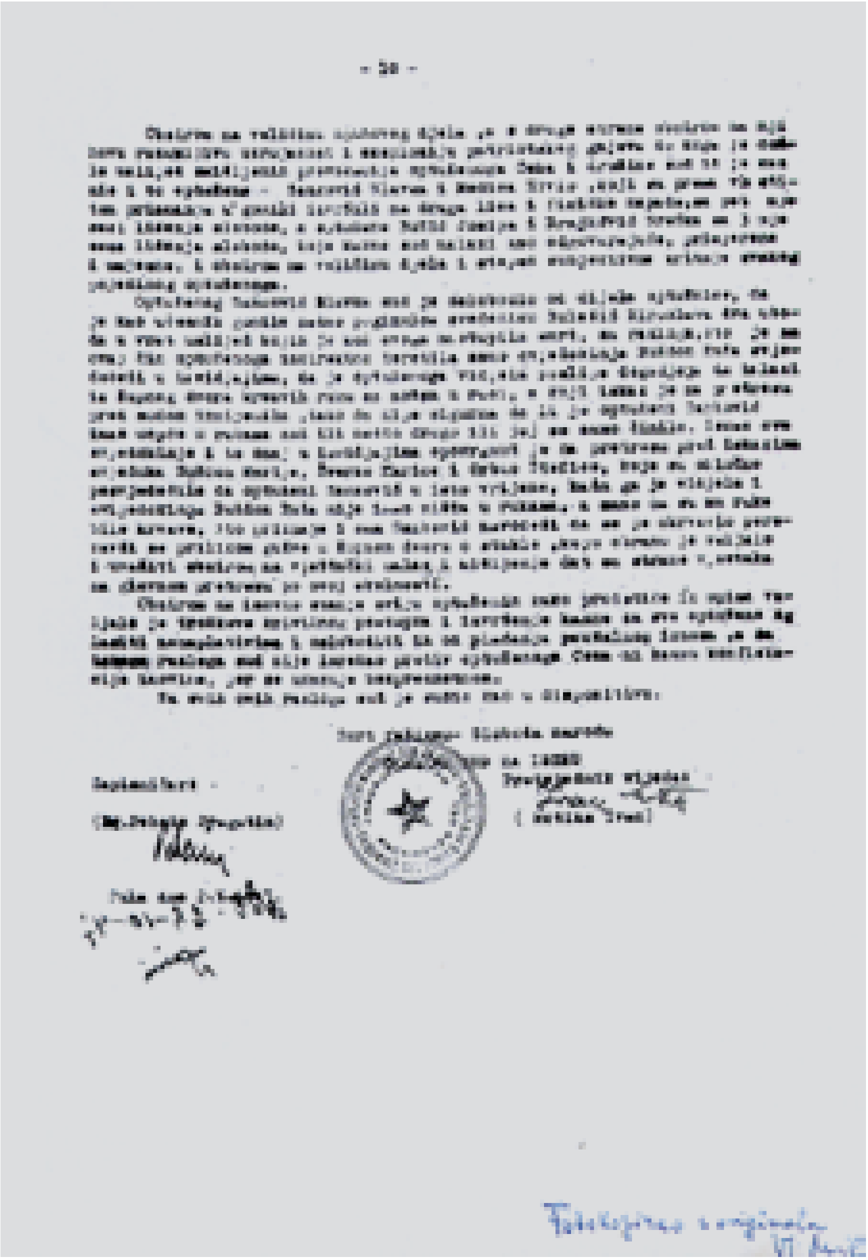

FAKSIMIL NOVINSKOG IZVJEŠTAJA O IZREČENIM PRESUDAMA

Osuda provokatorima incidenta u Lanišću

PAZIN, 2. — (telefonom). Danas je Okružni Narodni sud za Istru donio osuda provokatorima incidenta u Lanišću:

STJEPAN ČEK osuđjen je na 9 godina lišenja slobode s prisilnim radom, na gubitak političkih i gradjanskih prava u vremenu od 2 godine nakon izdržane kazne;

DR. JAKOB UŽMAR na 1 mjesec lišenja slobode;

IVAN GRBAC »Žvanac« na 10 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

JOSIP ŽMAK I JOAKIM GRBAC na 8 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

ANTON GRBAC I PETAR ŽMAK na 7 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

JOSIP KNIZMANŠIĆ na 8 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

IVAN GRBAC »Iviš« na 6 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

SLAVKO SANKOVIĆ I ELVIO MEDICA na 6 mjeseci lišenja slobode s prisilnim radom;

JOSIP BOŽIĆ I SREČKO BRAJKOVIĆ na 3 mjesera lišenja slobode s prisilnim radom.

U kazno se svima uračunava vrijeme provedeno u istražnom zatvoru.

ZATVORENI ANTIFAŠISTI U TRIČANSKOM ZATVORU STRAJKUJU GLADJU

TRST, 2. — ATI javlja: U zatvoru Coroneo u Trstu 12 apelanta, medju kojima i jedan členi Centralnog komiteta Komunističke partije Slobodnog teritorija Trsta, stupili su nažu temedju nedjelje i ponedjeljka u štrajk gladju u znak protesta zbog odnosnog postupka prema zatvorenicima.

Do ovoga ste na nedužno osudeni a ispod ove prvo je velojna i trojica od preko svo nedužnikov.

Riječki list

3. 10. 1947.

PRESLIKE NEKOLIKO STRANICA RUKOPISA "KRVAVA KRIZMA LANIŠĆE 1947." MATETA ŽMAKA-MATEŠIĆA

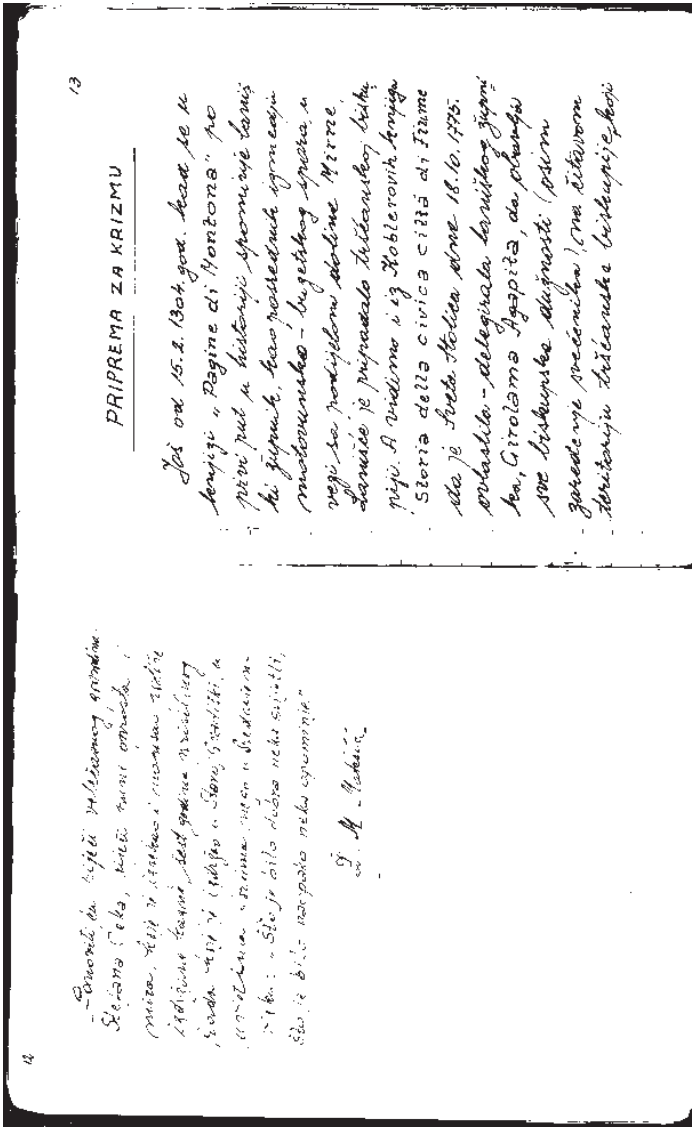

13

PRIPREMA ZA KRIZMU

Još od 15.2.1304.god. kad se u knjizi „Pagine di Montona" po prvi put u historiji spominje Laniški župnik, kao posrednik izmedju motovunskog-bugetskog spora u vezi sa podijelom doline Mirne, Lanišće je pripadalo tršćanskoj biskupiji. A vidimo i iz Koblerovih knjiga Storia della civica città di Fiume da je Sveta Stolica dne 18.10.1775. ovlastila-delegirala laniškog župnika, Girolama Agapita, da obavlja sve biskupske dužnosti (osim zaredenje svećenika), na čitavom teritoriju tršćanske biskupije koji

14

Ponoviti ta pijeći veličanog gromina Stefana Geka, pišeći mene omošla i mira, kaje je štrekao i mamkao rečite izdržane kaque, šest godina nesiđenog, kada kaje je izdržao u Stara Gradiški, u uvidima i zdrima nego u Sudaniem-reka: „Što je bilo dobra neka ovjetli, što je bilo naopako neka opominje"

Ž. M. Matešić

svom prijatelju, mošćeničkom mladomisniku Ranji Peršiću:

«Moli Frane, Višnjega moli Boga,
Za lo lužno rodjeno nam mjesto,
Medu braću da se vrne sloga,
Boga moli - moli - moli često.
A sad brate na koljena niče
Da se moliš i za izdajice.....
Teška molba - jere nema nade
Da Bog za nje milosti imade.»

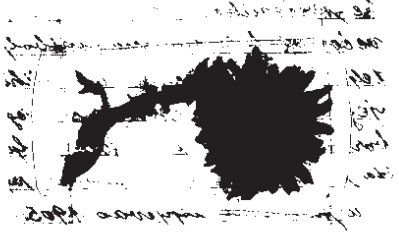

Moli krizanjem iz Bulešićevog groba u Savičenti

Miroslav Bulešić
na završetku bogoslovije

Delle campagne di Sanvincenti era qual caro sacerdote, ventisettenne, don Miro Bulesic, chiamato ad assistere mons. Giacomo Ukmar nella cresima, trucidato dai titini in odio alla fede accanto alla chiesa di Lanischie il 24 agosto 1947. Gli altri due ecclesiastici miracolosamente si salvarono. La verità bisogna ben dirla.

kojem je vladala potpuna tišina. Izgledali su kao oni rimski vojnici kod groba Kristova, a okraženi su bili samo prezirom. Da im je zatrebala i čaša hladne vode nebi je dobili nego pod strahom. Niti malo djete im to ne bi bilo pružilo, jer je i ono smatralo njih krivce za ubojstvo.

U tinelu na podu je ležalo izmrevareno tijelo svećenika Bulešića. Stare su daske poda upijale njegovu nedužnu mučeničku krv i slušale zadnje kucaje njegovog mladog i dobrog srca, a Nebo je primalo njegovu bijelu dušu sa palmom u pratnji Anđela ~~ma~~ i slavom.

Cek je izašao iz svojeg protuvoljnog

zaklona i u polutami obilazio prostorije tražeći svoje subrate. Najprije je naišao na mrtvog Bulešića a gore na podu u lokvi krvi, pod ostatke krevete, našao je teško ranjenog Ukmara, kome je pružio prvu pomoć, zaustavivši mu izljev krvi. Zavio ga je u plahte jer ga je našao na pola svučenog.

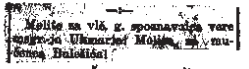

Molite za vlč. g. spoznavalca vere mogr. Ukmara! Molite za mučenca Bulešića!

U FAROŽU LEŽI MUČENIK

Bilo je prošlo jedanaest sati kada su se zlačinci vraćali svojim nesretnim kućama. Njihovo pjevanje i galama bila je strašna, ni malo

„Bog, gospođin". Kamioncim je za čas krenuo i svi su ponavljali riječi djevojčice i mahali rukama, dok je vozilo nestalo iza ugla Palače.

Tim njegovim odlaskom Lanišćani ostali su tužniji nego ikada, kao stado bez pastira, zapušteni i osamljeni. Pred vojčali su Lanišćani da je taj odlazak bez povratka medu nama. Takoje i bilo. Vozili su ga kao zarobljenika, dale ko i dugo od nas.

A mi od onda, pa do dan danas, kao da je palo na taj kraj prokletstvo, počeli smo se seliti, odlaziti u svijet, zapuštati stara ognjišta, napuštati rodne kuće i stari dom. „Udariti ću pastira i razbježati će se ovce - stado"

Doktor Argenzieri je samo ustanovio smrt poručnika Bulešića i povezao teške rane Ukmaru. Tada je komisija napustila zgradu. A milicijoneri su ponovo stražarili kada su pozatvarali sva vrata i prozore.

„..... i zapečatiše kamen".

MUČENIK

Na večer, po Zdravomariji vraćao sam se kući od svoje rodbine. Iza Markove hiše sreo sam dva civila, koji, bez do. me pozdrave, (valjda nisu znali ni bili odgajani, osim

kucati od straha.
Nakon dosta nateganja i prepiranja ročki im je doktor rekao, (oko se ja dobro sjećam) ove riječi: „La legge d'Esculapio mi vincola alla verità, e nient'altro che alla verità".
Možda i nije to bila njihova volja ali nastojali su da ga pridobe, dok im je on rekao da on to nikada neće potpisati, već ako od toga ne odustanu da će momentalno napustiti posao i otići. Na kraju pristali su na njegovo. Prve su spiskove - zapise spalili u štednjalom kuhinje župnog stana gdje su taj posao obavljali, pod jakim električnim svijetlom i počeli pisati sve na novo.
U novi zapisnik stavili su da su

oba uboda bila smrtonosna.
Kod sicinanja glave ustanovili su i metnuli u zapisnik da je bio čovjek bistra raguma i nadnaravne inteligencije. U želucu - kako su naveli - pronašli su mu samo šalicu kave.

(Sve ovo ispričao mi je sam doktor Argentieri, kod kojeg sam se kasnije liječio. Ako mi je govorio istinu, a u to ne sumnjam, i ja pišem istinu.)

Evo relikvije mučenika

Komadići okrvavljenog koleta i komadić okrvavljene košulje pokojnog svećenika, našeg mučenika, Miroslava Bulešića

se na žalost preselili iz tog svijeta tragičnom smrću.

A mama živimo, također, neka svima oprosti i neka nam Duh Sveti razvijetli pamet i razum.

Zapamtimo najjednostavnije riječi Dantеove Božanske Komedije: « Uomini siate e non pecore matte ».

A mi svi koji smo zbog Berma trpjeli duševno ili tjelesno, sjetimo se da je i Kristu u najtežim časovima muke rekao: « Oprosti im Bože, jer ne znaju što čine ».

Kršćanska nam je dužnost da svima otvorimo naša srca. Ne zatvarajmo ih poluzatvorene kao što su se apostoli zatvarali od straha poslije Učiteljeve smrti. Želimo da nam svima Učitelj pravde

mira i ljubavi kaže: « Mir vama! »

I na terapiji, svi bez razlike i svaki zasebno ponizno kažimo: « Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam ».

Amen!

Žmak Mate - Matešić

Rijeka - Sušak, 24. 8. 1969.

U kasnoj noći po selu trči ozna,
I ako nikoga od naših ne pozna.
Iz kuće ih odvodi i zove po imenu,
Guraju ih kao da su oni krivi svemu.
Grde ih, zvijerski s njima postupaju.
Šakama po obrazu ih lupaju,
Kamion natrpaju s njima,
Strah i teror vladaju sada svima.
Odvedu ih u tamnicu i zatvore,
Protiv njih lažni svijedoci govore.
Otsude ih krivo i nemilo,
Kako u povjesti našoj nikada nije bilo.

- . o . -

Žmak Mate-Materšić
U Lariišće 12.10.1947.

Kazalo

PREDGOVOR	Stranica 1
PRIPREMA ZA KRIZMU	" 13
NEDJELJA 24.8.1947. - BEROM	" 46
HRABRI STARAC	" 66
POVLAČENJA NAPADAČA	" 77
NAPAD NA ŽUPNI STAN	" 91
U FAROŽU LEŽI MUČENIK	" 105
ŠTO BI REKLI VELIKANI DA SE VRATE	" 110
NAPADNUT SLUMSKI KAPELAN	" 115
KOMISIJA	" 118
MUČENIK	" 123
NOĆ I HAPŠENJE	" 148
AUTOPSIA	" 153
JANJE SA CRVENOM MAŠNOM	" 156
DRUGI DAN	" 160

FAKSIMIL PISMA ZVANE ČRNJE UPUĆENOG 30. 9. 1990. KAO ODGOVOR NA PISMO KOJE MU JE UPUTIO AUTOR OVE KNJIGE

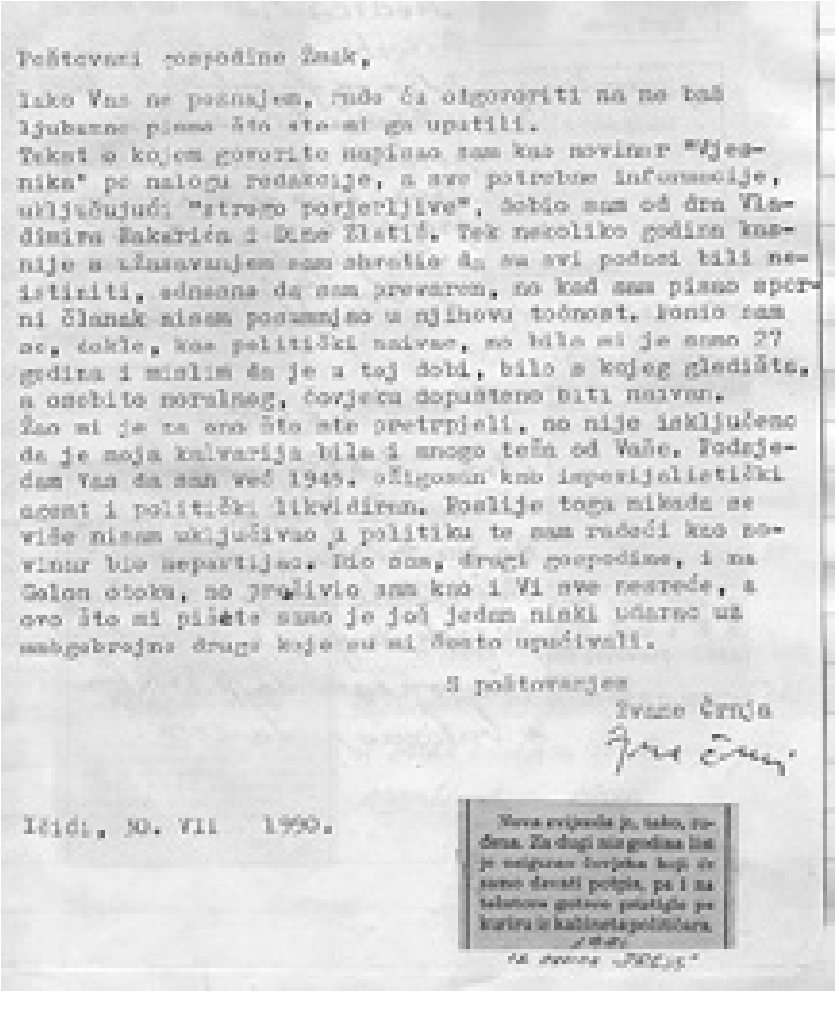

Poštovani gospodine Žmak,

Iako Vas ne poznajem, rado ću odgovoriti na me baš ljubazno pismo što ste mi ga uputili.
Tekst o kojem govorite napisao sam kao novinar "Vjesnika" po nalogu redakcije, a sve potrebne informacije, uključujući "strogo povjerljive", dobio sam od dra Vladimira Bakarića i Dine Zlatić. Tek nekoliko godina kasnije s užasavanjem sam shvatio da su svi podaci bili neistiniti, odnosno da sam prevaren, no kad sam pisao sporni članak nisam posumnjao u njihovu točnost. Ponio sam se, dakle, kao politički naivac, no bilo mi je samo 27 godina i mislim da je u toj dobi, bilo s kojeg gledišta, a osobito moralnog, čovjeku dopušteno biti naivan.
Žao mi je za ono što ste pretrpjeli, no nije isključeno da je moja kalvarija bila i mnogo teža od Vaše. Podsjedam Vas da sam već 1945. ožigosan kao imperijalistički agent i politički likvidiran. Poslije toga nikada se više nisam uključivao u politiku te sam radeći kao novinar bio nepartijac. Bio sam, drugi gospodine, i na Golom otoku, no preživio sam kao i Vi sve nesreće, a ovo što mi pišete samo je još jedan niski udarac uz mnogobrojne druge koje su mi često upućivali.

S poštovanjem
Zvane Črnja

Ičići, 30. VII 1990.

Nova svijenda je, tako, rođena. Za drugi niz godina list je neigarao čovjeka koji će samo davati potpis, pa i na tekstove gotovo pristigle pa kuriru iz kabineta političara.

Iz dnevne „Press"

FAKSIMIL POPISA KRIZMANIKA
24. KOLOVOZA 1947.

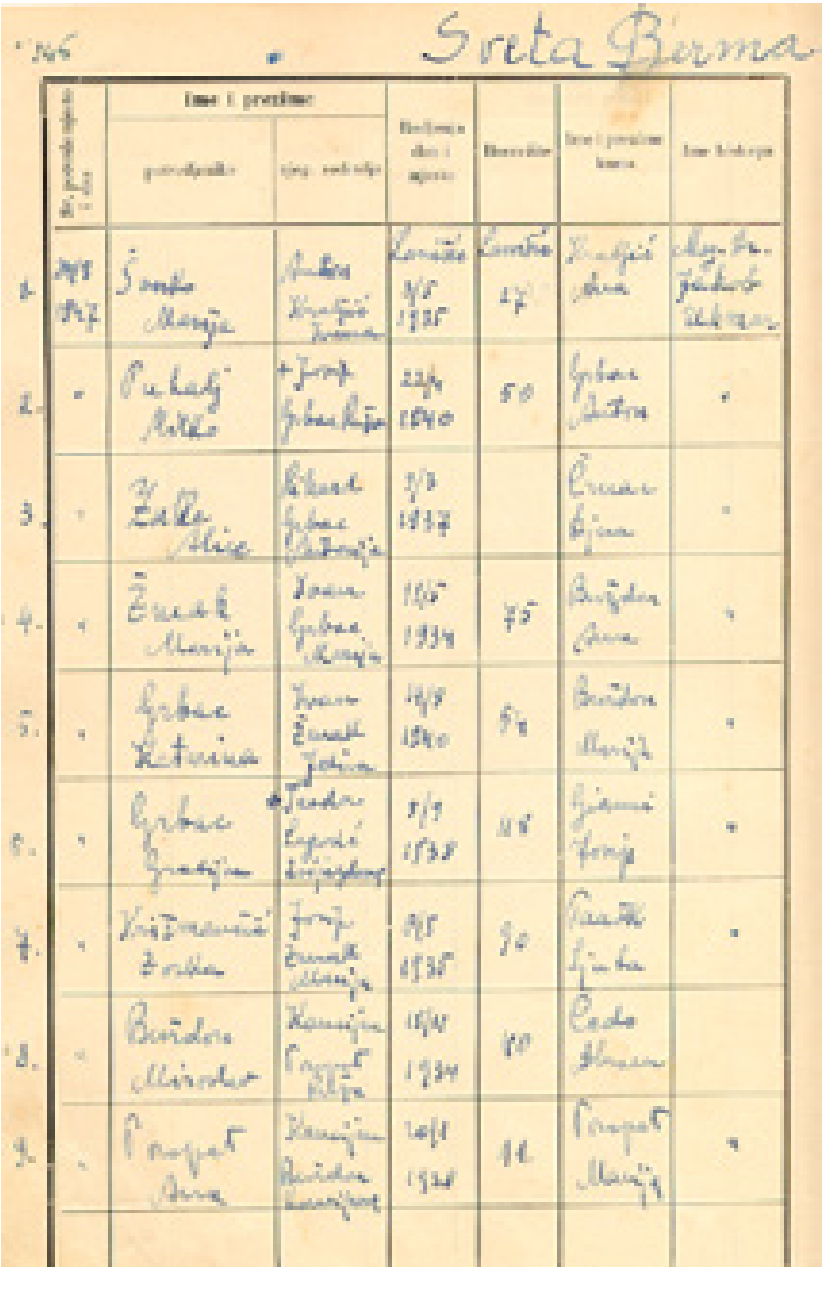

Sveta Birma

Ime i prezime: prezimenje	Ime i prezime: ujeg. rodenje	Rodenja dan i ujeste	Rodenje	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
Šenko Marija	Anton Kraljić Ivana	Lovišće 3/5 1935	Lovišće 27	Kraljić Ana	Msgr. Dr. Jakob Ukmar
Puhalj Milko	+ Josip Grbac Ruža	22/4 1940	50	Grbac Anton	"
Žalka Alice	Rikard Grbac Antonija	3/3 1937		Čmar Bjana	"
Žnidk Marija	Ivan Grbac Marija	15/5 1934	75	Burdon Ana	"
Grbac Katarina	Ivan Žnidk Jelina	14/8 1940	54	Burdon Marija	"
Grbac Gratijan	+ Teodor Legović Svijazdana	5/9 1938	118	Gjanić Josip	"
Križmanić Zorka	Josip Žnidk Marija	8/5 1935	90	Paatk Ljuba	"
Burdon Mirodav	Kanzijan Pompet Ruža	15/11 1934	80	Cedo Ilmen	
Pompet Ana	Kanzijan Burdon Kanzijana	20/1 1938	11	Pompet Marija	"

24. VIII. 1947 – Laniště 246.

Sv. potvrdenja mjesto i dan	Ime i prezime potvrdjenika	Ime i prezime sjeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Bezavšte	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
24/8 1947	Grbac Katarina	Josip Poropat Kat.	29/6 1936	29	Krizmanić Milka	Mag. Ks. Fulan Ukmar	10.
"	Grbac Anatola	Josip Poropat Kat.	24/6 1938	29	Krizmanić Zora	"	11.
"	Cenis Ana	Matej Šuvak Marija	25/1 1940	60	Jurišević Marija	"	12.
"	Grbac Ana	Josip Poropat Kat.	4/6 1935	29	Krizmanić Milka	"	13.
"	Grbac Mira	Josip Poropat Kat.	28/5 1940	29	Krizmanić Zora	"	14.
"	Šuvak Ana	Stjepan Šuvak Marija	3/8 1940	103	Grbac Marija	"	15.
"	Poropat Petrina	Augustin Šuvak Ana	1/8 1930	79.	Grbac Ana	"	16.
"	Grbac Cecilija	Ivan Grbac Ana	18/9 1939	24	Šuvak Cecilija	"	17.
"	Šajina Marija	Josip Šuvak Marija	11/10 1935	14.	Grbac Marija	"	18.

247. Lavišće - 1947

	Ne potrebno upisati	Ime i prezime: potvrđenika	Ime i prezime: njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Bavarište	Ime i prezime kumu	Ime biskupa
19.	23/8 1947	Pubalj Marija	Jakob Šverko Ana	13/1 1935	49	Šverko Ana	Msg. Dr. Jakob Ukmar
20.	"	Grbac Marija	Ivan Sofina Ana	2/3 1940	86	Šverko Ana	"
21.	"	Pubalj Dana	Josip Grbac Kuža	13/10 1937	50	Grbac Kata	"
22.	"	Pubalj Milka	Josip Poropat Hrizelet	7/5 1939	41	Grbac Kata	"
23.	"	Žmak Petar-Ivan	Petar Grbac Ana	8/7 1938	61	Rajković Djelodar	"
24.	"	Pubalj Marija	Josip Grbac Kuža	23/4 1940	50	Grbac Anton	"
25.	"	Šverko Josip	Ivan Šverko Ana	24/4 1935	108	Šošić Matej	"
26.	"	Pubalj Anton	Ivan Grbac Antonija	7/7 1934	41	Šverko Ivan	"
27.	"	Poropat Anton	Matej Šopranović Ana	14/7 1935	38	Grbac Josip (zam. Ž. Žmak)	"

Lovišće - 1937. -

Dn. potvrde ujeste i dne	Ime i prezime: potvrđenika	Ime i prezime: ujeg. roditelja	Rodjenja dne i mjesto	Horoslite	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
29/8 1937	Pubalj Ivan	Ivan Gebar Antonija	1/6 1936	41	Žurko Ivan	Msg. Dr. Jakob Ukmar	28.
"	Gebar Ivan	+ Anton Gebar Ivana	13/10 1936	65	Gebar Josip	"	29.
"	Žurko Marijo	Josip Poropat Felicija	30/7 1935	59	Žurak Anton	"	30.
"	Poropat Silvio	Drago Pubalj Milka	29/1 1937	19.	Žurak Anton	"	31.
"	Gebar Anton	+ Jakob Gebar Ivanica	17/1 1934	74	Gebar Anton	"	32.
"	Gebar Dario	Kamijan Gebar Kristijana	13/10 1937	63	Žurak Mate	"	33.
"	Gebar Petar	Ivan Gebar Ana	26/10 1940	98	Žurko Gregor	"	34.
"	Pubalj Gregor	Josip Žurak Antonija	19/2 1940		Žurko Albert	"	35
"	Brodon Ivan	Ivan Poropat Marija	29/12 1938	33	Poropat Drago	"	36.

Lamišić - 1947. -

	Dnevni broj	Ime i prezime: pocenjenika	Ime i prezime: ojca, roditelja	Rodjenja dan i ujezda	Horovica	Ime i prezime kuma	Ime bidnja
37.	29/8 1947	Gebac Josip	Ljubomir Gebac Katarina	8/12 1936	67.	Brodan Matej	Mag. Št. Jakob Marcin
38.	"	Puhalj Ana	Josip Gebac Ruža	8/1 1935	50	Klarić Anton	"
39.	"	Gebac Milka	Jakob Šverko Ana	8/12 1938	8	Ernak Ana	"
40.	"	Lošić Ivan	Anton Gebac Ana	8/11 1935	39	Gebac Josip	"
41.	"	Gebac Ivan	Ivanić Sofija Katarina	9/4 1938	15	Brodan Ivan	"
42.	"	Gebac Ana	Ivan Gebac Marija	24/11 1940	74	Kovač Ana	"
43.	"	Gebac Marija	Ciril Puhalj Kat.	27/8 1935	109	Gebac Cecilija	"
44.	"	Mujan Vinka	Milan Čavala Marta	8/11 1935	99	Brodan Julia	"
45.	"	Puhalj Alma	Jakob Šverko Ana	24/12 1938	49	Gebac Cecilija	"

Lanišče - 1947 -

Br. pokrovnice upisane u knjigu	Ime i prezime: pokrovljenika	Ime i prezime: njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Rimovnica	Ime i prezime kuma	Ime kolonje	
24/3 1947	Poropat Silvic	Josip Žunak Marta	11/3 1935	100	Pakalj Antonija	Mag. Sv. Jakob Ukmar	46.
"	Poropat Ana	Mihael Žuida Ruža	21/12 1939	36	Gavrada Ana	"	47.
"	Poropat Marija	Mihael Žuida Ruža	28/2 1934	35	Žunak Petrina	"	48.
"	Poropat Zita	Rok Žunak Ana	14/2 1937	17	Gebac Marija	"	49.
"	Gebac Ana	Franjo Šuiko Ana	21/1 1937	92	Gebac Ana	"	50.
"	Poropat Ana	+ Anton Poropat Ruža	8/12 1938	114	Gebac Ana	"	51.
"	Žunak Ivan	Jakob Žunak Marija	18/1 1937	76	Poropat Ivan	"	52.
"	Gebac Ivan	Jakob Žunak Katar.	22/2 1940	72	Gebac Ivan	"	53.
"	Ivančić Anton	+ Ivan Ivančić Ruža	8/11 1937	85	Gebac Ivan	"	54.

Lanišć - 1947

Nr. pretiska ugovora i dug	Ime i prezime potvrdjenika	Ime i prezime sjeg. vodičije	Rodjenja dan i mjesto	Rimovište	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
55. 24/8 1947	Gebac Marija	Ivan Žunak Jelina	4/10 1935	64	Šajina Marija	Msgr. Dr. Jakob Ukrar
56. "	Gebac Ana	Rikard Gebac Marija	10/11 1938	34	Gebac Marija	"
57. "	Gebac Ana	Anton Gebac Ivanka	28/10 1932	55	Gebac Marija	"
58. "	Gebac Marija	+ Jakob Mavrović Ana	4/11 1938		Šunko Marija	"
59. "	Gebac Ana	+ Ivan Gebac Ana	14/4 1938	63.	Poropat Marija	"
60. "	Baroga Marija	Ivan Hraljić Jelina	29/10 1932	104	Poropat Marija	"
61. "	Poropat Josip	+ Anton Gebac Franjo	15/4 1935		Bernabić Rudolf.	"
62. "	Spricotti Josip	Franjo Žunak Jelina	24/2 1935	113	Gebac Petar	"
63. "	Žmak Ana	Valentin Mavrović Jelina	12/3 1935		Medica Ana	"

Lanišć -1547.-

Dr. [illegible]	Ime i prezime: potrebljenika	Ime i prezime: njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Hrvatske	Ime i prezime kuma	Ime kolupa	
24/8 1947	Kencijanić Ida	Franjo Gebac Ana	7/5 1935	15.	Pavelić Ana	Mag. Dr. Jakob Ukmar	54.
"	Buždan Marija	Blaž Žunek Fotka	10/3 1840	92.	Buždan Ana	"	55.
"	Pospat Petra	Kencijan Klarić Ana	3/5 1934	28	Buždan Ana	"	56.
"	Ivanić Marija	+ Ivan Šunko Anža	28/7 1834	65	Buždan Ana	"	57.
"	Gebac Petra	+ Petar Šunko Antonija	24/4 1837	80	Buždan Zaka	"	58.
"	Gebac Ana	+ Jakob Gebac Franca	7/8 1836	74	Lović Kat.	"	59.
"	Pospat Katarina	Gregor Žunek Ana	12/5 1837	83	Gebac Ivana	"	70.
"	Žunek Cecilija	Petar Gebac Ana	3/12 1840	61	Gebac Marija	"	71
"	Buždan Vida	Nikolai Vukelj Ana	Kopernica 1835	107.	Pilić Lina	"	72.

Lanišće – 1947

	Dan i godina	Ime i prezime: prezime	Ime i prezime: ujeg. rodbinja	Rodjenja dan i sjeme	Mesarište	Ime i prezime kuma	Ime bidnje
73.	21/5 1947	Poropat Marija	Rok Žunak Ana	4/8 1938	17	Gebac Marija	Mag. Dr. Jakob Ukmar
74.	"	Žunak Marija	Ivan Klarić Marija	4/4 1931		Zapanić Darija	"
75.	"	Pubalj Marija	Ivan Žunak Ant.	12/3 1938		Pubalj Danica	"
76.	"	Gebac Marija	Ivan Žunak Ivanić	10/8 1938	37	Šuvak Marija	"
77.	"	Žunak Cecilija	Jakob Žunak Marija	17/4 1935	36	Šuvak Petrina	"
78.	"	Buždan Cecilija	Kamijan Poropat Ruža	30/10 1936	40	Poropat Ana	"
79.	"	Poropat Marija	Kamijan Klarić Ana	10/2 1935	21	Pubalj Marija	"
80.	"	Žulle Alma	Rikret Gebac Antonija	6/5 1934		Gebac Alda	"
81.	"	Poropat Ana	Kamijan Klarić Ana	24/5 1930	21	Pubalj Milka	"

Lenišćina

Ljubljana	Ime i prezime: potvrdjenika	Ime i prezime: njeg. voditelja	Vodjenja dan i mjesto	Horas dar	Ime i prezime kume	Ime biskupa	
24/8 1937	Prosper Mitka	Franjan Klarić Ana	1910 1940	21	Pulhaj Mitka	Msgr. Dr. Jakob Ukmar	82.
"	Žunak Elvira	Jakob Žunak Ant.	9/8 1937	25	Njuć Damira	"	83.
"	Gebac Mate	Jakob Žunak Julia	23/2 1934	8	Gebac Josip	"	84.
"	Žunak Ivan	Ivan Gebac Marija	7/3 1939	25	Bradar Matej	"	85.
"	Gebac Josip	Josefina Lajpne Ant.	17/1 1940	76	Gebac Josip	"	86.
"	Žunak Matej	Josip Gebac Ant.	14/2 1934	32	Gebac Antar	"	87.
"	Žunak Josip	Josip Gebac Ant.	14/2 1934	32	Vitko Vitko	"	88.
"	Žunak Alto	Jakob Žunak Ant.	30/8 1939	25	Spirati Franjo	"	89.
"	Spirati Ljubo	Franjo Žunak Marija	13/3 1940	113	Gebac Petar	"	90.

Lausić - 1937.-

	[illegible]	Ime i prezime: prezimjenika	Ime i prezime: ojca, reditelja	Redjenja dan i zajmne	Brojeviko	Ime i prezime kumu	Ime i zvanje
91.	24/8 1937	Šverko Anton	Ivan Šverko Ana	1/1 1938	108.	Žmak Mirosla	Mag. dr. Jakob Hlavac
92.	"	Kanonjanić Marijan	Franjo Gabac Ana	18/7 1938	15.	Žmak Mira	"
93.	"	Gabac Josip	Kanjan Gabac Kanjana	5/10 1938	63	Šverko Ant.	"
94.	"	Gabac Ana	Ivan Žmak Julia	10/1 1938	64	Žmak Ruža	"
95.	"	Sošić Ana	Anton Gabac Ana	18/7 1938	38	Kinkela Ljuba	"
96.	"	Sošić Marija	Anton Gabac Ana	20/11 1937	38	Kinkela Ljuba	"
97.	"	Buždon Marija	Vjekoslav Pukalj Ana	18/7 1938	107.	Zapanić Felia	"
98.	"	Gabac Marija	+ Anton Gabac Ivana	11/8 1938	65.	Gabac Marija	"
99.	"	Pukalj Marija	+ Josip Gabac Ana	8/1 1935	50	Žmak Ana	"

Lemiše 1947.

Dn. potvrdenjaca i dn.	Ime i prezime: pozvedjenika	Ime i prezime: sjep. vodnija	Rodjenja dan i mjesto	Starosta	Ime i prezime kume	Ime biskupa	
24/8 1947	Gorandelli Zefirino	+ Domenico Gabar Marija	16/6 1939	31	Sošić Antun	Mag. Dr. Fakhr Ukmar	100.
"	Šverko Marijan	Petar Gabar Ana	13/3 1938		Propat Mitka	"	101.
"	Gabar Ana	Josip Propat Teresija	11/1 1933	43	Morari Ana	"	102.
"	Gabar Marija	Josip Propat Teresija	4/12 1934	48	Prehalj Marija	"	103.
"	Propat Mira	Šimun Bičić Julija	3/12 1935	17.	Propat Antuda	"	104. ?
"	Šajina Ana	+ Josip Šuško Marija	21/6 1935	14	Gabar Ivana	"	105.
"	Propat Elide	Šimun Bičić Julija	15/3 1938	14.	Bužder Albina	"	106. ?
"	Gabar Bartoja	Teodor Legović Dvojestane	11/2 1940	31	Legović Ana	"	107.
"	Gabar Ana	Ivan Gabar Ana	17/3 1934	39	Pilja Marija	"	108.

Sanstře 1947.

	Ime i prezime						
	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
109	24/8 1937	Poropat Ivan	Josip Žmak Marta	13/2 1935	100	Poropat Ivan	Mg. Dr. Jakob Ukmar
110	"	Puhalj Josip	Jakob Šverko Ana	3/3 1933	49	Šverko Stjepan	"
111	"	Baroga Petar	Ivan Kratjić Jelica	24/6 1934	104	Kratjić Josip	"
112	"	Poropat Anatela	Kamijan Antić Marija	20/11 1935	103	Puhalj Ana	"
113	"	Grbac Antela	Jakob Šverko Ana	5/2 1937	8	Puhalj Ana	"
114	"	Puhalj Katarina	Ivan Grbac Antica	5/2 1935	41	Žabić Albina	"
115	"	Brižolon Josip	Ivan Poropat Marija	10/2 1935	33	Žmak Matej	"
116	"	Spinotti Dino	Spinotti Ana	14/9 1935	88	Žmak Matej	"
117	"	Grbac Aleksandra	Ciril Puhalj Katar.	7/10 1935		Grbac Ivan	"

Lausitz 1947 – Podgorje

Br. pokrajnje ujezdne i ćim	Ime i prezime: prezime i ime	Ime i prezime: ujeg. nadimja	Rodjenja dan i ujezdne	Domovina	Ime i prezime kuma	Ime kolempa	
29/8 1942	Gabac Ivan	Pirik Pukalj Katarina	21/12 1940		Pukalj Ivan	Mag. Dr. Jakob Katarina	118.
"	Gabac Marijan	Ivan Sajina Ana	20/10 1935	86	Baroga Josip	"	119.
"	Gabac Petar	Anton Gabac Urbala	19/6 1939	55.	Pukalj Jakob	"	120.
"	Gabac Rikard	Rikard Gabac Marija	28/12 1935	34	Gabac Josip	"	121.
"	Gabac Ivan	Ivan Gabac Ana	19/8 1935		Ernak Matej	"	122.
"	Gabac Josip	Jakob Ernak Katarina	19/3 1937	72	Krizmanić Petar	"	123.
"	Pavpet Marijan	Drago Pukalj Lenija	1/4 1935	15	Krizmanić Petar	"	124.
"	Klarić Katarina	Matej Mejak Lenija	20/11 1934	Podgorje 52.	Kraljić Katarina	"	125
"	Klarić Ana	Matej Mejak Lenija	2/3 1937	Podgorje 52	Kraljić Katarina	"	126
	Ernak Josip	Ivan Gabac [illegible]	[illegible]	[illegible]	Ernak [illegible]	"	[illegible]

Podgorie 1947

	Dn. potvrdenia zajetia	Ime i prezime potvrdjenika	Ime i prezime njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Domovina	Ime i prezime kome	Ime bolnice
127	24/8 1947	Penko Stjepan	Josip Mejak Ana	20/8 1939	47	Kratović Jakob	Mag. Sd. Ukmar Jakov
128	"	Klarić Josip	Josip Šverko Roža	30/10 1938	39	Kratović Antun	"
129	"	Kratović Jakov	Jakov Šverko Roža	18/11 1935	20	Erjavec Franjo	"
130	"	Mejak Jakov	Toma Šverko Ana	1/2 1934	34	Kratović Ivan	"
131	"	Kratović Hermenegilja	Jakov Šverko Roža	18/11 1932	20	Šverko Ana	"
132	"	Kratović Marija	Jakov Šverko Roža	24/8 1934	20	Šverko Ana	"
133	"	Šverko Danica	+ Antun Kratović Jelena	24/8 1934	35	Kratović Agnes	"
134	"	Penko Olga	Josip Mejak Ana	19/5 1938	47	Šverko Elvira	"
135	"	Mejak Ana	Toma Šverko Ana	24/8 1938	34	Kranjec Josipa	"

Podgorić 1947

Dr. [illegible]	Ime i prezime: potvrdjenika	Ime i prezime: njeg. vrstnika	Podjeljen dan i ujeste	Bavaršte	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
5 24/8 1947	Mijak Marija	Ivan Klarić Ruža	4/10 1934	5	Vratović Ana	i Ivan	136
"	Mijak Ana	Ivan Klarić Ruža	7/6 1939	5	Vratović Ana	"	137
"	Klarić Ana	Josip Šverko Ruža	9/12 1935	39	Mijak Marija	"	138
"	Šverko Elizabeta	Josip Klarić Ruža	10/5 1939	1	Baroga Ana	"	139
"	Šverko Aldo	Ivan Jakov Melita Zorka	27/9 1937	65	Gubac Josip	"	140
"	Mijak Marija	Ivan Klarić Ruža	20/12 1935	5	Pavlo Josip	"	141
"	Šverko Anton	Ivan Pavlo Marija	14/10 1938	33	Vratović Ivan	"	142
"	Kraljić Albert	Joakim Kraljić Agnija	4/2 1937	53	Vratović Josip	"	143
"	Vratović Valerija	Ivan Kraljić Marija	2/5 1937	13	Šverko Ana	"	144

Podgorie 1942

Str. [illegible]	Ime i prezime: pretendjentko	Ime i prezime: ujeg. roditelja	Rodjenja dan i sajeto	Rovarilo	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
145	24/8 1943	Šverko Milka	+ Antun Kuljić Ivana	24/8 1934	35	Vratović Marija	Mag. de Jakov Ukmar
146	"	Mekica Ada	Jakov Šverko Marija	2/2 1936	27	Šverko Julia	"
147	"	Čmar Marija	Ivan Mejak Ana	30/10 1938	15	Čmar Ivana	"
148	"	Medica Marija	Ivan Šverko Julia	20/11 1938	31	Šverko Marija	"
149	"	Vratović Zora	+ Ivan Kuljić Marija	1/2 1934	13	Šverko Ana	"
150	"	Mejak Matej	+ Andrija Mejak Ana	20/2 1936	2	Šverko Antun	"
151	"	Mejak Marija	+ Andrij Mejak Ana	8/5 1934	2	Šverko Ranjo	"
152	"	Mejak Marija	Ivan Mejak Ana	18/5 1938	14	Čmar Milka	"
153	"	Mejak Ana	Ivan Mejak Ana	18/1 1937	14	Čmar Milka	"

Podgorie 1927.

Br. pozitivnih ...	Ime i prezime: prezdjenke	Ime i prezime: sjag. reditelja	Redjenje dan i mjesto	Domaćice	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
20/8 1927	Mejak Milka	Andrej Mejak Ana	28/2 1840	2	Šverko Ruža	ikona	154
"	Mejak Matej	Ivan Mejak Ana	18/1 1940	14	Medina Benjamin	ikona	155
"	Mejak Josip	Ivan Mejak Ana	7/2 1935	14	Medina Benjamin	"	156
"	Šverko Marija	Josip Marić Ruža	28/1 1917	25	Šverko Marija	"	157
"	Šverko Antun	Ivan Šverko Marija	3/8 1934	33	Marić Josip	"	158
"	Žiracko Bako	Ivan Šverko Marija	6/2 1933	22	Vratović Gyga	"	159
"	Medina Marijan	Bok Šverko Andela	3/1 1933	23	Vratović Gyga	"	160
"	Medina Ana	Antun Medina Ruža	23/1 1940	51	Mejak Ana	"	161a
"	Šverko Jakov	Ivan Marija Ivanko	20/11 1936	35	Vratović Ivan	"	161b

Raijavas 1947

	Ime i prezime: prezimenje	Ime i prezime: ujeg. rodbinje	Rodjenje dan i mjesto	Bavitite	Ime i prezime kuma	Ime bidnjeg
152.	24/8 1947 Čerin Ana	Antun Bruno Marija	Raijavas 28/9 1936	24	Čerin Ana	Rep. A. Ilicar Zlatko
153.	" Ernac Antela	Ivan Antun Marija	2/2 1935	73	Ernac Antela	"
154.	" Ernac Čerin Milana	Mikhail Ernac Jelina	18/12 1934	36	Ernac Marija	"
155.	" Ernac Mama	Ivan Medina Marija	21/9 1939	88	Ernac Marija	"
156.	" Klobas Nosenka	Ivan Bošić Marija	17/2 1934	74	Bošić Marija	"
157.	" Klobas Livia	Ivan Ernac Milka	28/3 1935	35	Lučnjak Milka	"
158.	" Bošić Milka	Matej Ernac Katarina	11/2 1935		Ernac Ljubica	"
159.	" Klobas Antea	Mikhail Ernac Marija	25/4 1934	17	Bošić Ivan	"
160.	" Čerin Kristina	Alojzije Štrukelj Marija	20/2 1940		Medina Marija	"

Raćjanos 1947

Dn. pretvoje mjesto i čim	Ime i prezime: potvrdjenike	Ime i prezime: ujeg. voditeljа	Mjesto i dan i mjesto	Domaći ilir	Ime i prezime k čim	Ime biskupa	
19/8 1947	Grbac Renato	Marijan Medina Ana	28/4 1937		Klobas Valerija	Msg. Dr. Jakov Ukmar	171
"	Klobas Marijan	Mihovil Ernac Marija	7/1 1939	7	Bašić Ivan	"	172.
"	Corin Vilma	Antun Bevidan Marija	8/3 1934		Mazarda Anatola	"	173.
"	Corin Elvira	Alojzije Ernac Marija	13/10 1934		Medin Pavla	"	174.
"	Corin Marija	Antun Bevidan Marija	23/6 1936	24	Corin Ana	"	175
"	Corin Marija	Ivan Corin Marija	21/10 1937		Corin Damira	"	176.
"	Juršović Mauro	Antun Ernac Marija	26/3 1934		Medina Ivan	"	177.
"	Juršović Dario	Antun Ernac Marija	10/2 1935		Medina Ivan	"	178
"	Corin Antun	Petar Bošić Ana	14/6 1934		Ernac Ivan	"	179.

Raijavas 1947

	Ime i prezime						
	[illegible]	potvrđenika	njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Rezerdija	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
180.	29/8 1947	Klobas Aurelija	Antuna Ernac Amalija	1/8 1940	38.	Perin Libro	Mag. dr. Jakov Blaum
181.	"	Perin Marijan	Petar Božić Ana	2/5 1937	83.	Štrdijo Josip	"
182.	"	Klobas Edmunda	Antuna Prosper Ana	17/6 1941	76.	Klobas Petar	"
183.	"	Klobas Marija	Tomu Vrtović Katarina	28/8 1938	93	Ernac Zorka	"
184.	"	Perin Ignatijan	Stojij Štrdijo Marija	1/8 1937		Štrdijo Josip	"
185.	"	Perin Milka	Josip Perin Marija	5/1 1935		Ernac Ana	"
186.	"	Klobas Ana	Ivan Božić Marija	26/5 1935		Drahović Marija	"
187.	"	Perin Lidija	Milko Božić Milka	27/10 1937		Božić Marija	"
188.	"	Božić Erasmija	Ivan Božić Ruža	26/12 1937		Gabar Alda	"

Rujan 1947

Ime i prezime							
[illegible]	prezidjenko	sjeg. roditeljа	Rodjenje dan i sjeste	Domovina	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
29/8 1947	Medica Milka	Petar Bošić Marija	20/12 1925	[illegible]	Klobas Danica	ibid.	189.
"	Medica Karla	Drago Medica Ana	2/5 1940		Medica Danica	"	190.
"	Cerin Alma	Ivan Cerin Milka	13/6 1936		Cerin Milka	"	191.
"	Crnac Liljana	Antun Brodina Ruža	9/6 1935		Monarda Anatola	"	192.
"	Crnac Marijan	Ivan Kolbac Ruža	8/8 1928	73.	Tonget Marijan	"	193.
"	Štreligo Ivan	Gašpar Medica Milka	11/1 1934		Medica Josip	"	194.
"	Cerin Antun	Alojzij Crnac Marija	28/3 1937		Medica Ivan	"	195.
"	Crnac Marijan	Antun Medica Marija	10/5 1935		Medica Ivan	"	196.
	Štreligo Roman	Gašpar Medica Milka	24/5 1936		Medica Josip	"	197.

Brgudac 1947 –

	Sa pravnih ujeda i dan	Ime i prezime: prezimenje	Ime i prezime: ujeg. rodičnje	Rodjenja dan i ujeste	Rezerbe	Ime i prezime kuce	Ime blizkogo
198.	10/8 1947	Perin Danica	Alojzij Ćmar Marija	28/10 1929	Rajpas 32	Ćmar Ilina	Mag. Dr. Ljubo Ulmar
199.	"	Rabek Danijela	Mate Brajković Petra	20/2 1927	Bagdad 30	Klobas Marija	"
200.	"	Ivančić Emilij	+ Gregor Sanković Kat.	8/4 1935	68.	Brajković Ivan	"
201	"	Mančić Josip	+ Ivan Klobas Anja	28/5 1924	47	Gibac Josip	"
202.	"	Ivančić Ivan	Antun Turković Kat.	29/4 1934	58	Brajković Josip	"
203	"	Sanković Josip	Petar Ivančić Matija	8/7 1935	37	Lapavicin Ljino	"
204.	"	Rabek Branko	Ivan Brajković Marija	9/2 1935	14	Klobas Josip	"
205	"	Brajković Marija	Ivan Brajković Anja	28/2 1934	66	Ivančić Anna	"
206	"	Sanković Viktor	Antun Sanković Katarina	29/12 1936	Žejno 11	Dorčić Josip	"
207	Brajković Ivan		Petar Ivančić Matija		Bg. 12	Ivančić	

Žejane 1927

Sv. prezimenje i ime	Ime i prezime: prezimenje	Ime i prezime: ujep. rodičnje	Rodjenje dan i mjesto	Narodnost	Ime i prezime kuma	Ime biskupa	
27/8 1927	Marmilić Marija	Mihovil Polonja Katarina	27/6 1935	9.	Marmilić Jelina	Mag. Fulton Sz. Dimas	207
"	Stambulić Mate	Mate Lenković Marija	17/2 1935	59	Stambulić Anton	"	208
"	Tuđkić Stjepan	Antun Stambulić Ana	24/12 1935	76	Marmilić Mate	"	209
"	Lenković Jelena	Mihovil Lenković Marija	2/1 1936	22	Lenković Ivanka	"	210
"	Dorčić Marija	Antun Stambulić Marija	7/3 1936	10	Dorčić Ana	"	211
"	Marmilić Marija	Mihovil Lenković Marija	9/8 1937	4	Lenković Ravka	"	212
"	Dorčić Ana	Ivan Lenković Marija	7/12 1936	73	Stambulić Marija	"	213
"	Dorčić Marija	Mate Lenković Polonja	17/10 1937	58	Lenković Ana	"	214
"	Marmilić Drago	Matej Lenković Matija	5/10 1935	4.	Tuđkić Antun	"	215

Zejane 1947

	Sa. pretrada mjesto i dan	Ime i prezime: potredjenike	Ime i prezime: njeg. roditelja	Rodjenja dan i mjesto	Konvoje	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
216.	28/8 1947	Doričić Antun	Antuna Teloga Jelica	21/8 1937	18	Turković Antun	Mag. Fabor [illegible]
217.	"	Turković Ivan	Ivan Stambulić Marija	17/12 1936	58	Stambulić Antun	"
218.	"	Doričić Josip	Miho Vočarić Polonija	5/8 1935	58	Gambiš Mihail	"
219.	"	Stambulić Berto	Antun Stambulić Vinko	1/8 1937	52	Sanković Matej	"
220.	"	Doričić Josip	Josip Teloga Marija	4/3 1935	5	Sanković Antun	"
221.	"	Sanković Branko	Franjo Sanković Ana	5/8 1936	50	Sanković Franjo	"
222.	"	Sanković Pinko	Antun Turković Vinko	20/2 1936	46	Doričić Josip	"
223.	"	Sanković Franjo	Franjo Doričić Marija	20/2 1936	53	Doričić Josip	"
224.	"	Turković Marija	Ivan Stambulić Marija	15/12 1935	58	Doričić Ana	"

Male Mune 1947.

Dan i godina	Ime i prezime: potvrđenika	Ime i prezime: njeg. roditelja	Rodjenje dan i mjesto	Domaćin	Ime i prezime kuma	Ime kidnja	
24/8 1947	Grubišić Ivan	Antun Samsa Felicija	25/8 1937	67	Zadković Ivan	ibid	225
"	Veletić Franjo	Antun Stavar Marija	24/8 1936	3	Samsa Ivan	"	226
"	Grubišić Ana	Milo Jovša Felicija	22/8 1937	59	Ovčarić Ana	"	227
"	Grubišić Danica	Matej Samsa Ana	17/8 1936	20	Vjšić Danica	"	228
"	Zadković Ana	Josip Veloza Marija	19/8 1936	132	Juračić Ana	"	229
"	Bučković Marija	Antun Veloza Marija	15/8 1936	52	Samsa Marija	"	230
"	Sanković Danica	Antun Ovčarić Marija	19/8 1935	35	Stavar Ana	"	231
"	Ovčarić Ana	Josip Juračić Marija	22/2 1936	35	Juračić Vjona	"	232
"	Veletić Josip	Milovoj Bučković Marija	2/10 1936	32	Veletić Josip	"	233

Male Muse 1947

Br. podnesenja zahtjeva i dan	Ime i prezime: prezimljenike	Ime i prezime: njeg. sudinja	Rodjenja dan i zahtjeva	Bezvrlite	Ime i prezime kuma	Ime biskupa
234 – 24/8 1947	Ovčarić Josip	Josip Damon Marija	11/3 1938	33	Ovčarić Antun	Msg. Fillo [illegible]
235 "	Ovčarić Ivan	Ivan Pelitić Ludmila	3/7 1938	75	Ovčarić Antun	"
236 "	Fabijančić Zdenko	Franc Ovčarić Kata	9/9 1935	12	Fabijančić Ivan	"
237 "	Juračić Ivan	Martin Pelozo Ana	10/10 1937	58	Juračić Ivan	"
238 "	Gnuliša Antun	Josip Juračić Felicija	13/2 1937	76	Juračić Ivan	"
239 "	Lenkarić Marijan	Antun Ovčarić Marija	4/5 1938	96	Bachrić Josip	"
240 "	Ovčarić Ana	Josip Ovčarić Marija	28/2 1936	53	Gnuliša Marija	"
241 "	Drijanović Slava	Drijanović Felicija	19/7 1938	53	Zadkarić Ana	"
242 "	Gnuliša Ana	Josip Drijanović Marija	5/8 1936	53	Drijanović Felicija	"

Male Mure – Vele Mureni. 1937

272.

Br. potvrde ujeste i dan	Ime i prezime: potvrđenika	Ime i prezime: sjeg. radnika	Radnja dan i ujeste	Bonetice	Ime i prezime kuma	Ime bilnga	
2/8 1937	Ovčarić Katarina	Antun Ujčić Ana	1/8 1938	52	Bunković Marija	ibidem	243
"	Zadković Jolanda	Ivan Zadković Julia	20/7 1937	Velemure 23	Čuljat Marija	"	244
"	Šanković Ana	Antun Šanković Ana	27/12 1937	13.	Peloza Hilda	"	245
"	Peloza Ana	Antun Ujčić Julia	18/7 1938	140	Dodić Antonija	"	246
"	Peloza Draga	Antun Ujčić Julia	1/8 1938	15	Dodić Antonija	"	247.–

Vidi to [illegible] Kamenje, 27. [illegible] 1937.

[illegible]

SLIKOVNI PRILOZI

Shematski prikaz crkve u Lanišću po projektu Ivana Berne iz godine 1926. Dana 21.8.1927. župnik Josip Aničić blagoslovio je novu crkvu i misio prvi put u njoj veliku misu

Sadašnja župna crkva u Lanišću, obnovljena 2001. godine

Mozaik Krista Kralja iznad glavnog crkvenog ulaza koji je 2002. izradio i postavio ak. slikar Milun Garčević, a laniškoj crkvi podario mons. Josip Šaina

Mozaik sluge Božjega Miroslava Bulešića postavljen iznad desnih pobočnih vrata crkve. Izradio ak. slikar Milun Garčević, a laniškoj crkvi podario vlč. Antun Merlić

Mozaik blaženog kardinala Alojzija Stepinca postavljen iznad lijevih pobočnih vrata laniške crkve. Izradio ak. slikar Milun Garčević, a laniškoj crkvi podarili braća vlč. Vilim i Josip Grbac te vlč. Mario Žmak

Prezbiterij laniške crkve

Župni stan u kojem je prije 60 godina mučeničkom smrću završio ovozemaljski život Sluga Božji Miroslav Bulešić

Ploča na pročelju župnog stana, postavljena o 50. obljetnici u spomen na mučeničku smrt Sluge Božjega Miroslava Bulešića

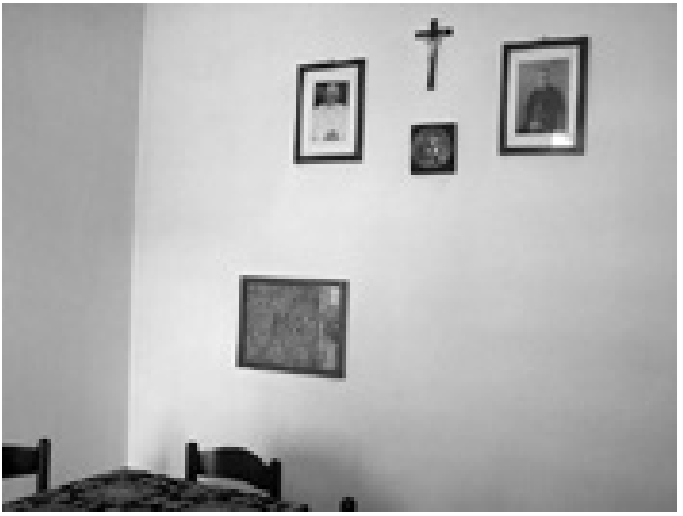

Prostor ureda župnog stana u kojemu je usmrćen Sluga Božji Miroslav Bulešić

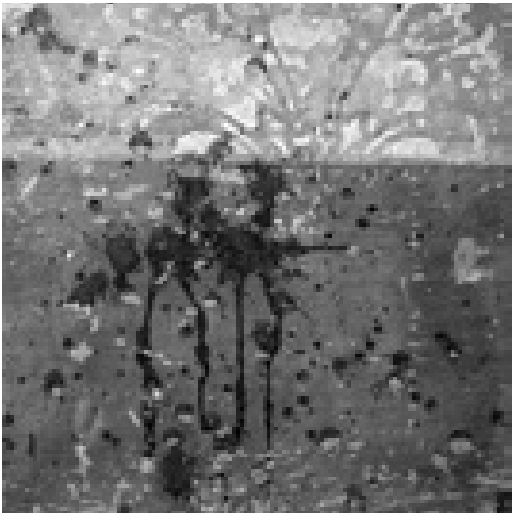

Dio zida s tragovima krvi Sluge Božjega Miroslava Bulešića

Dio pokidanog ovratnika sluge Božjega Miroslava Bulešića na postolju koje je izradio Mate Žmak-Matešić

Staro laniško raspelo iz samog početka XIV. stoljeća. Nabavljeno je u Trstu zajedno s tri barokna oltara 1928. kada je epurirana tršćanska bazilika sv. Justa

Ploča na ogradnom zidu laniške crkve, postavljena o 50. obljetnici "laniške krvave krizme" u spomen laniškim braniteljima

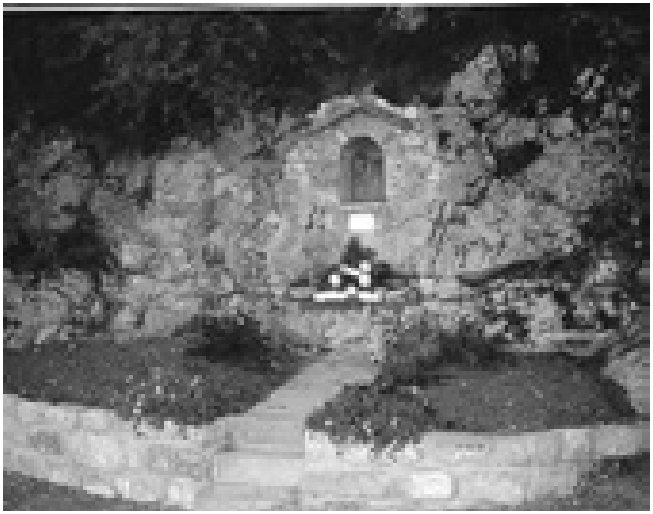

Mala kapelica u spomen na Slugu Božjega Miroslava Bulešića ponad Lanišća uz cestu koja vodi od Račje Vasi prema Veprincu, blagoslovljena 2005. Izradio ju je Lanišćanin Mario Šverko-Grgačev

SVJEDOK NA RASKRIŽJU PUTOVA
- laniškog vjernog puka i mučenika -

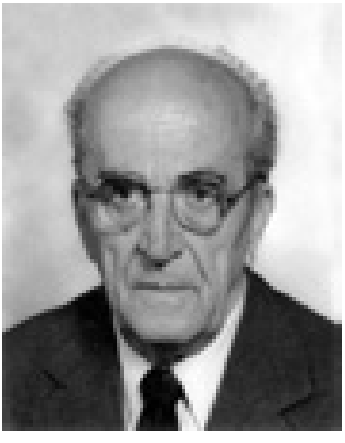

Mate Žmak – Matešić, autor ove knjige rođen je 17. travnja 1922. u Lanišću gdje je proveo djetinjstvo i mladost. Osnovnu talijansku školu započeo je pohađati sa šest godina u Lanišću, ušavši u školu sa svojim materinjim hrvatskim jezikom lokalnog laniškog izričaja. I kako sam kaže, na upit: "Come ti chiami?", gledao je zabezeknuto ne razumjevši što ga pitaju, jer nije znao niti jednu talijansku riječ. U školi je bio zapažen po izuzetnoj bistrini, brzo je učio i uskoro je sa svojim učiteljicama razgovarao na talijanskom jeziku. Već u svojoj sedmoj godini, život u svom domu u Lanišću morao je zajedno sa svojim ocem zamijeniti nomadskim životom, vodeći na ispašu stado ovaca, pretežito na Bujštinu i Poreštinu. U Taru, prigodno i s prekidima, nastavio je osnovnoškolsko obrazovanje. Stečeno znanje talijanskoga jezika otvorilo mu je kasnije široke mogućnosti komunikacije i upoznavanje povijesti kulture zapadnoga svijeta. Ali svoj laniški "zajik" (jezik) nikada ne zaboravlja, još i više, njime se i pisano izražava u bilježenju kronike i zapisivanju povijesnih zbivanja svojega rodnoga kraja.

Gdje god bio, uvijek se rado vraća u Lanišće, svoj "oćev mili dom", u svoju rodnu kuću i lanišku crkvu u kojoj se "mnogo puta molio" ispred laniškog raspela.

U svojoj pjesmi *"Mojemu rojenemu kraju"* zapisao je:

Draga mi je naša lepa crekva,
Zaj na ten meste son se krstev,
V njej son se puno bote molev,
Preja nogo son te rodni kraj pustev.

Kada su ga životni puti služenja vojske i vihori rata ponijeli daleko u Italiju, pa potom 1943. u radni logor u Njemačku, njegovi rodni korijeni, duboko usađeni u "milu grudu pradjedova", nikada nisu bili pokidani. Lanišće mu je uvijek bilo u srcu i mislima.

Nakon rata, 1945., sreća povratka u Lanišće i radost osnivanja svojega doma 1947. bile su isprepletene poratnim tegobnim životom, ali i nasiljem komunističkog režima nad ljudima i svemu onome što je njemu, a i svim Lanišćanima bilo sveto.

Lanišćanima je dijelom poznato kolika je bila njegova muka, poznato im je njegovo svjedočenje, a zahvalni su mu što je sve to zapisao i potomstvu ostavio u sjećanje.

Pisao je, a ostalo je i zapisano njegovo svjedočenje o nasilju fašista u razdoblju talijanske vlasti, o razmjerima antifašističkog otpora Lanišćana, ali i o teroru komunističkog režima nad njima, posebice u poratnom razdoblju.

U Lanišću bio je živi i neposredni svjedok mučeničke smrti Sluge Božjega Miroslava Bulešića. Svoja svjedočanstva iznosi u ovoj knjizi. Lanišćani su mu zahvalni i na tom svjedočenju i prenošenju istine o njima, istine koja je desetljećima bila prešućivana, još i više, prekrivena lažima, vinovnika nesretnih ratnih i poratnih događaja i obnašatelja tadašnje vlasti.

Neumorno sabire podatke i dokumente o događajima iz prošlosti Lanišća, piše Kroniku, zapisuje povijesna zbivanja, ponekad i svoju interpretaciju odraza značajnih svjetskih događaja na malu seosku sredinu svojega rodnoga kraja i njegove žitelje.

I sve to ostavlja u rukopisu, u više tomova, napisano hrvatskim jezikom lokalnog laniškog izričaja, popraćeno obilnom fotodokumentacijom.

Njegov životni put bio je u znaku KRIŽA. Kud god je hodio nosio je pečat laniškoga raspela, urezan tako duboko da ga je i sam urezivao u drvo, ugradivši u njega svu svoju muku. Iz te muke i iz toga drva umjetnički je oblikovao mnoga raspela. Ali, kao što je laniško raspelo dignuto u crkvi visoko iznad oltara, simbolično prikazujući vertikalu prema Nebu i Uskrslome, tako je i njegov život bio neprestano stremljenje iz ovozemaljskih pašnjaka prema visinama, prema vječnome. Zato je osim raspela i u njega ugrađenu svoju i muku Lanišćana, umjetničkim darom oblikovao i skulpturu Krista uskrsloga koju se svakoga Uskrsa u laniškoj crkvi podiže iznad oltara, slaveći radost uskrsnuća.

Na kraju svoje pjesme zbori:

Lanišće mojo, ma kaj ti ćeš sada umret,
Ali dokljer živen jast te pozabet nećo,
Zaj željo jiman najvećo,
Da tan Dole, pole Oćo, mirno čakan Sudnje dan.

Želja, izrečena u stihovima godine 1972. ostvarila se, njegovim odlaskom na vječni počinak, napustivši ovozemaljske pašnjake u Rijeci 8. lipnja 2005. Dva dana kasnije (10. lipnja 2005.) njegovo tijelo položeno je u lanišku zemlju, natopljenu njegovim suzama, znojem i mukom, baštinjenu od laniških pradjedova, majki i očeva, posvećenu mučeničkom krvlju Sluge Božjega Miroslava Bulešića, zemlju koju je naš Mate – Matešić tako volio da bi za nju sve dao. I zato se uvijek iznova njoj vraćao svojim tijelom, svojim duhom, svojim mislima, riječima i zapisima.

RECENZIJA I. IZDANJA KNJIGE

Mate Žmak – Matešić, Krvava krizma:
Lanišće 1947., Župni ured Lanišće,
Lanišće, kolovoz 1997., 138 str.

Knjiga je napisana i izdana prigodom pedesetgodišnjice *Krvave krizme u Lanišću 24. kolovoza 1947.* i mučeničke smrti mladog svećenika vel. Miroslava (Mira) Bulešića. Ove godine je to bilo i u istom danu u tjednu – u nedjelju.

Knjiga započinje kratkim prikazom župe Lanišće. Na žalost vrlo kratko, premda je ovo bila prilika da se i o ovoj župi malo više reče. Bila je ona nekad puno veća i življa nego li je to danas. Taj posao ostaje na mladim Lanišćanima. Ipak nas postavlja u kontekst krvavog događaja koji se dogodio pred pedeset godina.

Iza toga slijedi prikaz onoga što je predhodilo toj Krvavoj krizmi – krizmavanje u drugim mjestima Istre. (Ovdje je bilo zgodno progovoriti o Istri i pripojenju matici Domovini, ali i pot- padanju pod komunistički režim). Istra je došla u novu državu s novim režimom koji je bio antivjerski, a svakoga vjernika gledala je kao protivnika režima. Tako su režim i vlast iskoristili izvjesni "novi zanos" pripojenja Matici protiv Crkve.

Svećenik Stjepan Cek koji je u Lanišće došao odmah iza rata, 1946. snašao se u novoj župi i narod ga je prepoznao kao svojeg duhovnika. On je prisutan na svim stranicama ove knjige i u središtu je događanja *Krvave krizme*. Ne gledajući Optužnicu Stjepana Čeka, očito je da protivnicima vjere i Crkve nije ni bilo važan tko je taj svećenik. Oni su bili protiv

svakoga svećenika – kako se vidi iz drugih slučajeva u Istri i Hrvatskoj.

Ipak je knjiga napisana radi svećenika Miroslava Bulešića. U njemu i na njemu iskazala se cijela mržnja, ali se kroz njega otkrila i blagost i dobrota. (Moglo se i ovdje opisati malo opširnije njegov život prije *Krvave krizme*, pa bi postalo jasnije zašto je tako blago prihvatio mučeničku smrt). Iz kratkih natuknica može se naslutiti da je njegov ostanak na službi u Istri bio prihvaćanje svih patnja i nevolja njegovog naroda. Znao je što ga može snaći na krizmi, ipak se nije izmakao niti pokušao zaobići. Kroz njega je krizma postala krvava, kroz njeg su krizmanici krizmani u Duhu i krvi.

Autor knjige kao da je u svim događanjima Krvave krizme vidio okvir Isusove muke. Dosta toga indirektno povezuje i pokazuje kao u zbivanjima oko Isusove smrti. Hrabri starac – Ivan Grbac-Zvanuc je tako opisan da se diže dlaka čitajući i spoznajući hrabrost tog starca. Je li taj starac istarski Makabejac? Također je ukratko pokazana uloga Narodne milicije koja štiti razbojnike. Da je nije bilo, vjerojatno se ne bi ni dogodila Krvava krizma. Ona je opkolila režimske razbojnike. Ovo je zgodna podloga za razumjevanje uloge milicije po cijeloj Hrvatskoj.

Mržnja prema svetom, prema Isusu, događa se uvijek na dosta sličan način. Tako i robu od mučenika "razdijeliše među sobom". Knjiga to lijepo opisuje. Kao što je Isus ubijen nizašto, tako je i Miroslav ubijen nizašto. Ili ubijen je zato što je bio pravednik i svjedok vjere. Pisac lakše i više opisuje one koji su činili dobro, a one koji su činili zlo (ubojice) samo se stidno spominju. I tu se vidi duh miroljubivosti onih koji su mučeni i ubijeni, a i pisca ove knjige. U onome što se poslije

Krvave krizme događalo – pokazuje se sudska lakrdija. Pisac spominje da se uvijek nađe i neki Pilat koji vidi pravednost a ipak osuđuje nevina.

Opis *Krvave krizme* je opis poslije ratne istarske Kalvarije. Udarilo se na pastire da se razbježi stado. Nažalost tako se i dogodilo s istarskim pukom, u istarskim selima i gradovima. Jednom riječju, u ovoj je knjizi rasvijetljeno kako je započeo "seoski rat" između naroda te bezbožnog i anacionalnog komunističkog režima. Autor je hotimično ili nehotice izbjegao bilo kakvo ideološko opredjeljenje, radi toga su neke stvari ostale do kraja neizrečene, bez prosudbe.

Na koncu možemo reći da je ovo opis jednog mučeništva za vjeru, ne samo Miroslava Bulešića, nego jedne istarske župe i cijele Istre.

Pa kako se zlo događa na isti način, tako i iz mučeništva uvijek izrastaju novi korijeni. Mučenička krv je sjeme novih kršćana – tako je vrijedilo za prve kršćane, tako vrijedi i danas.

Neka se ovo nikada više ne ponovi. Ali neka ova knjiga, koja je neke stvari tek nabacila, bude poticaj za jedno opsežnije djelo, i o Mučeniku i o ovoj župi. Ova knjiga može poslužiti za jedan filmski scenarij, a izgleda kao da je tako i pisana. Glavna joj je svrha bila da predoči kako se dogodilo mučeništvo nego li da analizira događaj i lica u njemu.

Hvala autoru ove knjige, hvala izdavaču što su nam omogućili da spoznamo Krvavu krizmu u Lanišću 1947. godine.

Lanišće, 24. kolovoza 1997.

Marijan Jurčević, op.

SADRŽAJ

Živo svjedočanstvo 9
Skrovita rukopisna i predajna svjedočanstva 11
Predgovor 15
Laniška župa 19
Božićna polnoćka 1946. 22
Kršćanska zrelost istarskog vjernog puka 26
Priprema za krizmu u Lanišću 31
Krizma 36
Hrabri starac 40
Povlačenje napadača 42
Napad na župni ured 45
Ubojstvo vlč. Miroslava Bulešića 47
“Zapečaćeni grob” 51
Molitva Velikog petka 53
Napadnut slumski kapelan 55
Što bi rekli velikani 56
Komisija 58
Rastanak sa župnikom 60
Mučenik 62
Janje s crvenom vrpcom 67
Noć i hapšenje 68
Dan poslje 69
Pogreb 72
Mučenikov grob 75
Velika eksplozija 78
Tamnica 80
Poruka i oporuka župnika Stjepana Ceka 82
Suđenje 84

Presuda 91
Prisilni rad 94
Istina i laž 100
Prilozi 104
Prilozi – faksimili 108
Faksimil prve, druge i posljednje stranice optužnice ... 110
Faksimilpresude 113
Faksimil novinskog izvještaja o izrečenim presudama . 123
Preslike nekoliko stranica rukopisa “Krvava Krizma Lanišće 1947.” Mateta Žmaka Matešića 124
Faksimil pisma Zvane Črnje 131
Faksimil popisa krizmanika 24. kolovoza 1947 132
Slikovni prilozi 160
Svjedok na raskrižju putova 167
Recenzija 170

***

Sluga Božji i mučenik Miroslav Bulešić završio je svoje ovozemaljsko svjedočenje vjere djelom i životom u trenutku križanja životnih puteva; svojega osobnog s onim laniškog vjernog puka. Oba su puta bila tegobna, mučenička. S raskrižja ovih puteva, sjeme Dobra, po zagovoru mučenika i sluge Božjega Miroslava Bulešića, dalo je nakon laniške krvave Krizme obilati duhovni plod. Duhovna zvanja svećenika, kojih u Lanišću nije bilo od 1906. g., nakon "krvave laniške Krizme", pobuđena su u šest laniškoh mladića koji su se posvetili svećeničkom pozivu. U Lanišću služili su maldu misu: Josip Šajina-Grgorov, Mario Žmak-Bosov, braća Jospi i Vilim Grbac-Koškritovi. Dva laniška mladića služili su mladu misu izvan Lanišća, Dario Grbac – Žutigov u Puli, a Marko Grbac-Markićev u La Plati, Argentina. Maksimilijan Buždon-Dihtorov, sin roditelja laniškog podrijetla služio je mladu misu u Buzetu 2005. godine, koje u buzetskoj župi nije bilo posljednijh 100 godina.